

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

SURİYELİLER MESLEKİ EĞİTİM, REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

EKİM

2019

TR63/18/FZD/0007

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

REHABİLİTASYON MERKEZİ

FİZİBİLİTE RAPORU

EKİM – 2019

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2018 Yılı Fizibilite Destek Programı kapsamında hazırlanan bu yayının içeriği Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görüşlerini yansıtmamakta olup, içerikle ilgili tek sorumluluk Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'ne aittir.

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

REHABİLİTASYON MERKEZİ FİZİBİLİTE RAPORU

HAZIRLAYAN

ASKON EĞİTİM. ÖĞR. İNSAN KAYN. DANIŞMANLIK MÜH. YAZ. DIŞ TİC. LTD. ŞTİ

SEFA ÖNGEL
AYNUR ÖNGEL
BURAK GÜNAL
ELİFE FIRTINA
FATMA KILINÇ

Bu rapor, T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI' nın desteği TR63/18/FZD/0007 referans numaralı "TOPLUM MERKEZİ FİZİBİLİTESİ" projesi kapsamında KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ tarafından ASKON EĞİTİM. ÖĞR. İNSAN KAYN. DANIŞMANLIK MÜH. YAZ. DIŞ TİC. LTD. ŞTİ hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili tek sorumluluk KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 'ne aittir ve T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI ve SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI' nın görüşlerini yansıtmaz.

A. YÖNETİCİ ÖZETİ

Suriye'de yaşanan çatışmalar nedeniyle ülke kaos ortamına sürüklenmiş ve yüzlerce kişi yaralanmış, yine yüzlercesi hayatını kaybetmiştir. 2011 yılında ülkede yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda Türkiye'ye doğru göç dalgası başlamıştır. Bu tarihten itibaren yoğun bir insan akışı gerçekleşmiş ve bu raporun hazırlanma süreci itibarıyla ülke geneli yaklaşık 3,6 Milyon, Kahramanmaraş'ta ise yaklaşık 90.000 Suriyeli yaşamaktadır. Suriye'den göç edenlere ilgili mevzuat doğrultusunda "geçici koruma" statüsü verilmiştir.

Kamunun yaptığı birçok düzenleme ve faaliyetlerle birlikte, Suriyelilerin yoğun yaşadığı illerde yerel yönetimler ve ilgili STK'lar da bir takım çalışmalar yapmaktadır. Suriyelilerin yoğun yaşadığı illerden olan Kahramanmaraş'ta da Suriyelilere yönelik muhtelif konularda destek çalışmaları yapılmaktadır. Şehrin ihtiyacını ve sorunlarını analiz eden Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi kurulacak bir rehabilitasyon merkezinin faydalı olacağını düşünmektedir. Bu rapor kurulması planlanan rehabilitasyon merkezinin detaylarını her yönüyle analiz etmektedir.

Rehabilitasyon merkezinin hedef kitlesini Kahramanmaraş ve ilçelerinde yaşayan Geçici Koruma altındaki Suriyeliler, diğer ülke vatandaşları ve şehirde yaşayan yerli halktan dezavantajlı gruplar oluşturmaktadır.

Raporda Kahramanmaraş ile ilgili sosyo-ekonomik analiz yapılmakta olup, şehrin durumu birçok yönüyle ele alınmaktadır. Şehirde nüfus hareketliliğinin çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır. Verilen ve alınan göç sayılarının birbirine yakın seyrettiği, nette verilen göçün tüm nüfusa oranının sıfır ile binde beş arasında değiştiği görülmektedir. Bu sebeple de şehrin sosyo-kültürel yapısının dışarıya kapalı olduğu değerlendirilmektedir. Bu duruma karşın bu kadar çok sayıda Suriyelinin şehirde yaşıyor olması dikkat edilmesi gereken bir nokta olarak öne çıkmaktadır.

Şehirdeki Suriyelilerin sorunlarının ve ihtiyaçlarının iyi anlaşılması için rapor kapsamında 500 Suriyeli ile anket yapılmıştır. Aile ile ilgili verilen cevaplara göre anketin toplam ulaştığı kitlenin yaklaşık 2.500 kişi olduğu düşünülmektedir. Anketin sağlıklı olabilmesi için Suriyeli bayan anketörler kullanılmış ve Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelere gidilip evlerde anket yapılması sağlanmıştır.

Anket verilerine göre, 30-70 yaş aralığında erkeklerde evlilik oranı %80-100 aralığındayken, aynı yaş grubunda kadınlarda evlilik oranı %50-80 aralığında seyretmektedir. Yani orta ve üst yaş grubunda kadınların evlilik oranı düşüktür. Yapılan görüşmelerde eşlerinin Suriye'de savaşıyor olması ve eşlerinin savaşta ölmüş veya savaş dolayısıyla terk etmiş olması sebepleri ortaya konmaktadır.

Eğitim durumları analiz edildiğinde kadınların ortalama eğitim düzeylerinin erkeklere göre düşük olduğu görülmektedir. Bu durum kadınların dezavantajlı olmasına sebep olmakla birlikte almaları muhtemel eğitimlerde de başarılarının düşük olabilme riskini getirmektedir. Aynı zamanda da verilecek eğitimlerin hedef alması gereken kitlenin de kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde Türkçe bilme seviyesinde de; kadınların ortalama Türkçe bilme düzeylerinin erkeklere göre düşük olduğu görülmektedir. Türkçe dil eğitimlerinde Suriyeli kadınlara öncelik verilmesi daha doğru olacaktır.

Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyelilerin %38,4 ünün kesin olarak ülkelerine geri dönmeyecekleri, ankette "belki" cevabı verenlerin de bu gruba dahil edilmesi ile geri dönmeyeceklerin oranının % 70 lere yaklaşacağı düşünülmektedir. Ailelerde erkeklerden çok kadınların geri dönmeyi istememesinin de bu oranı arttıracığı değerlendirilmektedir. Hal böyleyken Suriyelilerin ülkeye ve şehre uyumu çok daha büyük önem taşımaktadır.

Türkçe seviyesi "çok iyi" olanların %78'inin; Türkçe seviyesi "iyi" olanların %77'sinin Kahramanmaraş'a uyumlarının da iyi ve çok iyi olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Türkçe seviyesi "hiç" olanların %68'inin; Türkçe seviyesi "çok az" olanların %64'ünün Kahramanmaraş'a uyumlarının da "orta" ve altında seviyelerde olduğu görülmektedir. Türkçe bilme seviyesi ile şehre uyum seviyesi arasında doğrusal bir bağlantı olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılanlara mesleki eğitim kursu olsa ailelerinden kaç kişinin katılacağı sorulmuş olup, 820 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır. Aynı şekilde Türkçe dil kursu olsa ailelerinden kaç kişi katılacağı sorulmuş olup, 928 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır. 2500 kişilik toplam üzerinden değerlendirildiğinde her iki eğitime de %35 lere bir katılım sağlanacağı anlaşılmaktadır. Eğitimler konusunda ciddi bir talep ve açık olduğu görülmektedir.

Ülke genelinde yapılan anket çalışmalarında da, şehirde yapılan yerel anketlerde de, bu rapor için yapılan anket çalışmalarında da Suriyelilerin büyük bölümünün ülkelerindeki savaş koşulları bitse bile geri dönmeyecekleri sonucu çıkmaktadır. Bu sebeple orta ve uzun vadede şehirde bulunan Suriyeli sayısı bir miktar azalma gösterecek olsa dahi kalanların dil ve sosyal uyum anlamında desteğe ihtiyaç duyacağı kesindir.

İhtiyaç analizlerinde detayları verildiği üzere rehabilitasyon merkezinde aşağıdaki bölümlerin bulunmasının uygun olacağı düşünülmektedir:

- Meslek Ve Hobi Atölyesi
- Fizik Rehabilitasyon Birimi
- Gençlik Birimi
- Çocuk Birimi
- Psiko-sosyal Destek Birimi
- Aile Okulu Birimi
- Sosyal Uyum Birimi
- İş ve Meslek Danışmanlığı Birimi
- Hukuki Destek Birimi
- Bilgisayar Dersliği
- Mutfak - Yemekhane
- Kreş
- Beslenme Sağlığı Birimi

Yerleşim planı örnekleri de rapor içerisinde sunulmakta olup, 5 katlı bir yapı öngörülmektedir. 1. katın Göçmen sağlığı merkezi yapılması önerilmekte olup, bu sayede rehabilitasyon merkezinin bilinirliğinin ve yararlanıcı sayısının artması hedeflenmektedir. Yeni bir bina inşaatı öngörülmemekle birlikte ihtiyaç duyulması hali için yaklaşık maliyet hesaplanmıştır. Var olan bir binanın rehabilitasyon merkezi olarak, tefrişatıyla birlikte düzenlemesi için toplam yatırım maliyeti yaklaşık 1,9 Milyon TL öngörülmektedir.

Yapılan tün inceleme ve analizler sonucunda, gelir getirici bir yapı olmamasına rağmen rehabilitasyon merkezi yatırımının sosyal ve toplumsal huzur açısından Kahramanmaraş için bir gereklilik olduğu ve yapılmasının uygun olduğu değerlendirilmektedir. Aksi halde Suriyelilerin bugünkü uyum sorunlarının, orta vadede daha büyük başkaca toplumsal ve bölge refahını tehdit eden sorunlara dönüşebilme ihtimali görülmektedir.

B. ANA RAPOR

1. İÇİNDEKİLER

A. YÖNETİCİ ÖZETİ	I
B. ANA RAPOR	III
1. İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	V
TABLolar	VI
2. GİRİŞ	1
3. PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI	2
4. PROJENİN ARKA PLANI	3
4.i. Sosyo-ekonomik Durum	3
4.ii. Sektörel ve/veya Bölgesel Politikalar ve Programlar	20
4.iii. Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat	22
4.iv. Proje Fikrinin Kaynağı ve Uygunluğu	24
5. PROJENİN GEREKÇESİ	27
5.i. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Talep Analizi.....	27
5.i.1.Talebi Belirleyen Temel Nedenler ve Göstergeler.....	48
5.ii. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Gelecekteki Talebin Tahmini.....	52
6. MAL VE/VEYA HİZMETLERİN SATIŞ-ÜRETİM PROGRAMI	53
6.i. Satış Programı	53
6.ii. Üretim Programı.....	53
6.iii. Pazarlama Stratejisi.....	57
7. PROJE YERİ/UYGULAMA ALANI	58
7.i. Fiziksel ve Coğrafi Özellikler	58
7.ii. Ekonomik ve Fiziksel Altyapı.....	60
7.iii. Sosyal Altyapı	61
7.iv. Kurumsal Yapılar	62
7.v. Çevresel Etkilerin Ön-değerlendirmesi	62
7.vi. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti	62
8. TEKNİK ANALİZ VE TASARIM	62
8.i. Kapasite Analizi ve Seçimi	62
8.ii. Alternatif Teknolojilerin Analizi ve Teknoloji Seçimi	66

8.iii. Seçilen Teknolojinin Çevresel Etkileri, Koruma Önlemleri ve Maliyeti.....	68
8.iv. Teknik Tasarım	68
8.v. Yatırım Maliyetleri.....	76
9. PROJE GİRDİLERİ	76
9.i. Girdi İhtiyacı	76
9.ii. Girdi Fiyatları ve Harcama Tahmini	76
10. ORGANİZASYON YAPISI, YÖNETİM VE İNSAN KAYNAKLARI	76
10.i. Kuruluşun Organizasyon Yapısı ve Yönetimi.....	76
10.ii. Organizasyon ve Yönetim Giderleri	77
10.iii. İnsan gücü İhtiyacı ve Tahmini Giderler	77
11. PROJE YÖNETİMİ VE UYGULAMA PROGRAMI.....	78
11.i. Proje Yürütücüsü Kuruluşlar ve Teknik Kapasiteleri	78
11.ii. Proje Organizasyonu ve Yönetim	79
11.iii. Proje Uygulama Programı.....	79
12. İŞLETME DÖNEMİ GELİR VE GİDERLERİ.....	79
12.i. Üretimin ve/veya Hizmetin Fiyatlandırılması.....	79
12.ii. İşletme Gelir ve Giderlerinin Tahmin Edilmesi	80
13. TOPLAM YATIRIM TUTARI VE YILLARA DAĞILIMI	81
13.i. Toplam Yatırım Tutarı	81
13.ii. Yatırımın Yıllara Dağılımı	85
14. PROJENİN FİNANSMANI.....	86
14.i. Yürütücü ve İşletmeci Kuruluşların Mali Yapısı	86
14.ii. Finansman Yöntemi	86
14.iii. Finansman Kaynakları ve Koşulları.....	86
14.iv. Finansman Maliyeti.....	86
14.v. Finansman Planı	86
15. PROJE ANALİZİ.....	86
15.i. Finansal Analiz.....	86
15.ii. Ekonomik Analiz	87
15.iii. Sosyal Analiz	88
15.iv. Bölgesel Analiz	89
15.v. Duyarlılık Analizi.....	89
15.vi. Risk Analizi.....	89
16. EKLER.....	91
EK-1 Suriyeliler Mevcut Durum Analiz Anketi	91

KISALTMALAR

DOĞAKA: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

USD: Amerikan Doları

TL: Türk Lirası

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

SEGE: İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması

JICA: Japonya Uluslar arası İşbirliği Ajansı

UNİCEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNCHR: Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü

ECHO: Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları

IFRC: Uluslar arası Kızılhaç Kızılay Harekâtı Federasyonu

TABLolar

Tablo-1 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması 5. Kademe İller (2011).....	4
Tablo-2 Kahramanmaraş Nüfus, Cinsiyet ve Yaş Dağılımı (2018)	5
Tablo-3 Kahramanmaraş İlçe Nüfus Sayımları (2018)	5
Tablo-4 Kahramanmaraş Göç Sayıları (kişi).....	6
Tablo -5 2010 - 2018 Yılları Nüfus ve Artış Oranları.....	7
Tablo-6 Nüfus Yoğunluğu (kilometrekareye düşen kişi sayısı).....	7
Tablo-7 Net Göç Hızı (binde).....	8
Tablo-8 Genç Bağımlılık Oranı (%).....	8
Tablo-9 Okuma Yazma Bilen Oranı (%).....	9
Tablo-10 İlk/Orta Öğretim Okullaşma Oranları.....	9
Tablo-11 İlk/Orta Öğretim Derslik ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları.....	9
Tablo-12 Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışanların Toplam Nüfusa Oranı	10
Tablo-13 5510 S.K. 4-1/a Mad. Kap. Çalışanların Ortalama Günlük Kazançları (TL)	10
Tablo-14 5510 S. K. 4-1/a Mad. Kap. Kahramanmaraş'daki İşyerlerinin ve Çalışanların Faa. Grup. ..	11
Tablo-15 Kahramanmaraş'daki İşyerlerinin Büyüklükleri (Kanunun 4-1/a Mad.Kap.).....	13
Tablo-16 İllerin İhracat Rakamları ve Ülke İhracatındaki Payları	14
Tablo-17 Kişi Başı İhracat Tutarları.....	15
Tablo-18 Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (kWh).....	15
Tablo-19 Yüz Bin Kişiye Düşen Marka ve Patent Başvuru Sayıları.....	16
Tablo-20 İllerin Vergi Gelirlerinin Ülke İçindeki Payı ve Sıralaması	16
Tablo-21 İldeki Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Payı.....	17
Tablo-22 İldeki Tasarruf Mevduatının Türkiye İçindeki Payı	17
Tablo-23 Kişi Başına Düşen Tarımsal Üretim Değeri (TL).....	17
Tablo-24 Kişi Başına GSYH (TL)	18
Tablo-25 Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı	18
Tablo-26 On Bin Kişiye Düşen Hekim, Diş Hekimi ve Eczacı Sayıları (2017)	19
Tablo-27 Bin Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı.....	19
Tablo-28 Tiyatro ve Sinema İzleyici Sayıları	20
Tablo-29 Katılımcıların Yaş Ve Cinsiyet Dağılımı.....	28
Tablo-30 Katılımcıların Medeni Durumu ve Yaş Dağılımı	28
Tablo-31 Katılımcıların Medeni Durumu ve Cinsiyet Dağılımı	29
Tablo-32 Katılımcıların Eğitim Durumları Yaş ve Cinsiyet Analizi.....	30
Tablo-33 Katılımcıların Özet Eğitim Durumları	31
Tablo-34 Katılımcıların Türkçe Seviyesi Yaş ve Cinsiyet Analizi	31
Tablo-35 Katılımcıların Özet Türkçe Bilme Durumları.....	32
Tablo-36 Katılımcıların Kaç Yıldır Kahramanmaraş'ta Yaşadıkları.....	33
Tablo-37 Katılımcıların Kahramanmaraş'a Uyum Seviyesi Yaş ve Cinsiyet Analizi	33
Tablo-38 Katılımcıların Özet Kahramanmaraş'a Uyum Seviyeleri.....	34
Tablo-39 Katılımcıların Ailelerindeki Kişi Sayısı.....	35
Tablo-40 Katılımcıların Ailelerinin Kahramanmaraş'a Uyum Seviyesi Yaş ve Cinsiyet Analizi.....	35
Tablo-41 Katılımcıların Ailelerinin Özet Kahramanmaraş'a Uyum Seviyeleri	36
Tablo-42 Katılımcıların Ailelerinde Türkçe Bilen Kişi Sayısı.....	36
Tablo-43 Katılımcıların Ailelerinde Evli Olan Kişi Sayısı	37
Tablo-44 Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'ye Dönme İsteği Yaş ve Cinsiyet Analizi	38

Tablo-45 Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'ye Dönme İsteği	39
Tablo-46 Katılımcıların Türkçe Bilme Seviyesi ile Uyum Seviyesinin Birlikte Analizi	40
Tablo-47 Katılımcıların Suriye'de ve Kahramanmaraş'ta Çalışma Durumları	41
Tablo- 48 Katılımcıların Ailelerinin Suriye'de ve Kahramanmaraş'ta Çalışma Durumları.....	41
Tablo-49 Ailede Son Bir Yılda Doktora Gitme Sayısı.....	42
Tablo- 50 Katılımcıların Ailelerinin Aylık Ortalama Gelir Seviyeleri	44
Tablo-51 Devletten Ne Tür Destek Beklenme Durumu	45
Tablo-52 Kahramanmaraş İlçelerinde Bulunan Suriyeliler Sayıları Ve Yaş Dağılımı	50
Tablo -53 En Fazla Açık İş Olan Meslekler	66
Tablo- 54 En Fazla Çalışanı Olan Meslekler	66
Tablo -55 Mesleklere Göre TGÇM Dağılımı	67
Tablo- 56 Mesleki Eğitim Kurlarının Cinsiyete Göre Meslek Dağılımı	67
Tablo -57 En Fazla Çalışanı Olan Meslekler	68
Tablo- 58 Meslekler	68
Tablo -59 Yatırım Harcamaları	76
Tablo-60 Rehabilitasyon Merkezi Çalışan Sayıları.....	78
Tablo-61 İşletme Giderleri	81
Tablo -62 Makine ve Donanım Harcamaları.....	84
Tablo -63 Yatırım Harcamaları	85
Tablo-64 İstihdam Etkisi	87

2. GİRİŞ

Kahramanmaraş'ta, ülkemizin diğer bazı şehirlerinde de olduğu gibi 2011 yılı ile birlikte Suriyeli sorunu baş göstermeye başlamıştır. Her ne kadar sorunlar bir çözüm yoluna girmiş ise de kesin çözüme ulaşılamamıştır. Bu anlamda Kahramanmaraş'ta bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik hizmet verecek bir rehabilitasyon merkezinin sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kahramanmaraş'ta yaklaşık 90.000 Suriyeli olup bunun yaklaşık 18.000 kişisi şehirdeki geçici barınma merkezinde, kalanlar ise şehrin içinde farklı noktalarda yaşamaktadırlar. Bu sebeple her gün on binlerce Suriyeli yerli halk ile iç içedir. Toplumsal uyum için Suriyelilere özel önem verilerek, hızla dil eğitimi başta olmak üzere, çeşitli kültürel ve sosyal eğitimler verilmelidir.

Konunun hassasiyeti sebebiyle, yapılan literatür taramasında bir çok kaynağa ulaşılmıştır. Bulunan bilgiler analiz edilerek Kahramanmaraş özelinde değerlendirilmektedir. Literatür taramasında sadece Kahramanmaraş özelinde yapılmış çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Suriyelilerin durumunun iyi anlaşılabilmesi için 500 Suriyeli ile anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen bilgilerin bazıları aileleri ile ilgili olup bu sorularla toplam yaklaşık 2.500 kişi analize dahil edilmiştir. Anket sonuçları literatürde yer alan ülke genelinde uygulanmış diğer anketlerle benzerlikler göstermektedir.

Anketin sağlıklı olabilmesi için Suriyeli bayan anketörler kullanılmış ve Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelere gidilip evlerde anket yapılması sağlanmıştır. Anket sonuçları literatürde yer alan ülke genelinde uygulanmış diğer anketlerle benzerlikler göstermektedir.

Suriyeliler konusuna paydaş olan çeşitli kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile yüz yüze görüşmeler yapılarak konunun kendileri tarafındaki yansımaları incelenmektedir.

Ülke genelinde çeşitli kurumlara bağlı, çeşitli yerlerde faaliyetler gösteren toplum merkezleri incelenmiştir. İyi uygulama örneği olarak "Kızılay Toplum Merkezleri" öne çıkmaktadır.

Planlanan rehabilitasyon merkezinde bulunması gereken birimler ve unsurlar belirlenmiş, buna göre icra edilmesi faydalı olacağı düşünülen faaliyet önerileri sıralanmıştır. Bu birimler ve faaliyetler anketler, yüz yüze görüşmeler neticesinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak üzere belirlenmektedir.

Yeni inşaat yapılmayacağı var sayımı ile hareket edilmekle birlikte bu opsiyonun da maliyeti kabaca çıkartılmıştır. Birimlere göre ve merkezin geneli ile alakalı yatırım masrafları incelenmekte ve listelenmektedir.

Bu rapor incelenirken aşağıdaki kritik noktalar ve varsayımlar dikkate alınmalıdır:

- Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezinin bir kar amacı olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır.
- Rehabilitasyon merkezinin verdiği hizmetler tamamen ücretsiz olacağından, merkezin bir gelir üretmesi söz konusu değildir.

- Gelir tarafı olmayan bir yatırım olması sebebiyle bir kısım ekonomik ve finansal analiz yapılamamıştır.
- Merkezin giderleri, diğer kamu ve STK toplum merkezlerinde de olduğu gibi uluslararası fonlara sunulan çeşitli projeler ile karşılanacaktır.
- İyi uygulama örneklerine bakıldığında toplum merkezleri direk kamu kuruluşlarından ziyade STK'lar tarafından işletilmektedir. Bunun sebebi de uluslararası fonlardan daha rahat yararlanabilmektir.

3. PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI

Proje ile; Kahramanmaraş'ta yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sağlık, sosyal ve mesleki yönden desteklenerek ülke ve bölge ekonomisine katılım oranlarını artırmak ve Kahramanmaraş'ın sosyo ekonomik kalkınmasında ve rekabet gücünün artırılmasında Suriyelilerin insan kaynağı gücünden yararlanmak ve Suriyelilerin işgücüne katılımları ve ekonomik entegrasyonlarına ilişkin sorunların çözümlenmeleri amaçlanmaktadır.

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi ile;

- Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ev sahibi ülkeye adaptasyonunun sağlanması için şehir ile ilgili genel ihtiyaçlara ulaşım ve bilgilendirici rehberlik faaliyetleri kapsamında şehir rehberinin hazırlanması ve rehberlik hizmetinden yararlanması,
- Merkeze gelerek istihdam, mesleki eğitim ve danışmanlık yardımı talebinde bulunan Suriyelilere mesleki eğitimler verilerek yeteneklerine ve eğitimlerine uygun mesleklerde çalışmalarına yönlendirici ve aracı olunması,
- Fiziksel engeli bulunan veya savaş nedeniyle sonradan fiziksel engele sahip olan geçici koruma altındaki Suriyelilerin fizik tedavi hizmetlerinin sağlanması,
- Savaş, yerinden edilme, sosyal dışlanma gibi sorunlar yüzünden psiko-sosyal desteğe ihtiyacı olan tüm mülteciler ve geçici koruma altındaki Suriyelilere ve ailelerine dil, din, mezhep, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin gerekli psikolojik ve danışmanlık hizmetinin verilmesi,
- Girişimci olma hususunda gerekli hassasiyeti gösteren geçici koruma altındaki Suriyelilerin bu alanda teknik destek alması,
- Şehrimize gelen geçici koruma altındaki Suriyelilerin adaptasyon konusunda yaşadıkları en önemli sıkıntılardan biri olan iletişim probleminin çözümü için Türkçe dil kursu verilmesi,
- Ailelerinde yaşadıkları sorunları kolay çözebilmeleri için aile danışmanlığı hizmeti verilmesi, obezite sorunu olanların yönlendirilmesi, hukuki sorunları olanlara destek verilmesi hedeflenmektedir.

Kurulacak olan merkez ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin gerekli sağlık hizmetlerinden, mesleki eğitimlerden, sosyal ve kültürel entegrasyon hizmetlerinden yararlanabileceklerdir. Böylelikle şehrin ekonomisine katkı sağlayarak alacakları sağlık, mesleki eğitim, sosyal ve kültürel hizmetler ile birlikte topluma uyumları kolaylaşacaktır.

Hizmet kapsamında; meslek ve hobi atölyeleri, fiziki rehabilitasyon birimi, gençlik birimi, çocuk birimi, psiko sosyal destek birimi, aile okulu birimi, sosyal uyum birimi, iş ve meslek danışmanlığı birimi, hukuki destek birimi, beslenme sağlığı birimi Suriyelilerin taleplerine cevap verecektir.

Rehabilitasyon merkezinin hedef kitesini Kahramanmaraş ve ilçelerinde yer alan Geçici Koruma altındaki Suriyeli Mülteciler, diğer Mülteciler ve Kahramanmaraş'ta yer alan dezavantajlı gruplar oluşturmaktadır.

Toplum merkezinin hedef kitesini Kahramanmaraş ve ilçelerinde yer alan Geçici Koruma altındaki Suriyeli Mülteciler, diğer Mülteciler ve Kahramanmaraş'ta yer alan dezavantajlı gruplar oluşturmaktadır.

Proje Kahramanmaraş'ta uygun bir binanın hizmete hazır hale getirilmesi ile kurulacak ve Geçici Koruma altındaki Mültecilere yönelik sağlık, mesleki eğitim, sosyal ve kültürel hizmetlerin sunulması sağlanacaktır.

Proje sahibi Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'dir. Büyükşehir Belediyesi tarafından mesleki eğitim ve sosyal hizmetler tüm vatandaşlara verilmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik, kampta ve kamp dışında yaşayanlara hobi kursları ve sosyal yardım hizmeti sunulmaktadır.

4. PROJENİN ARKA PLANI

4.i. Sosyo-ekonomik Durum

Ekonomik ve sosyal alanda ilerleme kavramı bünyesinde birçok unsuru barındırmakta olup, nitelikli insan gücü, güçlü kurumsal kapasite, çevreye duyarlılık ve bireysel refahın yükselmesi gibi alt değişkenleri içermektedir.

Bir bölgenin gelişmişlik düzeyi ise benzer şekilde ekonomik büyüme, gelir dağılımı, sağlık hizmetleri, kadın statüsü, eğitim düzeyi gibi birçok alt bileşenden oluşmaktadır. Gelişmişlik düzeyi son yıllarda çok sayıda ekonomik, kültürel ve sosyal değişkenin kullanıldığı, coğrafi bazda karşılaştırma olanağı sağlayan sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksleri oluşturularak ölçülmektedir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında hazırlanan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması" çalışması incelendiğinde Kahramanmaraş'ın 60. sırada olduğu görülmektedir. Tüm iller buradaki sıralamaya göre 6 gruba ayrılmıştır.

Beşinci kademede 16 il bulunmaktadır. Bu 16 ilin toplam nüfusu 6,6 milyondur. Bu illerden yalnızca Kahramanmaraş'ın nüfusu bir milyonun üzerindedir. Erzurum, Ordu, Tokat ve Adıyaman'ın nüfusu 500 binin üzerinde iken geri kalan 11 ilin nüfusları 500 binin altında kalmıştır.¹

¹ İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması, Kalkınma Bakanlığı, 2011, s.67

Tablo-1 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması 5. Kademe İller (2011)	
İller	SEGE Sırası
Sinop	51
Giresun	52
Osmaniye	53
Çankırı	54
Aksaray	55
Niğde	56
Tokat	57
Tunceli	58
Erzurum	59
Kahramanmaraş	60
Ordu	61
Gümüşhane	62
Kilis	63
Bayburt	64
Yozgat	65
Adıyaman	66

Kahramanmaraş imalat sanayii göstergeleri itibarıyla belirli bir gelişmişlik seviyesine ulaşmakla birlikte, rekabet gücünü uluslararası düzeyde geliştirememiştir. Kahramanmaraş'taki imalat sanayii işyerlerinin Türkiye içindeki payı yüzde 1,1 olmakla birlikte ilin ihracattan aldığı pay yüzde 0,5'te kalmıştır. İlin teşvik belgeli yatırım tutarının Türkiye içerisindeki payının yüzde 2,3 olduğu göz önüne alındığında, sanayide önemli bir ilerlemenin olduğu ancak bunun ihracata yeterli yansımadağı görülmektedir.

Bunun yanında, Kahramanmaraş'ta gelişmenin genel olarak ülke ortalamasının gerisinde kaldığı gözlemlenmektedir. İnternet bankacılığının çok az kullanıldığı ilde kişi başına banka mevduatı tutarı ülke ortalamasının yüzde 20'si düzeyinde kalmıştır. Eğitim ve sağlık göstergelerinde ülke ortalamalarının altında yer alan Kahramanmaraş'ta yeşil kart sahibi nüfusun il nüfusu içerisindeki payı yüzde 24,4 ile ülke ortalamasının iki katıdır. Buna karşın, sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan nüfus oranının yüzde 4,8 ile ülke ortalamasından (yüzde 5,7) düşük düzeyde olması olumlu bir durum olarak görülmektedir.²

"İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması" çalışmasında 8 başlık (Demografik, İstihdam, Eğitim, Sağlık, Rekabetçi ve yenilikçi kapasite, Mali, Erişilebilirlik, Yaşam kalitesi) altında 61 tane gösterge kullanılmıştır. 2011 yılında yapılan bu çalışma sonrasında tekrar bir güncel çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda Kahramanmaraş'ın sosyo-ekonomik durumunu analiz edebilmek için bu çalışmada kullanılan 61 göstergeden bir kısmının güncel değerleri alınarak, karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

² İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması, Kalkınma Bakanlığı, 2011, s.68

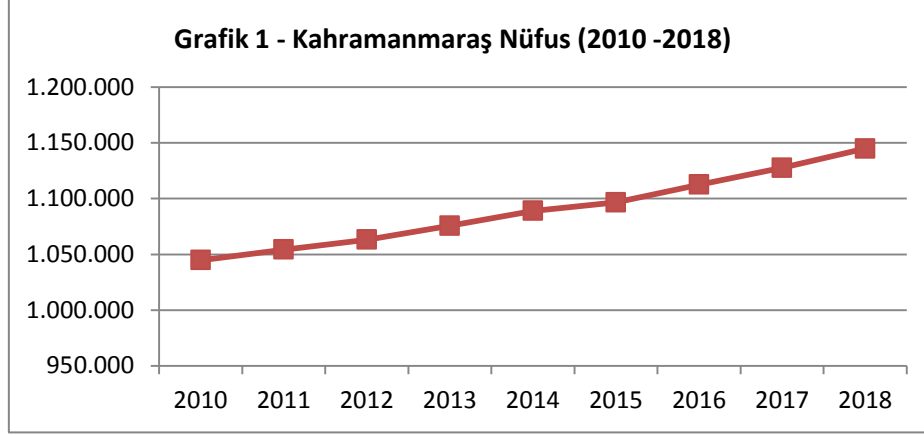
TÜİK verilerine göre Kahramanmaraş'ın 2018 yılı nüfusu 1.144.851 kişidir. Bu sayının yaşlara ve cinsiyetlere göre kırılımı Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo-2 Kahramanmaraş Nüfus, Cinsiyet ve Yaş Dağılımı (2018)		
Yaş	Erkek	Kadın
0-4	54.698	51.739
5-9	56.329	53.551
10-14	57.023	53.610
15-19	54.393	50.541
20-24	42.300	42.887
25-29	39.326	40.509
30-34	42.975	42.230
35-39	45.026	42.786
40-44	38.848	36.561
45-49	34.221	33.065
50-54	28.608	26.882
55-59	24.908	23.125
60-64	20.206	19.386
65-69	15.186	15.812
70-74	11.352	12.195
75-79	7.709	8.882
80-84	3.972	5.697
85-90	2.629	3.194
90+	701	1.789
	580.410	564.441
TOPLAM	1.144.851	

Kahramanmaraş'ın 11 tane ilçesi olup nüfusları Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo-3 Kahramanmaraş İlçe Nüfus Sayımları (2018)		
İlçe	İlçe Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
Onikişubat	418.379	36,54
Dulkadiroğlu	222.938	19,47
Elbistan	142.548	12,45
Afşin	81.423	7,11
Türkoğlu	73.770	6,44
Pazarcık	68.838	6,01
Göksun	55.985	4,89
Andırın	33.193	2,90
Çağlayancerit	23.346	2,04
Nurhak	12.592	1,10
Ekinözü	11.839	1,03
Toplam	1.144.851	100,00

Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan SEGE-2011 çalışmasındaki veriler büyük oranda 2010 yılına aittir. Bu nedenle TÜİK 2010 yılı verileri esas alındığında, Kahramanmaraş nüfusunun 2018 yılına kadar % 9,57 arttığı görülmektedir. Kahramanmaraş'ın yıllara göre nüfus gelişimi Grafik 1'de verilmektedir.

Tablo-4'de gösterilen ve TÜİK' ten alınan, son beş yıllık verilen ve alınan göç sayılarına bakıldığında, Kahramanmaraş'ta nüfus hareketliliğinin çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır. Verilen ve alınan göç sayılarının birbirine yakın seyrettiği, nette verilen göçün tüm nüfusa oranının sıfır ile binde beş arasında değiştiği görülmektedir. Bu sebeple de şehrin sosyo-kültürel yapısının dışarıya kapalı olduğu düşünülmektedir.

Kahramanmaraş'ta nüfus hareketliliğinin çok fazla olmadığı anlaşılmaktadır. Verilen ve alınan göç sayılarının birbirine yakın seyrettiği, nette verilen göçün tüm nüfusa oranının sıfır ile binde beş arasında değiştiği görülmektedir. Bu sebeple de şehrin sosyo-kültürel yapısının dışarıya kapalı olduğu düşünülmektedir.

Tablo-4 Kahramanmaraş Göç Sayıları (kişi)

Yıl	Alınan Göç	Verilen Göç	Net Göç
2014	27.619	30.903	-3.284
2015	26.856	32.272	-5.416
2016	27.307	28.971	-1.664
2017	26.874	30.314	-3.440
2018	33.619	33.661	-42

Kahramanmaraş sosyo-ekonomik verilerini tek başına analiz etmek yerine ülke ve diğer illerin verileri ile karşılaştırarak analiz etmek daha anlamlı sonuçlar verecektir. Bu amaçla SEGE 2011 çalışmasında Kahramanmaraş ile birlikte 5. kademe iller arasında yer alan, hem de Kahramanmaraş'ın komşusu olan Adıyaman seçilmiştir. Yine komşu illerden Gaziantep ve Malatya da incelemeye dahil edilmiştir. Bir de İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS)'na göre Düzey 2 alt kırılımda TR63 Doğu Akdeniz Bölgesinde Kahramanmaraş ile birlikte yer alan Hatay ve Osmaniye illeri incelemeye dahil edilmiştir.

SEGE 2011 çalışmasında Kahramanmaraş 60. sırada yer alırken, Adıyaman 66'ncı, Gaziantep 30'uncu, Malatya 42'nci, Hatay 46'ncı ve Osmaniye 53'üncü sırada yer almaktadır.

Tablo -5 2010 - 2018 Yılları Nüfus ve Artış Oranları			
	2010 Yılı Nüfus	2018 Yılı Nüfus	Nüfus Artış Oranı (%)
Adıyaman	590.935	624.513	5,68
Gaziantep	1.700.763	2.028.563	19,27
Hatay	1.480.571	1.609.856	8,73
Kahramanmaraş	1.044.816	1.144.851	9,57
Malatya	740.643	797.036	7,61
Osmaniye	479.221	534.415	11,52
Türkiye	73.722.988	82.003.882	11,23

Tablo-5'te seçilen 6 il ve ülke geneli için 2010 ve 2018 yılları nüfus sayıları ile artış oranları verilmektedir. Buna göre Kahramanmaraş'ın, Gaziantep ve Osmaniye'nin ardından %9,57 nüfus artış oranı ile üçüncü sırada yer aldığı ancak ülke ortalaması olan %11,23'ün altında kaldığı görülmektedir.

SEGE 2011 çalışmasında kullanılan göstergelerden birisi olan "Nüfus Yoğunluğu" kişi/km2 olarak ifade edilmekte ve nüfus yoğunluk değerinin yüksek olması ilin ekonomik potansiyelinin yüksek olduğuna işaret ettiği için endeksi ve sıralamayı pozitif yönde etkilemektedir. Kahramanmaraş'ın yüzölçümü 14.520 km2 olup 12. büyük yüz ölçüme sahiptir. Seçilen 6 ilin ve ülke genelinin nüfus yoğunluğu 2010 ve 2018 yılları için Tablo-6'da verilmektedir. Buna göre 2010 yılında Kahramanmaraş, Malatya'nın önünde 5. sıradayken 2018 yılında da sıralamanın değişmediği görülmektedir.

Tablo-6 Nüfus Yoğunluğu (kilometrekareye düşen kişi sayısı)		
	2010 Yılı	2018 Yılı
Adıyaman	84,02	88,8
Gaziantep	249,42	297,49
Hatay	254,04	276,23
Malatya	62,89	67,68
Kahramanmaraş	72,83	79,8
Osmaniye	153,4	171,07
Türkiye	95,79	106,55

SEGE 2011 çalışmasında kullanılan bir diğer gösterge ise "Net Göç Hızı" olup nüfusa göre binde oran olarak ifade edilmektedir. Bu oranın yüksek olması ilde istihdam başta olmak üzere, eğitim, sosyal yaşam gibi koşulların iyi olmasından dolayı diğer illerden göç alması anlamına geldiğinden bu gösterge endeksi ve sıralamayı pozitif etkilemektedir. Net göç hızı her bir yıl için ayrı ayrı hesaplandığından ve kümülatif takip edilmediğinden dolayı, seçilen 6 il için TÜİK değerleri 2010 dan başlayarak 2018'e kadar tüm yıllar için Tablo-7'de verilmektedir.

Bu göstergeye göre yıllar içinde Kahramanmaraş'ın yanında Adıyaman ve Malatya'nın da değerlerinin iyileştiği; Osmaniye ve Hatay'ın aynı kaldığı; Gaziantep'in ise değerlerinin kötüleştiği görülmektedir.

Yakın zamanda Kahramanmaraş'ın göç vermeyi bitirip, göç almaya başlayacağı söylenebilir. Bu da şehrin sosyo-ekonomik anlamda gelişme kaydettiğini göstermektedir.

Tablo-7 Net Göç Hızı (binde)						
	Adıyaman	Gaziantep	Hatay	Malatya	Kahramanmaraş	Osmaniye
2010	-10,08	2,39	-2,68	-7,55	-7,07	-0,13
2011	-16,81	4,2	-5,18	4,51	-8,77	-5,64
2012	-13,79	1,26	-5,3	-5,59	-8,95	-4,05
2013	-13,91	-0,17	-6,79	-9,55	-4,42	-0,53
2014	-12,88	1,07	-4,27	-2,84	-3,01	-0,66
2015	-9,15	-1,25	-5,63	-5,73	-4,93	-1,43
2016	-3,94	-2,16	-2,2	0,21	-1,49	3,6
2017	-7,61	-1,52	-4,36	-0,89	-3,05	-0,31
2018	-1,38	-8,59	-3,82	2,09	-0,04	-1,75

SEGE 2011 çalışmasında kullanılan göstergelerden birisi olan "Genç Bağımlı Nüfus Oranı" yüzde olarak ifade edilmekte olup, oran değerinin yüksek olması, il nüfusunun önemli bir bölümünün genç olması nedeniyle işgücü içerisinde yer almaması ve bu nedenle ilin ekonomik potansiyelinin olumsuz etkilenmesi anlamına geldiği için endeksi ve sıralamayı olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo-8 Genç Bağımlılık Oranı (%)			
	2010	2018	Fark
Türkiye	38,13	34,48	3,65
Adıyaman	51,32	46,34	4,98
Gaziantep	58,01	52,76	5,25
Hatay	45,2	43,6	1,6
Malatya	39,97	34,93	5,04
Kahramanmaraş	50,02	44,86	5,16
Osmaniye	45,64	41,16	4,48

TÜİK verilerine göre seçilen 6 ilin ve ülke genelinin genç bağımlılık oranı, 2010 ve 2018 yılları için Tablo-8'de verilmektedir. Buna göre ülke genelinde de, tüm illerde de oranın düştüğü, şehirlerin sosyo-ekonomik düzeylerinde iyileşme olduğu görülmektedir. 2010, 2018 kıyasında ülke genelinde %3,65 lik bir iyileşme olurken, Gaziantep'in ardından en yüksek ikinci iyileşme %5,16 oranı ile Kahramanmaraş'ta gerçekleşmiştir.

Sosyo-ekonomik göstergelerin en önemlilerinden birisi olan "Okuma Yazma Bilen Oranı" toplam nüfusa göre yüzde olarak ifade edilmekte olup, bu değerinin yüksek olması ilde temel eğitim altyapısının gelişmiş olduğu anlamına gelmektedir. Endekse ve sıralamaya olumlu katkı yapmaktadır. TÜİK verilerine göre 2018 değerleri bulunmamakta olup, 2010 ve 2017 yılı kıyası 6 il için Tablo-9'da verilmektedir. Buna göre Kahramanmaraş okuryazarlık oranı 2010 yılına göre 2017 de 3,57 puan ile

ülke oranından daha bir iyileşme göstermekle birlikte, kıyaslama yapılan illere göre yeterli seviyede iyileşme gösterememiştir.

	2010	2017	Fark
Türkiye	93,96	96,74	2,78
Adıyaman	89,09	93,44	4,35
Gaziantep	92,68	96,3	3,62
Hatay	93,4	97,75	4,35
Malatya	91,29	94,16	2,87
Kahramanmaraş	91,33	94,8	3,47
Osmaniye	92,26	94,96	2,7

	İlköğretim Okullaşma Oranı (%)		Ortaöğretim Okullaşma Oranı (%)	
	Toplam	Kız Öğrenci	Toplam	Kız Öğrenci
Türkiye	96,12	96,25	83,58	83,39
Adıyaman	96,38	96,54	82,46	83,03
Gaziantep	96,7	96,78	78,21	77,83
Hatay	95,99	96,19	82,56	81,8
Malatya	96,62	96,82	93,21	93,24
Kahramanmaraş	95,5	95,82	79,83	78,95
Osmaniye	93,99	94,4	84,72	85,95

"Okullaşma Oranı" da önemli sosyo-ekonomik göstergelerden birisi olup SEGE 2011 çalışmasında da kullanılmıştır. TÜİK 2017 verilerine göre, seçilen iller için okullaşma oranları Tablo-10'da verilmektedir. İlköğretim okullaşma oranı en düşük il olan Osmaniye'nin ardından %95,5 ile Kahramanmaraş gelmektedir. Ortaöğretim okullaşma oranında ise yine aynı şekilde en düşük il olan Gaziantep'in ardından % 79,83 ile Kahramanmaraş gelmektedir.

İlk ve orta öğretimde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları TÜİK 2017 verilerine göre Tablo-11'de verilmektedir.

	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı		Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	
	İlköğretim	Ortaöğretim	İlköğretim	Ortaöğretim
Türkiye	24	21	17	12
Adıyaman	25	23	17	13
Gaziantep	32	25	22	16
Hatay	26	23	17	14
Malatya	22	22	15	11
Kahramanmaraş	26	25	19	15
Osmaniye	25	23	17	14

SEGE 2011 çalışmasında kullanılan göstergelerden birisi olan "Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Nüfusa Oranı" yüzde olarak ifade edilmekte olup, değerinin yüksek olması ilde kayıtlı istihdamın yaygın olduğunu göstermektedir. Endekse ve sıralamaya olumlu katkı sağlamaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu 2017 verilerine göre, 2017 yılı ülke nüfusu da kullanılarak Tablo-12 hazırlanmıştır. Buna göre karşılaştırılan 6 il içerisinde Kahramanmaraş % 21,37 lik Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışanların Toplam Nüfusa Oranı ile 4. sırada yer almaktadır.

Tablo-12 Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışanların Toplam Nüfusa Oranı			
	İl Nüfusu (2017)	Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan	Oran (%)
Türkiye	80.810.525	22.280.463	27,57
Adıyaman	615.076	108.171	17,59
Gaziantep	2.005.515	449.207	22,40
Hatay	1.575.226	316.850	20,11
Malatya	786.676	192.755	24,50
Kahramanmaraş	1.127.623	240.989	21,37
Osmaniye	527.724	103.041	19,53

Yine 2017 yılı Sosyal Güvenlik Kurumu verileri kullanılarak, çalışanların ortalama günlük kazançları 6 il için Tablo-13'de verilmektedir. "Ortalama Günlük Kazanç" da SEGE 2011 göstergelerinden olup, değerinin yüksek olması ilde katma değer yüksek olduğu, sektörlerde kayıtlı istihdamın yaygın ve işgücü niteliğinin yüksek olduğu anlamına geldiği için sonuca pozitif etki eden bir göstergedir. Kahramanmaraş 82,41 TL ile Hatay ve Osmaniye'nin ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Aynı gösterge kadın çalışanlar için incelendiğinde Kahramanmaraş'ın 74,03 TL ile Osmaniye, Malatya ve Adıyaman'ın önünde yer aldığı görülmektedir.

Tablo-13 5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamında Çalışanların Ortalama Günlük Kazançları (TL)		
	Kadın Çalışanlar	Tüm Çalışanlar
Türkiye	90,97	97,15
Adıyaman	73,63	79,03
Gaziantep	83,90	81,39
Hatay	77,30	85,29
Malatya	71,67	77,81
Kahramanmaraş	74,03	82,41
Osmaniye	71,81	84,04

Kahramanmaraş'ta 5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamında faaliyet gösteren işyerlerinin NACE gruplamasına göre çalıştıkları faaliyet grupları ve çalışan sayıları 2017 yılı Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre Tablo-14'de verilmektedir. Tablo-15'de de işyerinde çalışan sayısına göre büyüklükler ve işyeri sayıları gösterilmektedir.

Tablo-14 5510 S. K. 4-1/a Mad. Kap. Kahramanmaraş'daki İşyerlerinin ve Çalışanların Faa. Grup.			
Faaliyet Kodu	Faaliyet Grupları (NACE Sınıflandırmasına göre)	İşyeri Sayısı	Sigortalı Sayısı
1	Bitkisel Ve Hayvansal Üretim	181	1.113
2	Ormancılık Ve Tomrukçuluk	67	796
3	Balıkçılık Ve Su Ürünleri Yetiştir.	23	298
5	Kömür Ve Linyit Çıkartılması	8	1.861
6	Ham Petrol Ve Doğalgaz Çıkartımı	0	0
7	Metal Cevheri Madenciliği	12	48
8	Diğer Madencilik Ve Taş Ocak.	63	475
9	Madenciliği Destekleyici Hizmet	18	150
10	Gıda Ürünleri İmalatı	557	5.117
11	İçecek İmalatı	5	62
12	Tütün Ürünleri İmalatı	0	0
13	Tekstil Ürünleri İmalatı	280	33.146
14	Giyim Eşyaları İmalatı	144	2.577
15	Deri Ve İlgili Ürünler İmalatı	20	83
16	Ağaç,Ağaç Ürünleri Ve Mantar Ür.	106	462
17	Kağıt Ve Kağıt Ürünleri İmalatı	11	1.092
18	Kayıtlı Medyanın Basılması Ve Çoğ.	44	139
19	Kok Kömürü Ve Petrol Ürün. İm.	2	2
20	Kimyasal Ürünleri İmalatı	24	338
21	Eczacılık Ve Ecz.İlişkin Mal.İm..	2	28
22	Kauçuk Ve Plastik Ürünler İm.	91	809
23	Metalik Olmayan Ürünler İma.	172	2.179
24	Ana Metal Sanayi	108	742
25	Fabrik.Metal Ürün.(Mak.Tec.Har)	452	5.206
26	Bilgisayar, Elektronik Ve Optik Ür.	4	4
27	Elektrikli Techizat İmalatı	26	186
28	Makine Ve Ekipman İmalatı	52	368
29	Motorlu Kara Taşıtı Ve Römork İm.	10	49
30	Diğer Ulaşım Araçları İmalatı	0	0
31	Mobilya İmalatı	115	710
32	Diğer İmalatlar	162	773
33	Makine Ve Ekipman.Kurulumu Ve On.	139	1.338
35	Elk.Gaz,Buhar Ve Hava.Sis.Üret.Da.	175	3.721
36	Suyun Toplanması Arıtılması Ve Dağıt.	4	210
37	Kanalizasyon	4	52
38	Atık Maddelerin Değerlendirilmesi	42	1.188
39	İyileştirme Ve Diğer Atık Yön.Hiz.	0	0
41	Bina İnşaatı	1.840	14.997
42	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	217	5.120

Tablo Devamı

Faaliyet Kodu	Faaliyet Grupları (NACE Sınıflandırmasına göre)	İşyeri Sayısı	Sigortalı Sayısı
43	Özel İnşaat Faaliyetleri	407	2.876
45	Toptan Ve Per. Tic. Ve Mot. Taşıt. On.	414	1.269
46	Toptan Tic. (Mot. Taşıt. Onar. Hariç)	776	3.311
47	Perakende Tic. (Mot. Taşıt. Onar. Har)	3.079	10.595
49	Kara Taşıma. Ve Boru Hattı Taşıma.	1.284	5.289
50	Su Yolu Taşımacılığı	0	0
51	Havayolu Taşımacılığı	2	31
52	Taşıma. İçin Depolama Ve Destek. Fa.	92	856
53	Posta Ve Kurye Faaliyetleri	20	151
55	Konaklama	112	688
56	Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faal.	749	3.564
58	Yayıncılık Faaliyetleri	10	76
59	Sinema Filmi ve Ses Kaydı Yayıncılı.	4	34
60	Programcılık Ve Yayıncılık Faal.	2	44
61	Telekomünikasyon	33	98
62	Bilgisayar Programlama Ve Danış.	26	820
63	Bilgi Hizmet Faaliyetleri	16	607
64	Finansal Hizmet. (Sig. Ve Emek. Har.)	48	308
	Sigorta		
65	Reas. Emek. Fonl. (Zor. S. G. Hariç)	36	99
66	Finans. Ve Sig. Hiz. İçin Yard. Faal.	83	196
68	Gayrimenkul Faaliyetleri	943	1.319
69	Hukuki Ve Muhasebe Faaliyetleri	349	831
70	İdari Danışmanlık Faaliyetleri	40	301
71	Mimarlık Ve Mühendislik Faaliyeti	215	1.116
72	Bilimsel Araştırma Ve Geliş. Faal.	8	34
73	Reklamcılık Ve Pazar Araştırması	28	114
74	Diğer Mesleki, Bilim. Ve Tek. Faal.	40	113
75	Veterinerlik Hizmetleri	25	43
77	Kiralama Ve Leasing Faaliyetleri	26	68
78	İstihdam Faaliyetleri	16	149
79	Seyahat Acentesi, Tur Oper. Rez. Hiz	29	103
80	Güvenlik Ve Soruşturma Faaliyet.	128	2.988
81	Bina Ve Çevre Düzenleme Faaliyet.	404	6.974
82	Büro Yönetimi, Büro Desteği Faal.	257	3.453
84	Kamu Yön. Ve Savunma, Zor. Sos. Güv.	43	2.109
85	Eğitim	357	5.481
86	İnsan Sağlığı Hizmetleri	211	3.411
87	Yatılı Bakım Faaliyetleri	17	281
88	Sosyal Hizmetler	68	527
90	Yaratıcı Sanatlar, Eğlence Faal.	4	9
91	Kütüphane, Arşiv Ve Müzeler	6	18
92	Kumar Ve Müşterek Bahis Faal	15	20
93	Spor, Eğlence Ve Dinlenme Faal.	53	198

Tablo Devamı			
Faaliyet Kodu	Faaliyet Grupları (NACE Sınıflandırmasına göre)	İşyeri Sayısı	Sigortalı Sayısı
94	Üye Olunan Kuruluş Faaliyetleri	120	366
95	Bilgisayar Ve Kişisel Ev Eşya.Onar.	78	307
96	Diğer Hizmet Faaliyetleri	198	833
97	Ev İçi Çalışanların Faaliyetleri	12	15
98	Hanehalkları Tar.Kendi İht.Faal.	3	3
99	Uluslararası Örgüt Ve Tems.Faal.	1	23
	Ev Hizmetlerinde 10 Günden Fazla Çalışanlar	99	103
	Toplam	16.166	147.661

Tablo-15 Kahramanmaraş'daki İşyerlerinin Büyüklükleri (Kanunun 4-1/a Mad.Kap.)	
İşyerinde Çalışan Sayısı	İş Yeri Sayısı
1	6.328
2-3	4.209
4-6	2.353
7-9	951
10-19	1.229
20-29	377
30-49	281
50-99	190
100-249	165
250-499	65
500-749	13
750-999	2
1000+	3

SEGE 2011 çalışmasında "Rekabetçi ve Yenilikçi Kapasite" kategorisindeki göstergelerden birisi olan "İl İhracatının Türkiye İçindeki Payı" yüzde olarak ifade edilmekte olup, illerin üretim seviyesi, özellikle ihraç edilebilecek kalitede üretim yapabilme gücü, döviz girdisi sağlama potansiyeli bakımından sosyo-ekonomik gelişmeye pozitif etki eden bir göstergedir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre seçilen 6 il için ihracata rakamları ve ülke ihracatı içerisindeki payları Tablo-16'da verilmektedir. Buna göre Kahramanmaraş'ın 2010 yılı ülke ihracat payı binde 4,85 iken, 2018 de bu oranın artış kaydederek binde 6,15 olduğu görülmektedir.

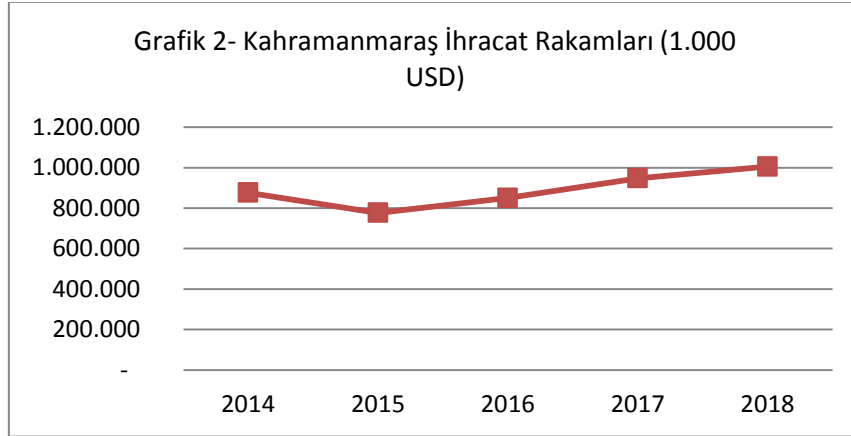
Buna göre Kahramanmaraş'ın 2010 yılı ülke ihracat payı binde 4,85 iken, 2018 de bu oranın artış kaydederek binde 6,15 olduğu görülmektedir.

Kahramanmaraş 2010'da da, 2018'de de seçilen 6 il içerisinde üçüncü sırada yer almaktadır. 2018 yılı ihracat rakamlarının 2010 yılı ihracat rakamlarına göre artışlarına bakıldığında Kahramanmaraş % 84,92 lik artış oranı ile Osmaniye ve Gaziantep'in ardında yer almaktadır.

Tablo-16 İllerin İhracat Rakamları ve Ülke İhracatındaki Payları

	2010 Yılı İhracat Rakamı (1.000 USD)	Ülke İhracatındaki Pay (Binde) 2010	2018 Yılı İhracat Rakamı (1.000 USD)	Ülke İhracatındaki Pay (Binde) 2018	2010 -2018 İhracat Artışı (%)
ADİYAMAN	71.934,76	0,64	75.922,48	0,46	5,54
GAZİANTEP	3.593.632,38	32,05	6.939.031,70	42,43	93,09
HATAY	1.697.854,97	15,14	2.871.660,64	17,56	69,13
KAHRAMANMARAŞ	543.759,50	4,85	1.005.498,52	6,15	84,92
MALATYA	329.442,81	2,94	339.552,44	2,08	3,07
OSMANIYE	78.775,65	0,70	276.047,42	1,69	250,42
TÜRKİYE	112.139.382,74		163.532.568,55		

Kahramanmaraş'ın son beş yıllık ihracat rakamları Grafik 2'de gösterilmektedir.

SEGE 2011 çalışmasında kullanılan ihracat ile ilgili bir diğer gösterge de "Kişi Başı Düşen İhracat Tutarı" olup ilin uluslararası piyasada ne kadar rekabet gücü olduğunu gösteren ve nüfustan arındırılmış olarak kişi başında üretim ve rekabet kapasitesini gösteren bir veridir. Seçili 6 il için kişi başına düşen ihracat tutarları Tablo-17'de verilmektedir. Tablo incelendiğinde Kahramanmaraş kişi başına düşen ihracat tutarının 2010 yılından 2018 yılına %68,76 artış göstererek 878 USD'ye ulaştığı ve bu artış ile Osmaniye'nin ardından ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo-17 Kişi Başı İhracat Tutarları

	2010 Yılı İhracat Rakamı (1.000 USD)	2010 Nüfus	Kişi Başı İhracat Tutarı 2010 (USD)	2018 Yılı İhracat Rakamı (1.000 USD)	2018 Nüfus	Kişi Başı İhracat Tutarı 2018 (USD)	Kişi Başı İhracat Değişim (%)
ADİYAMAN	71.934,76	590.935	122	75.922,48	624.513	122	-0,13
GAZİANTEP	3.593.632,38	1.700.763	2.113	6.939.031,70	2.028.563	3.421	61,89
HATAY	1.697.854,97	1.480.571	1.147	2.871.660,64	1.609.856	1.784	55,55
K.MARAŞ	543.759,50	1.044.816	520	1.005.498,52	1.144.851	878	68,76
MALATYA	329.442,81	740.643	445	339.552,44	797.036	426	-4,22
OSMANIYE	78.775,65	479.221	164	276.047,42	534.415	517	214,23
TÜRKİYE	112.139.382,74	73.722.988	1.521	163.532.568,55	82.003.882	1.994	31,10

TÜİK verilerine göre kişi başı elektrik tüketim değerleri seçili 6 il için Tablo-18'de verilmektedir. EPDK tarafından hazırlanan 2018 yılı Elektrik Piyasası Gelişim Raporu'na göre elektrik üretiminde lisanslı kurulu güç Kahramanmaraş'ta 4319,25 MW olup, Türkiye toplamının % 5,19'u ile 2. sırada yer almaktadır. Aynı rapora göre Kahramanmaraş lisanssız kurulu güçte 207,3 MW ile Türkiye toplamında %3,9'luk payı ile 5. sırada yer almaktadır. 2018 rakamlarına göre şehrin kendi iç ihtiyacını karşıladıktan sonra sisteme verdiği elektrik üretimi 279.416,57 MWH ile ülke sıralamasında 6. sırada yer almaktadır.

Tablo-18 Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (kWh)			
	2009	2017	Artış (%)
Adıyaman	1.420	2.228	56,90
Gaziantep	2.329	3.769	61,83
Hatay	3.398	4.197	23,51
Malatya	1.388	2.238	61,24
Kahramanmaraş	2.685	3.974	48,01
Osmaniye	1.961	8.102	313,16
Türkiye	2.162	3.082	42,55

Yüz bin kişiye düşen marka ve patent başvuru sayıları önemli sosyo-ekonomik göstergelerden olup marka başvuru sayısı ekonomideki canlılığa ve yeniliklere açıklığa işaret ettiği için ilin toplam ekonomik gücünü belirttiği gibi, ilde yaşayan bireylerin de yenilikçi iş yapma kapasitesini, verimliliğini ve dinamizmini ifade ederken; patent başvuru sayısı da sanayi sektöründeki canlılığı ve yeniliklere açıklığı ifade ettiği için ilin toplam ekonomik gücünü olduğu kadar, ilde yaşayan bireylerin yaratıcılığını ve yeniliklere açıklığını da ortaya koymaktadır. Türk Patent ve Marka Kurumu'ndan alınan verilere göre seçilen illerin marka ve patent başvuruları Tablo-19'da verilmektedir. Kahramanmaraş'ın bu göstergelerdeki gelişimi tabloda görülmektedir.

Tablo-19 Yüz Bin Kişiye Düşen Marka ve Patent Başvuru Sayıları

	2010					2018				
	Nüfus	Marka		Patent		Nüfus	Marka		Patent	
		Başvuru Sayısı	Yüz Bin Kişiye Düşen Sayı	Başvuru Sayısı	Yüz Bin Kişiye Düşen Sayı		Başvuru Sayısı	Yüz Bin Kişiye Düşen Sayı	Başvuru Sayısı	Yüz Bin Kişiye Düşen Sayı
ADİYAMAN	590.935	87	14,72	2	0,34	624.513	130	20,82	5	0,80
GAZİANTEP	1.700.763	2.126	125,00	26	1,53	2.028.563	3.303	162,82	142	7,00
HATAY	1.480.571	500	33,77	9	0,61	1.609.856	972	60,38	20	1,24
MALATYA	740.643	274	36,99	7	0,95	797.036	384	48,18	35	4,39
K.MARAŞ	1.044.816	302	28,90	6	0,57	1.144.851	513	44,81	20	1,75
OSMANİYE	479.221	119	24,83	4	0,83	534.415	117	21,89	8	1,50
TÜRKİYE	73.722.988	73.142	99,21	3.250	4,41	82.003.882	105.550	128,71	7.349	8,96

Mali kategoride yer alan bir diğer sosyo-ekonomik gösterge de "İl Vergi Gelirlerinin Türkiye İçindeki Payı" olup İldeki kayıtlı ekonomiyi ve katma değer yaratabilme kapasitesini göstermekte ve yüzde olarak ifade edilmektedir. Gelir İdaresi Başkanlığı'ndan alınan verilere göre hazırlanan Tablo-20'de seçilen illerin vergi gelirlerinin ülke içindeki yüzdesel payları ve ülke sıralamaları verilmektedir. Kahramanmaraş'ın yüzdesel payının 2010'daki 0,28 den 2018 yılında 0,31'e çıkırsa da sıralaması 27 den 28'e düştüğü görülmektedir.

Tablo-20 İllerin Vergi Gelirlerinin Ülke İçindeki Payı ve Sıralaması

	2010		2018	
	Ülke İçindeki Payı (%)	Ülke Sıralaması	Ülke İçindeki Payı (%)	Ülke Sıralaması
ADİYAMAN	0,11	52	0,11	53
GAZİANTEP	0,7	13	0,97	12
HATAY	0,91	9	1,47	8
MALATYA	0,21	33	0,21	33
K.MARAŞ	0,28	27	0,31	28
OSMANİYE	0,11	54	0,15	45

Mali kategoride yer alan diğer iki önemli sosyo-ekonomik gösterge ise "İldeki Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Payı" ve "İldeki Tasarruf Mevduatının Türkiye İçindeki Payı" dır. Bu göstergeler ilin mali durumunu, sermaye birikimini ve ekonomik potansiyelini yansıtmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği'nin verilerine göre Tablo-21 ve Tablo-22 hazırlanmış olup, Kahramanmaraş'ın hem kredilerde hem de tasarruf mevduatındaki gelişimi gösterilmektedir.

Tablo-21 İldeki Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Payı				
	2010		2018	
	Kredi Hacmi (TL)	Ülke Kredi Hacmi İçindeki Payı (%)	Kredi Hacmi (TL)	Ülke Kredi Hacmi İçindeki Payı (%)
Adıyaman	1.040.859.000	0,21	4.730.085.910	0,20
Gaziantep	7.647.895.000	1,51	53.252.960.600	2,25
Hatay	5.656.334.000	1,12	24.436.853.050	1,03
Malatya	1.726.108.000	0,34	6.834.026.230	0,29
Kahramanmaraş	2.519.983.000	0,50	16.660.614.210	0,70
Osmaniye	1.001.911.000	0,20	4.381.598.730	0,19
Türkiye	506.994.403.000		2.367.432.847.300	

Tablo-22 İldeki Tasarruf Mevduatının Türkiye İçindeki Payı				
	2010		2018	
	Tasarruf Mevduat Hacmi (TL)	Ülke Kredi Hacmi İçindeki Payı (%)	Tasarruf Mevduat Hacmi (TL)	Ülke Kredi Hacmi İçindeki Payı (%)
Adıyaman	342.222.000	0,14	1.251.113.000	0,20
Gaziantep	1.723.526.000	0,71	5.708.273.000	0,90
Hatay	2.715.368.000	1,12	7.532.719.000	1,18
Malatya	1.000.294.000	0,41	2.742.634.000	0,43
Kahramanmaraş	737.048.000	0,30	2.346.398.000	0,37
Osmaniye	431.175.000	0,18	1.420.425.000	0,22
Tüm Bölgeler	241.873.957.000		636.539.701.000	

Bir şehrin sosyo-ekonomik gelişiminin bir göstergesi de kişi başına düşen tarımsal üretim değeridir. TÜİK verilerine göre 2010 ve 2018 yılları için seçilen illerin kişi başına düşen tarımsal üretim değerleri Tablo-23'de verilmektedir. Buna göre 2010'dan 2018'e değer artışında %134,86 ile Kahramanmaraş, Adıyaman ve Gaziantep'in arkasından gelmektedir.

Tablo-23 Kişi Başına Düşen Tarımsal Üretim Değeri (TL)			
	2010	2018	Artış Oranı (%)
Adıyaman	1.608	5.045	213,74
Gaziantep	1.147	3.592	213,16
Hatay	2.026	2.961	46,15
Malatya	2.025	4.364	115,51
Kahramanmaraş	1.807	4.244	134,86
Osmaniye	2.947	3.991	35,43
Türkiye	2.239	4.685	109,25

Ekonomik seviyenin önemli bir göstergesi olan "Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)" iller için de bir karşılaştırma göstergesi niteliğindedir. TÜİK yıllık olarak illerin "Kişi Başına Düşen GSYH" göstergesini açıklamaktadır. 2010 ve 2017 yılı için TÜİK'in açıkladığı verilere göre seçilen 6 il için Tablo-24 hazırlanmıştır. Tabloya göre 2010 yılından 2017 yılına GSYH'daki en düşük artış %131,74 ile Kahramanmaraş'ta gerçekleşmiştir.

2010 yılından 2017 yılına Kişi Başına Düşen GSYH'daki en düşük artış %131,74 ile Kahramanmaraş'ta gerçekleşmiştir.

Tablo-24 Kişi Başına GSYH (TL)			
	2010	2017	Artış Oranı (%)
Adıyaman	7.315	18.706	155,72
Gaziantep	9.998	27.933	179,39
Hatay	10.137	25.846	154,97
Malatya	9.363	22.546	140,80
Kahramanmaraş	9.911	22.968	131,74
Osmaniye	9.757	23.760	143,52
Türkiye	15.860	38.681	143,89

"Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı" göstergesi SEGE 2011 çalışmasında sağlık kategorisinde yer alan ve yüksek olması illerin sağlık hizmeti sunum seviyesini ortaya koyması nedeniyle sonuca pozitif etki eden bir göstergedir. TÜİK verilerine göre seçili iller için sonuçlar Tablo-25'de verilmektedir. Kahramanmaraş'ın 2010 yılından 2017 yılına %43,58 lik artış oranı ile Hatay ve Adıyaman'ın ardından en yüksek üçüncü artış hızını gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo-25 Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı			
	2010	2017	Artış Oranı (%)
Adıyaman	135	214	58,52
Gaziantep	229	293	27,95
Hatay	152	252	65,79
Malatya	305	377	23,61
Kahramanmaraş	179	257	43,58
Osmaniye	180	241	33,89
Türkiye	250	279	11,60

Tablo-26'da da yine sağlık kategorisi göstergelerinden olan "On Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı", "On Bin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı" ve "On Bin Kişiye Düşen Eczacı Sayısı" verilmektedir. 2017 yılı TÜİK ve Sağlık Bakanlığı verileri kullanılmıştır. Her üç gösterge de illerde bireylerin ilaca, sağlık hizmetlerine erişimini ifade etmekte ve sosyo-ekonomik gelişime olumlu katkı sağlamaktadır. Tablo-26 incelendiğinde Kahramanmaraş'ın on bin kişiye düşen hekim sayısında Malatya'nın ardından Gaziantep ve Hatay ile benzer durumda olduğu; on bin kişiye düşen diş hekimisi sayısında ise

Adıyaman'ın önünde yer aldığı; on bin kişiye düşen eczacı sayısında ise Kahramanmaraş'ın ancak Hatay, Osmaniye ve Malatya'nın ardından geldiği görülmektedir.

	Nüfus	Hekim Sayısı	On Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	Diş Hekimi Sayısı	On Bin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	Eczacı Sayısı	On Bin Kişiye Düşen Eczacı Sayısı
Adıyaman	615.076	832	13,53	84	1,37	135	2,19
Gaziantep	2.005.515	2.972	14,82	391	1,95	536	2,67
Hatay	1.575.226	2.259	14,34	400	2,54	565	3,59
Malatya	786.676	1.712	21,76	211	2,68	269	3,42
K.Maraş	1.127.623	1.644	14,58	207	1,84	320	2,84
Osmaniye	527.724	650	12,32	127	2,41	189	3,58

SEGE 2011 çalışmasında yer alan son kategori "Yaşam Kalitesi" olup, bireylerin yaşam kalitesini ve refah düzeylerini yansıtan gösterge grubudur. Otomobil sahipliği oranı bireysel ve toplumsal refah düzeyini yansıtan bir varlık göstergesi olması nedeniyle önemli bir veridir. TÜİK verilerine göre, seçilen iller için "Bin Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı" Tablo-27'de verilmektedir. Buna göre 2010 yılından 2018 yılına bin kişi başına düşen otomobil sayısındaki artış Kahramanmaraş için Türkiye ortalamasının üzerinde olup, Hatay ve Malatya'nın ardından %65,22 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

	2010	2018	Artış (%)
Adıyaman	49	78	59,18
Gaziantep	75	113	50,67
Hatay	76	130	71,05
Malatya	69	115	66,67
Kahramanmaraş	69	114	65,22
Osmaniye	90	148	64,44
Türkiye	102	151	48,04

Tablo-28'de illerin tiyatro ve sinema izleyici sayılarındaki değişim gösterilmektedir. TÜİK verileri esas alınmış olup, illerin nüfus artış oranları ile izleyici sayılarındaki artış karşılaştırılmaktadır. Buna göre sadece Malatya'daki tiyatro izleyici sayısı nüfus artış oranından fazla artış göstermiş olup Kahramanmaraş'ta nüfus artış oranına yakın bir tiyatro izleyici sayısında artış olduğu görülmektedir. Diğer illerde tiyatro izleyici sayısındaki artış, nüfus artış oranlarına yaklaşmamıştır. Sinema izleyici sayısındaki artış oranı ise sadece Adıyaman ve Osmaniye illerindeki nüfus artış oranlarından fazla olduğu, diğer illerin bu oranın altında kaldığı görülmektedir.

Tablo-28 Tiyatro ve Sinema İzleyici Sayıları

	Nüfus Artış Oranı (%) 2010- 2018	Tiyatro İzleyici Sayısı			Sinema İzleyici Sayısı		
		2010	2018	Artış Oranı (%)	2010	2018	Artış Oranı (%)
Adıyaman	5,68	4.580	6.580	1,44	14.235	142.419	10,00
Gaziantep	19,27	21.892	76.664	3,50	426.437	1.333.777	3,13
Hatay	8,73	27.274	63.687	2,34	306.023	905.922	2,96
Malatya	7,61	3.710	70.583	19,03	285.389	501.539	1,76
K.Maraş	9,57	2.832	23.201	8,19	156.881	445.279	2,84
Osmaniye	11,52	2.980	4.901	1,64	3.000	196.939	65,65
Türkiye	11,23	5.248.226	7.841.353	1,49	35.787.380	64.772.380	1,81

4.ii. Sektörel ve/veya Bölgesel Politikalar ve Programlar

Türkiye dünyadaki en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülkedir. Ülkede yaşayan Suriyeli mülteciler için eğitim, sağlık, işgücü piyasasının da arasında bulunduğu hizmetlere erişim sağlayan uygulama politikaları geliştirilmektedir. Ülkemizde mültecilere yönelik uygulanan politikalar incelendiğinde Geçici Koruma Altındaki Mülteciler için sağlık, eğitim, istihdam, mesleki eğitim gibi faaliyetlerle topluma uyum süreçlerinin desteklenmesi gerekliliği belirtilmektedir.

1. TÜRKİYE | Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) 2018-2019

UNDP ve Türkiye işbirliği ile hazırlanan “Türkiye Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) 2018-2019” raporunda çalışmalar kapsamında;

“Ortaklar, özellikle belediye düzeyinde hizmet sunumunda yerel makamlara ve yerel kurumlara verdiği desteği artıracaktır. Topluluklara verilen destek, kendi kendini idame ettirmenin desteklenmesine ve geçim imkânlarına daha fazla erişime odaklanmaya devam edecektir.

Ortaklar, aşağıdaki stratejik hedeflere odaklanmanın gerekli olduğunu değerlendirmiştir:

- Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sunulan hizmetlere erişiminin iyileştirilmesi ve Suriyelilerin topluluklara katılımı ve toplumsal uyumu güçlendirmek amacıyla desteklenmesi yoluyla, hassas bireylerin korunması. İlgili kurumların kapasitelerini güçlendirmek ve geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yasal desteğe erişimlerini iyileştirmek için bu kurumlara ayrıca odaklanılması;
- Hizmet ile ilgili ihtiyaçların karşılanması için devlet kurumlarının ulusal düzeyde, il düzeyinde ve belediye düzeyinde kapasitelerinin güçlendirilmesine ve gereken şekilde altyapının kurulmasına veya geliştirilmesine odaklanılarak, ulusal sistemler vasıtasıyla temel hizmet sunumunun (sağlık, eğitim, sosyal hizmetler) geliştirilmesi;
- Hassas durumdaki Suriyelilere, temel ihtiyaçlarını karşılamaları için doğrudan, hedefli ve toplumsal cinsiyete duyarlı destek sağlanması ve hizmet sunumunda eksiklerin tespit edildiği alanlarda acil ve geçici hizmetler ile ortaya çıkan acil insani ihtiyaçlara müdahale de dahil olmak üzere, geçici koruma

kapsamındaki Suriyelilere ve ev sahibi topluluğun hassas durumdaki üyelerine, yoksulluğun ve Suriye'den göç etmenin etkilerini azaltmak amacıyla derhal yardım sağlanması;

- İŞKUR ve diğer ilgili ulusal kurumlara destek verilmesi de dahil olmak üzere, Çalışma İzni Yönetmeliği'nin uygulanmasında Türkiye Cumhuriyeti Devletine sürekli destek sağlanması yoluyla, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler ve ev sahibi topluluk üyeleri için geçim ve iş imkanlarının yaygınlaştırılması. Buna ek olarak, iş gücü piyasasına erişimin önündeki engelleri aşmak amacıyla mesleki eğitim ve dil eğitimi yoluyla gençlere ve kadınlara odaklanarak, Suriyeliler ve ev sahibi topluluklar için iş fırsatlarına erişimin geliştirilmesi ve mültecilerin ve hassas durumdaki Türk vatandaşlarının istihdam edilebilirliğinin geliştirilmesi." hedeflenmiştir. Bu planla Geçici Koruma altındaki Suriyelilerin sosyal, kültürel, mesleki, sağlık alanında uyumlarının desteklenmesi için gerek yerel kamu kurum ve kuruluşları gerekse diğer paydaşlarla işbirliği yapılması gerekliliği vurgulanmaktadır.

2. Onbirinci Kalkınma Planı

Plan kapsamında;

"2.3. Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum başlığı altında

- 2.3.1. Eğitim

b. Politika ve Tedbirler

548.5. Geçici koruma altındaki kişilerin eğitim imkânlarına erişimi artırılabacaktır.

- 2.3.6. Çocuk

b. Politika ve Tedbirler

616.Uluslararası veya geçici koruma altında olan çocukların toplumla bütünleşmelerini ve akranlarıyla ortaklıklar kurmalarını sağlamak üzere, yaşam becerilerini ve kültürler arası etkileşimi artıracak programlar sürdürülecektir.

616.1. Uluslararası veya geçici koruma altında olan çocuklara yönelik sosyal uyum programları yaygınlaştırılacaktır.

-2.3.7. Gençlik

b. Politika ve Tedbirler

620.Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında aktif rol almaları desteklenecek, hareketlilik programları özellikle dezavantajlı gençlerin taleplerine uygun biçimde genişletilip çeşitlendirilecektir.

623.1. Uluslararası veya geçici koruma altında olan gençlere yönelik sportif, kültürel, eğitsel faaliyet ve programlar uygulanacak ve desteklenecektir.

623.2. Uluslararası veya geçici koruma altında olan gençler bilişsel, bedensel, duygusal yönden kişisel ve sosyal gelişimleri artırılabacak, bu gençlere istihdama yönelik mesleki yönlendirmeler yapılacaktır.

Uluslararası veya geçici koruma altında olan gençler bilişsel, bedensel, duygusal yönden kişisel ve sosyal gelişimleri artırılabacak, bu gençlere istihdama yönelik mesleki yönlendirmeler yapılacaktır.

-2.3.12. Dış Göç

b. Politika ve Tedbirler

662.Uluslararası koruma ve geçici koruma altındakilerin sosyal hayata uyumu artırılacaktır.

662.1. Uluslararası koruma ve geçici koruma altındakilere yönelik bilgi eksikliği, olumsuz algı ve önyargıları gidermek amacıyla farkındalık çalışmaları artırılacaktır.

662.2. Uluslararası koruma ve geçici koruma altındakilerin Türkçe dil becerileri geliştirilerek sosyal hayata uyumları artırılacaktır.

662.3. Uluslararası koruma ve geçici koruma altındaki öğrencilerin ortaokul ve liseye geçişleri artırılacak, bu öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre mesleki ve teknik eğitime yönlendirilecektir.

2.4.1. Bölgesel Gelişme

b. Politika ve Tedbirler

671.1. Sosyal Destek Programı, özellikle toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılımlarını sağlamak, üretkenlik ve yetenek gelişimini destekleyerek istihdam edilebilirliği artırmak amacıyla, sosyal girişimciliği ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini de teşvik edecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır." denilmektedir.

Onbirinci Kalkınma Planı'nda geçici koruma altındaki Suriyelilerin sosyal, kültürel, ekonomik anlamda uyumlarının sağlanması için destek mekanizmalarının kurulması desteklenmektedir. Kurulması planlanan rehabilitasyon merkez ile ulusal politikalarda yer alan faaliyetlerin gerçekleştirilmesine katkı sağlanmaktadır.

4.iii. Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat

Ülke genelinde ve Kahramanmaraş'ta bulunan Suriyelilerin yasal statüsü ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Göç idaresi Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfalarından alınan bilgiler şu şekildedir:

Arap ülkelerinde meydana gelen halk isyanları ve protestolar Tunus ve Mısır'dan başlayarak tüm bölgeyi etkileyerek 15 Mart 2011 tarihinden itibaren Suriye'ye de sıçramıştır. Yaşanan çatışmalar nedeniyle ülke kaos ortamına sürüklenmiş ülkenin bazı kesimlerinde yaşanan iç karışıklıklar ve çatışmalar nedeniyle yüzlerce kişi yaralanmış, yine yüzlercesi hayatını kaybetmiştir.

Suriye'de yaşanan insani krizin büyümesi sonucunda sınır bölgemizde hareketlilik meydana gelmiştir. 300-400 kadar Suriye vatandaşının, 29.04.2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısına doğru hareketlenmesi Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk toplu nüfus hareketini oluşturmuştur. Bu nüfus hareketi sırasında gerekli tedbirler alınmaya başlanmıştır; 252 Suriye vatandaşı sınırdan içeri alınarak Hatay'daki bir spor salonunda geçici konaklama ve gıda ihtiyaçları sağlanmıştır. Giriş yapan Suriye vatandaşlarının öncelikle üst taraması yapılmakta, ardından tercüman eşliğinde kimlikleri var ise kimlik bilgileriyle, yok ise sözlü beyanlarıyla kayıt altına alınmaktadır.

Türkiye'nin karşılaştığı kitlesel akınlar karşısında aldığı tedbir ve önlemler dikkate alınarak, kendi gerçeklerine uygun bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışma süreci sonunda 30/03/2012 tarihinde

“Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulmuştur.”

Kitlesel sığınma durumlarında ortaya çıkan acil koruma ihtiyacının karşılanması amacıyla sığınılan ülkeye erişimin sağlanması, zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesinin gözetilmesi ve insan haklarına uygun temel asgari standartların sağlanması olarak nitelendirilen geçici koruma, yönergenin ruhunu oluşturmaktadır.

Mevcut mevzuatımızda kanuni düzeyde yer almayan geçici koruma rejimi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” Kanunla kurulan “Göç Politikaları Kurulunun” görevleri arasında “Kitlesel akın durumunda uygulanacak yöntem ve tedbirleri belirlemek” sayılmıştır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün görevleri arasında:

Göç Politikaları Kurulunun sekretaryasını yapmak ve kararlarını uygulamak,

Kitlesel akınlarda bu kişilere sağlanacak geçici korumanın kapsamı ve uygulamasına dair iş ve işlemleri yürütmek yer almaktadır.

Genel Müdürlüğümüzde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci maddesine istinaden geçici korumaya ilişkin yönetmelik çalışmaları sonucu 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çıkartılmıştır.

2004 tarihli 100 No’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılaman) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak hale gelmesi gerekmektedir. Bu unsurları içeren kitlesel akının süregelir hale gelmesi durumunda geçici koruma sağlanmaktadır.

Geçici koruma, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.

Ülkemize kitlesel akınla gelen Suriyelilere sağlanan koruma uluslararası literatüre göre “Geçici Koruma”dır. Türkiye, aşağıda yer alan geçici korumanın üç temel unsurunu yerine getirmekte ve Suriyelilere geçici koruma sağlamaktadır.

Açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul, geri göndermeme ilkesi, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması.

Ülkemizde geçici korumayı 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde sağlamaktadır."

Buna göre ülkemizde yaşayan az sayıdaki özel statülü (vatandaşlık verilenler vb.) Suriyeliler dışındakilerin tamamı geçici koruma statüsündedirler.

4.iv. Proje Fikrinin Kaynağı ve Uygunluğu

4.iv.1 Projenin Sektörel Ve/Veya Bölgesel Kalkınma Amaçlarına

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023 incelendiğinde,

“Temel Amaç

TR63 Bölgesinde ekonomik gelişme ile birlikte sosyal altyapı olanaklarının iyileştirilmesi ve böylece beşeri kaynakların geliştirilmesine katkı sağlanması.” İçin stratejiler belirlenmiş olup

-Öncelik 2. TR63 Bölgesi’nde kurulu sanayi yapısı ve potansiyel gelişme alanları başta olmak üzere nitelikli işgücünün temini için mesleki eğitimin işlevselliğinin artırılması

-2.5. İl bazında hazırlanan işgücü piyasası analizi raporlarında yer alan mesleki eğitim programlarının öncelikli olarak desteklenmesi.

-Öncelik 4. İlçelerin sosyal faaliyet altyapısının iyileştirilmesi

-4.2. Yerel yönetimlerin sosyal altyapıya yönelik projelerinin desteklenmesi.” Yer almaktadır.

Kurulacak merkez ile Bölge Planı’nda yer alan amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlanacaktır. Bölgesel anlamda sosyal altyapının iyileştirilmesi ile hem Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin hem de Kahramanmaraş’ta yaşayan dezavantajlı kesimlerin faydalanacağı alanların artırılması desteklenecektir.

4.iv.2. Projenin Geçmiş, Yürüyen ve Planlanan Diğer Projelerle İlişkisi

Kahramanmaraş sosyal belediyeçilik anlamında Türkiye’de 2016 yılında ilk sırada yer almıştır. Yaptığı faaliyetler ile ilimizde yer alan Suriyeli ve dezavantajlı kesimlerin de faydalandığı faaliyetler arasında bu kesimlere yönelik hobi amaçlı eğitimler, erzak dağıtımları, zorunlu temel ihtiyaçların karşılanması, dil kursları gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Ancak merkez bazında sadece Suriyelilere veya dezavantajlı kesime yönelik tek bir yer bulunmamaktadır.

4.iv.3. Projenin Diğer Kurum Projeleri İle İlişkisi

Kahramanmaraş geçici koruma altındaki Suriyeliler bakımından en çok Suriyeliye ev sahipliği yapan 12.şehirdir. Dolayısıyla hem Suriyelilere yönelik hem ilimizde yer alan diğer dezavantajlı gruplara yönelik ihtiyaçların karşılanması noktasında yerel yönetimlere ve kamu kurumlarına büyük görevler düşmektedir.

Kahramanmaraş'ta Geçici Koruma Altındaki Suriyeli ve diğer ülkelerden gelen mültecilere yönelik kurumların başında Kızılay Toplum Merkezi gelmektedir. Ancak şehrimizde yaşayan yaklaşık 90.000 kadar Suriyelinin ihtiyaçlarının karşılanmasında bu merkez yetersiz kalmaktadır. Yapılan görüşmeler ve elde edilen nitel-nicel veriler sonrasında Kahramanmaraş'ta 2 merkez daha yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak ilimize kazandıracığımız bu merkez ile hem Kahramanmaraş'taki Suriyelilerin ve dezavantajlı kesimlerin faydalanacağı merkez sayısına bir yenisi eklenecek hem de faydalanıcılara yönelik hizmetlerin artırılması ve çeşitlendirilmesi sağlanacaktır.

4.iv.4. Proje İle Eşzamanlı Götürülmesi Gereken Diğer Kurum Projeleri

Rehabilitasyon merkezinin kurulması Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin projesi olup diğer kurumlar ile bir bağlantısı bulunmamaktadır.

4.iv.5. Projede Başka Kurum Projesi İle Fiziki Çakışma Oluşmamasına Yönelik Tedbirler

Rehabilitasyon merkezinin kurulması Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin projesi olup diğer kurumlar ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. Şehirdeki proje hazırlayan kurumlar arası dönem dönem iletişim içinde olunarak proje konularının çakışmaması sağlanmaktadır. Şehirde bulunan diğer kurumlarca bu projenin Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nce takip edildiği bilinmektedir. Aynı zamanda Belediye bünyesinde kurulan "Göç Yönetimi Müdürlüğü" tarafında da Suriyelilere yönelik çalışmaların koordinasyonu yapılmaktadır.

4.iv.6. Projenin İdarenin Stratejik Planı ve Performans Programına Uygunluğu

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Stratejik Planı'nda geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik herhangi bir stratejisi bulunmamaktadır. Ancak yabancıların şehrimize, kültürümüze uyumu için gerekli destekler de ayrıca sağlanmaktadır.

Stratejik planda doğrudan olmasa bile dolaylı olarak toplumun sosyal, ekonomik, kültürel değerler açısından bir bütün halinde korunması için yapılacak faaliyetler ilimizde yaşayan yerli yabancı tüm vatandaşları kapsamaktadır. Bu temel politikalar incelendiğinde;

-Temel Politika ve Öncelikler

Stratejik Amaç 5:

Engelli Vatandaşlarımızın Yaşamlarını Kolaylaştırmak

Hedef 2: Engelli vatandaşlarımızın bireysel ve sosyal gelişimine katkı sağlamak amacıyla toplumsal alanlardaki hayatlarını kolaylaştırıcı hizmetlerden azami derecede faydalanmalarını sağlayarak sosyal yaşama dahil etmek

Strateji: Plan dönemi içerisinde engellilerin rehabilitesi kapsamında takı tasarım atölyesi, ahşap boyama ve müzik atölyelerinden yararlanmalarını sağlamak

Stratejik Amaç 6:

Vatandaşlarımızın Mesleki ve Kişisel Gelişimlerini Artırmak

Hedef 1: İlimizde meslek edindirme ve sanat eğitimi kursları açmak ve yararlanan vatandaş sayısını artırmak

Strateji: Özellikle meslek sahibi olmayan kadınlarımıza yönelik günümüz istihdam koşullarına uygun anlayışla mesleki eğitimler vermek ve mesleki gelişimlerini sağlamak

Stratejik Amaç 7:

Toplumsal Yapımızın Temelini Oluşturan Aile Kurumunu Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Bakımdan Destekleyerek, Kadın ve Aile Sorunlarını En Aza İndirmek ve Toplumun Huzuruna Katkı Sağlamak

Hedef 1: Kadının ve ailenin korunmasına yönelik plan ve programlar yapmak

Strateji: Plan dönemi boyunca İşkur ve Halk Eğitim ile işbirliği kurarak istihdam garantili meslek ve beceri edinilebilmesi için piyasanın talebi doğrultusunda yapılandırılmış mesleki kursları açmak

Tüm strateji ve hedefler incelendiğinde ilde yaşayanların toplumsal düzen, yaşam sevinçleri, ruhsal ve psikolojik gelişimleri, sosyal, ekonomik açıdan gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu strateji ve hedefler ilde yaşayan bütün yerleşik kesimi kapsamaktadır. Dolayısıyla hem Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin hem de dezavantajlı kesimlerin yapılan hizmetlerden faydalanması söz konusudur.

Tüm strateji ve hedefler incelendiğinde ilde yaşayanların toplumsal düzen, yaşam sevinçleri, ruhsal ve psikolojik gelişimleri, sosyal, ekonomik açıdan gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu strateji ve hedefler ilde yaşayan bütün yerleşik kesimi kapsamaktadır. Dolayısıyla hem Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin hem de dezavantajlı kesimlerin yapılan hizmetlerden faydalanması söz konusudur.

4.iv.7. Proje Fikrinin Ortaya Çıkışı

Nisan 2011 tarihinde, yaklaşık 252 kişilik ilk grubun giriş yapmasından itibaren Türkiye, yüz binlerce misafire kapılarını açmış ve günümüzde bu rakam 4 milyona yaklaşmış durumdadır. Bu süreç kendisiyle birlikte eğitim, istihdam, kültür, güvenlik, sağlık, dış politika, hukuk gibi akla gelebilecek her alanda su yüzüne çıkan yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Suriye krizinin baslarında savaştan "etkilenen" konumunda olan Suriyelilerin zamanla Türkiye'yi hukuk, dış politika, güvenlik, sağlık, eğitim, istihdam, ekonomi, kültür, toplumsal yapı gibi birçok alanda "etkileyen" konuma geldiği görülmektedir.

Kahramanmaraş, gerek Suriye'ye olan yakınlığı, gerek ülkenin bölgeleri arasında köprü vazifesi görmesi gerekse de sanayi, tarım, inşaat gibi ekonomik faaliyetlerde ülkenin gelişmekte olan illerinden biri olma durumu ile yaklaşık 100 bin Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Şehirde bulunan Suriyelilerin bir bölümü konteyner kentte (18 bin kişi) ikamet etmekteyken geriye kalan büyük çoğunluk ise şehir merkezinde ve diğer ilçelerde ikamet etmektedir. Yaşanan nüfus artışları sebebiyle göç alan yerlerde sosyo kültürel, toplumsal ve ekonomik hayatta farklılıkların ortaya çıkması, kültürel uyum ve uyumsuzluk, iletişim, giyim-kuşam ve yeme alışkanlıklarının değişmesiyle birlikte aile yapısında bir farklılaşma söz konusu olmaktadır.

Suriyelilerin en önemli yaşamsal ihtiyaçlarının gıda, temiz su, güvenli barınma ve sağlık hizmetleri olduğu söylenebilmektedir. Ancak son dönemlerde Suriyelilerin temel yaşamsal ihtiyaçlarının yanı sıra ruhsal, duygusal, kültürel, sosyal ve mesleki açıdan da güçlendirilmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır. Bu ihtiyaçların diğer vatandaşlar ile aynı şekilde karşılanmasında yaşanan sıkıntılar, Suriyelilere yönelik ayrı bir mekanizmanın kurulmasını gerekli kılmıştır. Kızılay'ın ilimizde açmış olduğu Toplum Merkezi maalesef ki yaklaşık 100 bin Suriyelinin taleplerini karşılamada yetersiz kalmaktadır. Yerel yönetimler olarak bu ihtiyaçlara cevap vermek için bu tarzda yeni bir merkez kurulumu için gerekli çalışmaları başlatmıştır.

4.iv.8. Projeye İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt, Araştırma ve Diğer Çalışmalar

Kahramanmaraş'ta yaşayan Suriyelilerin yaklaşık % 52 si 18-59 yaş üstünde olup çalışma çağındaki kişilerden oluşmaktadır. %28'i ise 6-18 yaş arasında olup yetiştirilebilir niteliktedir.³ Bu kişilerin büyük bir kısmı aldıkları eğitime, önceki mesleki deneyimlerine uygun işlerde çalışmamaktadırlar.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin 2018 yılında Kahramanmaraş'lı Esnaflara yönelik yapmış olduğu anket çalışmasında ise elde edilen sonuçlarda Suriyelilerin iş-meslek, kültürel sosyal uyum, toplumsal düzen konusunda yaşanan sıkıntılar ankete verilen cevaplar ile desteklenmiştir.

Kahramanmaraş'ta yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sağlık durumları hakkında araştırmalar yeterli değildir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin birçoğu verilen hizmetlere ulaşım konusunda bilgi sahibi değildir. Bilgisizlik ve yabancı dil sorunu gibi nedenlerle gerekli hizmetlerden yeterince yararlanamamaktadır.

Kurulacak olan merkez ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin gerekli sağlık hizmetlerinden, mesleki eğitimlerden, sosyal ve kültürel entegrasyon hizmetlerinden yararlanabileceklerdir. Böylelikle şehrin ekonomisine katkı sağlayarak alacakları sağlık, mesleki eğitim, sosyal ve kültürel hizmetler ile birlikte topluma uyumları kolaylaşacaktır.

5. PROJENİN GEREKÇESİ

5.i. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Talep Analizi

Konu ile ilgili talep analizi Suriyelilere yönelik anketler ile yapılmıştır. Anketler (anket metni ek-1'de verilmektedir) Türkçe bilen Suriyeliler aracılığıyla 2019 yılının Mayıs - Haziran - Temmuz aylarında, Kahramanmaraş merkezde Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahalle ve bölgelerde uygulanmıştır. Toplam 500 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılarak hem anket sorularının cevapları alınmış, hem de konuşmak isteyenlerle genel sohbetler yapılarak serbest formatta görüşleri alınmıştır. Özellikle mahalle aralarında evlere, bayanlara da ulaşılmaya çalışılmış olup, sadece çarşı bölgelerinde sokaktaki erkekler ile yetinilmemiştir. Bu sayede olabildiğince homojen ve yaygın bir kitle ile anket görüşmelerinin yapıldığı düşünülmektedir.

Tablo-29'da ankete katılanların yaş ve cinsiyet dağılımları gösterilmektedir. Buna göre toplam katılımcıların % 56,6'sı kadın, %43,4'ü erkek olup yaklaşık katılımcıların %85'i 20 ile 55 yaş arasındadır.

³ (Göç İdaresi, Eylül 2017)

Yaş Aralığı	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Dağılım (%)
20-	12	12	24	4,8
20-24	45	27	72	14,4
25-29	29	40	69	13,8
30-34	27	49	76	15,2
35-39	19	40	59	11,8
40-44	22	42	64	12,8
45-49	24	32	56	11,2
50-54	12	15	27	5,4
55-59	10	10	20	4
60-64	3	7	10	2
65-69	4	4	8	1,6
70+	10	5	15	3
Toplam	217	283	500	100
Yüzde Dağılım (%)	43,4	56,6		

Ankete katılanların medeni durumları Tablo-30'da verilmektedir. Buna göre toplam 500 katılımcının %68'i 341 kişi evli olup, bunun 145'i erkek, 196'sı kadındır. 30 yaş üzerindeki kişilerde evlilik oranının %70-80 civarında olduğu; 20 yaş altında, 20-25 yaş aralığında ve 25-30 yaş aralığında sırasıyla %25, %38 ve %65 olduğu görülmektedir.

Yaş Aralığı	Evli Erkek	Evli Kadın	Evli Toplam	Katılan Toplam	Evlilik Oranı (%)
20-	1	5	6	24	25
20-24	10	17	27	72	38
25-29	14	31	45	69	65
30-34	25	35	60	76	79
35-39	18	29	47	59	80
40-44	18	33	51	64	80
45-49	22	21	43	56	77
50-54	11	8	19	27	70
55-59	10	7	17	20	85
60-64	3	5	8	10	80
65-69	4	2	6	8	75
70+	9	3	12	15	80
	145	196	341	500	68

Tablo-31'de medeni durumun yaş ve cinsiyete göre analizi verilmektedir. Buna göre 20-30 yaş aralığında erkeklerde evlilik oranı %8-48 aralığında seyrederken, kadınlarda bu oran %42-78 aralığında seyretmektedir. Buna göre kadınlar daha erken yaşlarda evlendirilmektedir. Bu durum coğrafyamız kültürlerine göre normal bir durum olarak yorumlanabilir. Ancak ilginç nokta 30-70 yaş aralığında ortaya çıkmaktadır. 30-70 yaş aralığında erkeklerde evlilik oranı %80-100 aralığındayken, aynı yaş grubunda kadınlarda evlilik oranı %50-80 aralığında seyretmektedir. Yani orta ve üst yaş grubunda kadınların evlilik oranı düşüktür. Yapılan görüşmelerde eşlerinin Suriye'de savaşıyor olması ve eşlerinin savaşta ölmüş veya savaş dolayısıyla terk etmiş olması sebepleri ortaya konmaktadır.

30-70 yaş aralığında erkeklerde evlilik oranı %80-100 aralığındayken, aynı yaş grubunda kadınlarda evlilik oranı %50-80 aralığında seyretmektedir. Yani orta ve üst yaş grubunda kadınların evlilik oranı düşüktür. Yapılan görüşmelerde eşlerinin Suriye'de savaşıyor olması ve eşlerinin savaşta ölmüş veya savaş dolayısıyla terk etmiş olması sebepleri ortaya konmaktadır.

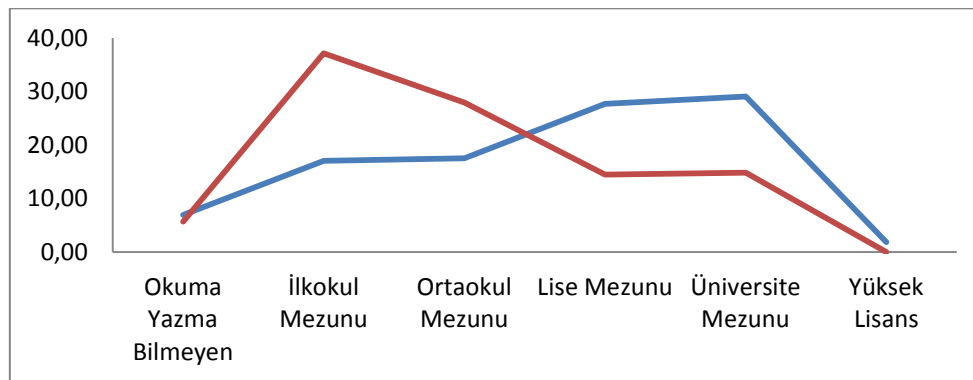
Tablo-31 Katılımcıların Medeni Durumu ve Cinsiyet Dağılımı						
Yaş Aralığı	Evli Erkek	Katılan Toplam Erkek	Evlilik Oranı (%)	Evli Kadın	Katılan Toplam Kadın	Evlilik Oranı (%)
20-	1	12	8	5	12	42
20-24	10	45	22	17	27	63
25-29	14	29	48	31	40	78
30-34	25	27	93	35	49	71
35-39	18	19	95	29	40	73
40-44	18	22	82	33	42	79
45-49	22	24	92	21	32	66
50-54	11	12	92	8	15	53
55-59	10	10	100	7	10	70
60-64	3	3	100	5	7	71
65-69	4	4	100	2	4	50
70+	9	10	90	3	5	60
	145	217		196	283	

Tablo-32 Katılımcıların Eğitim Durumları Yaş ve Cinsiyet Analizi

Yaş Aralığı	Erkek Katılımcılar						Kadın Katılımcılar					
	Okuma Yazma Bilmeyen	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	Yüksek Lisans	Okuma Yazma Bilmeyen	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	Yüksek Lisans
20-	0	0	1	8	3	0	1	0	2	5	4	0
20-24	0	2	3	14	26	0	0	1	7	6	13	0
25-29	2	3	5	7	12	0	0	12	12	5	11	0
30-34	2	5	6	8	2	4	2	21	17	2	7	0
35-39	1	6	4	5	3	0	0	18	13	4	5	0
40-44	2	6	10	2	2	0	4	19	13	6	0	0
45-49	4	4	3	6	7	0	2	13	11	5	1	0
50-54	1	4	1	3	3	0	1	9	0	5	0	0
55-59	1	3	1	5	0	0	1	9	0	0	0	0
60-64	1	1	0	0	1	0	2	1	2	2	0	0
65-69	0	0	2	1	1	0	2	0	2	0	0	0
70+	1	3	2	1	3	0	1	2	0	1	1	0
Toplam	15	37	38	60	63	4	16	105	79	41	42	0
Yüzde %	6,91	17,05	17,51	27,65	29,03	1,84	5,65	37,10	27,92	14,49	14,84	0,00

Tablo-32'de ankete katılanların eğitim durumlarının yaş ve cinsiyetlere göre dağılımı verilmektedir. Buna göre erkeklerin daha eğitilmiş oldukları söylenebilir. Eğitim durumlarının yüzdelere göre her iki cinsiyet için aşağıdaki grafik oluşturulmuştur. Grafikten de açıkça görülmektedir ki erkekler ağırlıklı olarak lise ve üniversite mezunu iken kadınlar ağırlıklı olarak ilkökullü ve ortaokul mezunlarıdır. Bu durum kadınların dezavantajlı olmasına sebep olmakla birlikte almaları muhtemel eğitimlerde de başarılarının düşük olabilme riskini getirmektedir. Aynı zamanda da verilecek eğitimlerin hedef alması gereken kitlenin de kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu durum kadınların dezavantajlı olmasına sebep olmakla birlikte almaları muhtemel eğitimlerde de başarılarının düşük olabilme riskini getirmektedir. Aynı zamanda da verilecek eğitimlerin hedef alması gereken kitlenin de kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır.

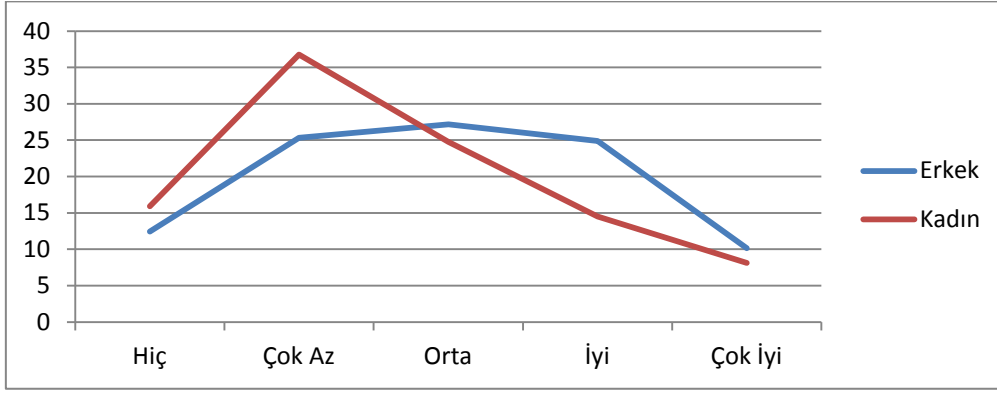
Cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmaksızın ankete katılanların eğitim durumları Tablo-33'de verilmektedir. Buna göre lise ve üniversite üzeri eğitimi olanların yüzdesi %42'dir.

Tablo-33 Katılımcıların Özet Eğitim Durumları		
Eğitim	Kişi Sayısı	Yüzde
Okuma Yazma Bilmeyen	31	6,2
İlkokul Mezunu	142	28,4
Ortaokul Mezunu	117	23,4
Lise Mezunu	101	20,2
Üniversite Mezunu	105	21
Yüksek Lisans	4	0,8
Toplam	500	100

Eğitim durumundan sonra ankete katılanların Türkçe bilme seviyeleri de analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo-34'te verilmektedir.

Tablo-34 Katılımcıların Türkçe Seviyesi Yaş ve Cinsiyet Analizi										
Yaş Aralığı	Erkek Katılımcılar					Kadın Katılımcılar				
	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi
20-	0	5	2	2	3	1	3	1	2	5
20-24	3	7	8	20	7	1	10	8	8	0
25-29	3	4	12	8	2	4	15	9	10	2
30-34	3	6	12	4	2	8	18	10	8	5
35-39	2	4	11	1	1	6	9	16	6	3
40-44	5	6	2	7	2	10	14	14	3	1
45-49	4	7	5	6	2	4	17	7	3	1
50-54	5	3	1	2	1	5	7	1	1	1
55-59	0	6	3	0	1	2	6	1	0	1
60-64	1	1	0	1	0	1	4	0	0	2
65-69	1	0	2	1	0	1	1	1	0	1
70+	0	6	1	2	1	2	0	2	0	1
Toplam	27	55	59	54	22	45	104	70	41	23
Yüzde %	12,44	25,35	27,19	24,88	10,14	15,90	36,75	24,73	14,49	8,13

Türkçe bilme seviyelerinin yüzdelerine göre her iki cinsiyet için aşağıdaki grafik oluşturulmuştur. Buna göre erkeklerde Türkçe bilme seviyeleri kadınlardan daha yüksektir. Türkçe dil eğitimlerinde Suriyeli kadınlara öncelik verilmesi daha doğru olacaktır.

Cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmaksızın ankete katılanların Türkçe bilme durumları Tablo-35'de verilmektedir. Buna göre Türkçe konuşmada kendini rahat hisseden kısım, sadece anketlerde "iyi" ve "çok iyi" cevabını veren %26'lık kısımdır. Bu oran çok düşük olduğunda, Suriyelilerin büyük kısmının Türkçe öğrenmeye ihtiyacının olduğu söylenebilir. Nitekim Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 6. sayfasında "Dil engeli diğer hak ve hizmetlere erişimde en önemli sorun olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki Suriyeliler devlet desteği ile ücretsiz sağlanan Türkçe kurslarına kaydolma hakkına sahiplerdir ancak bu çalışmada Suriyeli kadınların %70'inin hiç Türkçe bilmediği ortaya çıkmıştır." ve raporun 9. sayfasında da " Suriyeli kadınların Türkçe dil kurslarına erişiminin desteklenmesi ve genişletilmeye devam edilmesi. Çocuk bakım hizmetleri sağlayarak ve uygun olduğunda, yalnızca kadın öğrencilerden oluşan sınıflar oluşturularak kadınların bu kurslara katılmasının sağlanması." denilmektedir. Aynı raporun 31. sayfasında da dil bilmemenin ne denli büyük sorun olduğu şu şekilde dile getirilmektedir: "“Türkçe bilmediğim için sorunlar yaşıyorum. Mesela ben doktora ‘bağırsaklar’ diyorum ama o ‘karın’ dediğimi sanıyor. O yüzden de bana yanlış ilaç veriyor. Bazen o ilaçları atıyoruz çünkü onlar yanlış ilaçlar. Dil bariyeri yüzünden iki taraf da birbiriyle iletişim kuramıyor” sözleri Gaziantep’de yaşayan, 30 yaşında, evli ve dört çocuklu H.’ye aittir. Onun yaptığı bu açıklama birçok Suriyeli kadının hissettiği hayal kırıklığını gözler önüne sermektedir."

AFAD tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları Ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" raporunun 119. sayfasında " Türkçeyi kötü konuşan, çok kötü konuşan ve hiç konuşmayan Suriyeli misafirlerin toplam oranı yaklaşık olarak yüzde 44'tür. Bu oran kamp içi ve kamp dışı bağlamında ele alındığında, genel olarak benzerdir. Ancak cinsiyete göre bakıldığında hem kamp içinde hem de kamp dışında erkekler kadınlara göre daha iyi düzeyde Türkçe konuşmaktadır." denilmekte olup, Tablo-35'deki sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Tablo-35 Katılımcıların Özet Türkçe Bilme Durumları		
Eğitim	Kişi Sayısı	Yüzde
Hiç	72	14,4
Çok Az	159	31,8
Orta	129	25,8
İyi	95	19
Çok İyi	45	9
Toplam	500	100

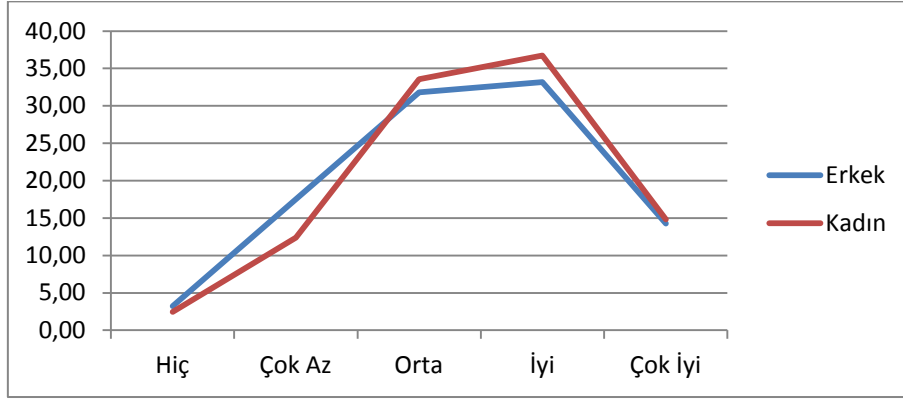
Ankette katılanlara kaç yıldır Kahramanmaraş'ta yaşadıkları da sorulmuş olup, verilen cevaplara göre Tablo-36 oluşturulmuştur. Buna göre 4 ve daha fazla yıldır Kahramanmaraş'ta yaşayanların oranı %66,2 olarak hesaplanmaktadır.

Yıl	Kişi	Yüzde
1	53	10,6
2	39	7,8
3	77	15,4
4	99	19,8
5	112	22,4
6	83	16,6
7	37	7,4
	500	

Tablo-37'de ankete katılanların Kahramanmaraş'a uyum Seviyelerinin yaş ve cinsiyet analizi yapılmaktadır.

Yaş Aralığı	Erkek Katılımcılar					Kadın Katılımcılar				
	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi
20-	1	3	3	2	3	1	1	2	7	1
20-24	1	5	9	22	8	0	0	9	15	3
25-29	0	2	9	15	3	2	4	19	11	4
30-34	0	1	16	8	2	1	6	16	15	11
35-39	1	7	6	2	3	0	5	13	19	3
40-44	1	6	5	6	4	3	4	17	13	5
45-49	2	4	6	8	4	0	3	10	12	7
50-54	1	3	5	3	0	0	5	3	6	1
55-59	0	2	6	0	2	0	3	3	1	3
60-64	0	1	0	2	0	0	1	2	1	3
65-69	0	1	1	1	1	0	1	0	2	1
70+	0	3	3	3	1	0	2	1	2	0
Toplam	7	38	69	72	31	7	35	95	104	42
Yüzde %	3,23	17,51	31,80	33,18	14,29	2,47	12,37	33,57	36,75	14,84

Kahramanmaraş'a uyum seviyelerinin yüzdelerine göre her iki cinsiyet için aşağıdaki grafik oluşturulmuştur. Buna göre her iki cinsiyet için de Kahramanmaraş'a uyum seviyelerinin benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmaksızın ankete katılanların Kahramanmaraş'a uyum seviyelerinin durumları Tablo-38'de verilmektedir. Buna göre katılanların %50'si orta ve düşük seviye tercih ederek, uyum konusunda kendilerini iyi durumda hissetmediklerini belirtmişlerdir. Uyum konusunda ciddi çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-38 Katılımcıların Özet Kahramanmaraş'a Uyum Seviyeleri		
Eğitim	Kişi Sayısı	Yüzde
Hiç	14	2,8
Çok Az	73	14,6
Orta	164	32,8
İyi	176	35,2
Çok İyi	73	14,6
Toplam	500	100

Tablo-39'da ankete katılanların ailelerinde kaç kişi olduğu gösterilmektedir. Buna göre % 61,8 ile 4-6 kişilik aileler ağırlıkta olduğu görülmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 26. sayfasında da hane halkı sayısı analizinde en yüksek oran %41,2 ile 4-6 kişilik ailelerde gösterilmektedir.

Bu tablodan hareket ile anketin toplam ulaştığı kitlenin yaklaşık 2.500 kişi olduğu düşünülmektedir.

Bu tablodan hareket ile anketin toplam ulaştığı kitlenin yaklaşık 2.500 kişi olduğu düşünülmektedir.

Ailedeki Kişi Sayısı	Cevap Sayısı	Yüzde Pay
1	8	1,6
2	23	4,6
3	72	14,4
4	101	20,2
5	125	25
6	83	16,6
7	52	10,4
8	23	4,6
9	6	1,2
10+	7	1,4
	500	

Ankete katılanlara, kendilerinin Kahramanmaraş'a sağladığı uyum yanında ailelerinin genel olarak sağladığı uyum seviyeleri de soruldu. Alınan cevaplar Tablo-40'ta verilmektedir.

Yaş Aralığı	Erkek Katılımcılar					Kadın Katılımcılar				
	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi	Hiç	Çok Az	Orta	İyi	Çok İyi
20-	2	2	1	5	2	0	0	1	11	0
20-24	5	1	13	21	5	2	0	10	14	1
25-29	1	4	11	11	2	1	4	15	17	3
30-34	0	1	14	10	2	0	6	13	21	9
35-39	1	4	6	4	4	0	4	14	18	4
40-44	1	6	7	6	2	3	6	13	17	3
45-49	2	3	10	6	3	0	2	11	15	4
50-54	0	6	3	3	0	0	6	1	6	2
55-59	0	0	8	0	2	1	2	2	2	3
60-64	0	0	0	2	1	0	1	2	3	1
65-69	0	0	0	4	0	0	0	1	3	0
70+	2	1	0	4	3	0	2	0	3	0
Toplam	14	28	73	76	26	7	33	83	130	30
Yüzde %	6,45	12,90	33,64	35,02	11,98	2,47	11,66	29,33	45,94	10,60

Ankete katılanların ailelerinin Kahramanmaraş'a sağladıkları uyumların cinsiyet ve yaş dağılımı olmadan özet halinde tablo-41, tablo-39 ve tablo-41 birlikte değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo-41 Katılımcıların Ailelerinin Özet Kahramanmaraş'a Uyum Seviyeleri		
Uyum Seviyesi	Kişi Sayısı	Yüzde
Hiç	21	4,2
Çok Az	61	12,2
Orta	156	31,2
İyi	206	41,2
Çok İyi	56	11,2
Toplam	500	100

Buna göre kişiler kendi uyum seviyeleri ile ailelerinin uyum seviyelerini birbirine benzer olarak değerlendirmektedirler.

AFAD tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları Ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" raporunun 115. sayfasında "Bu sonuçlara göre Suriyeli misafirlerden tamamıyla uyum sağlayan ve uyum sağlayanların toplam oranı yaklaşık yüzde 50'dir." denilmekte olup, Tablo-41'deki sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Marmara Belediyeler Birliği tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri" raporunun 93. sayfasında " Uyum çalışmalarının başta dil olmak üzere sosyal uyum ve kültürel eğitimler ile desteklenmesi gerektiği görüşünde olan İstanbul ilçe belediyeleri yetkilileri, Suriyelilerin sadece yardımlara bağlı hale gelen tüketiciler olarak değil, ekonomiye entegre edilen bireyler olarak desteklenmeleri gerektiğinin altını çizmişlerdir. Bazı yetkililer, "Zaten entegre oldular, çalışıyorlar, okuyorlar, bizimle birlikte yaşıyorlar." derken, çoğunluğun bu konuda ciddi şüpheleri olduğu gözlenmiştir. Başta çocuk ve gençlerin eğitimi olmak üzere uyum çalışmaları yapılmaz ise bunun ileride ciddi güvelik ve sosyal-kültürel sorunlara neden olacağını ifade eden yetkililer, kadınların sosyal yaşama katılımı, anne-çocuk sağlığı, doğum kontrolü gibi konularda bilgilendirilmeleri gerektiğinin altını çizmişlerdir." denilmektedir. Tablo-42'de ankete katılanların ailelerinde kaç kişinin Türkçe bildiği gösterilmektedir.

Tablo-42 Katılımcıların Ailelerinde Türkçe Bilen Kişi Sayısı		
Ailede Türkçe Bilen Kişi Sayısı	Cevap Sayısı	Yüzde Pay
0	57	11,4
1	110	22
2	122	24,4
3	95	19
4	51	10,2
5	40	8
6	18	3,6
7	2	0,4
8	3	0,6
9	1	0,2
10+	1	0,2
	500	100

Tablo-43'te ankete katılanların kendileri dışında ailelerinde kaç kişinin evli olduğu gösterilmektedir. Buna göre katılanların %61,8'inin ailesinde kendileri dışında evli kişinin olmadığı, %17'sinin ailesinde kendileri dışında bir kişinin evli olduğu anlaşılmaktadır. Ailede 2 den fazla evli kişinin bulunması oranı %21,2 olup, bu oranın aynı zamanda çekirdek aile dışında çok ailenin bir arada yaşadığı durum olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca tabloda gösterilen evliliklerden sadece 21 tanesinin Türklerle yapıldığı bilgisi de alınmıştır.

Tablo-43 Katılımcıların Ailelerinde Evli Olan Kişi Sayısı		
Ailede Evli Olan Kişi Sayısı	Cevap Sayısı	Yüzde Pay
0	309	61,8
1	85	17
2	58	11,6
3	19	3,8
4	14	2,8
5	7	1,4
6	6	1,2
7	0	0
8	2	0,4
9	0	0
10+	0	0
	500	100

Anket çalışmasının en kritik sorularından birisi savaş sonrası Suriye'ye dönüp, dönmeyeceği olup alınan cevaplar yaş ve cinsiyet analizi ile birlikte Tablo-44'te verilmektedir. Tabloya göre kadınların erkeklere göre daha yüksek oranda geri dönmek istemediği, Kahramanmaraş'ta kalmak istediği (erkeklerde kalma isteği oranı %32,26 iken kadınlarda bu oran %43,11) anlaşılmaktadır. Bunun sebebinin kadınların savaştan ve göçten yorulmaları olduğu düşünülmektedir. Genel olarak tüm yaş aralıklarında da kadınların geri dönmeyi erkeklere göre daha az düşündüğü görülmektedir.

Tablo-44 Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'ye Dönme İsteği Yaş ve Cinsiyet Analizi

Yaş Aralığı	Erkek Katılımcılar			Kadın Katılımcılar		
	Evet	Belki	Hayır	Evet	Belki	Hayır
20-	1	5	6	3	4	5
20-24	15	21	9	7	9	11
25-29	18	7	4	17	14	9
30-34	9	11	7	18	8	23
35-39	12	2	5	12	6	22
40-44	4	6	12	10	13	19
45-49	6	7	11	10	8	14
50-54	4	4	4	0	7	8
55-59	5	1	4	3	3	4
60-64	1	2	0	3	1	3
65-69	1	0	3	1	2	1
70+	2	3	5	1	1	3
Toplam	78	69	70	85	76	122
Yüzde %	35,94	31,80	32,26	30,04	26,86	43,11

Ankete katılanların savaş sonrası Suriye'ye dönme isteklerinin cinsiyet ve yaş analizi olmadan özet halinde Tablo-45'te verilmektedir. Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyelilerin %38,4 ünün kesin olarak ülkelerine geri dönmeyecekleri, ankette "belki" cevabı verenlerin de bu gruba dahil edilmesi ile geri dönmeyeceklerin oranının % 70 lere yaklaşacağı düşünülmektedir. Ailelerde erkeklerden çok kadınların geri dönmeyi istememesinin de bu oranı arttıracığı değerlendirilmektedir. Hal böyleyken Suriyelilerin ülkeye ve şehre uyumu çok daha büyük önem taşımaktadır.

Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyelilerin %38,4 ünün kesin olarak ülkelerine geri dönmeyecekleri, ankette "belki" cevabı verenlerin de bu gruba dahil edilmesi ile geri dönmeyeceklerin oranının % 70 lere yaklaşacağı düşünülmektedir. Ailelerde erkeklerden çok kadınların geri dönmeyi istememesinin de bu oranı arttıracığı değerlendirilmektedir. Hal böyleyken Suriyelilerin ülkeye ve şehre uyumu çok daha büyük önem taşımaktadır.

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi'nin 2019 yılı Nisan ayında yayınlanan "Geri Dönüş Siyaseti: Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları" raporunun 15. sayfasında " Uluslararası bir araştırmada, 18-30 yaş kümesi içindeki Suriyeli mültecilerin "Eğer Suriye'deki durum düzelse, gelecek 5 sene içinde kendinizi nerede görüyorsunuz?" sorusuna şu cevapları verdikleri görülmektedir: yüzde 30 "Türkiye'de kalırım", yüzde 44 "Suriye'ye dönerim", yüzde 13 "üçüncü başka bir ülkede bulunurum" ve diğer bir yüzde 13 "bilmiyorum"." denilmektedir. Buradaki Türkiye'de kalırım oranı ile Tablo-44'teki oranlar benzerlik göstermektedir.

Aynı raporun 17. sayfasında da "Bu bağlamda Suriyeli mülteciler için "zaman" faktörünün önemine de vurgu yapmak gereklidir. Örneğin, sekiz yıldır Türkiye'de yaşayan Suriyeli ailelerin Türkiye'de doğmuş ya da Türkiye'de büyüyen ve okula giden çocukları için "ev" ya da "anayurt" kavramları Suriye kadar Türkiye'yi çağırabilir. Öte yandan, Suriye'de yaşanan iç savaşa tanık olmuş ailelerin Suriye'de ve göç sürecinde karşılaştıkları zorluklar, edindikleri tecrübeler ve Türkiye'de deneyimledikleri "kendiliğinden entegre olma" süreçleri uzun süre ya da sürekli Türkiye'de kalma eğilimlerini artırmaktadır." denilmektedir.

SETA - Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı tarafından 2017 yılında yayınlanan "Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak" raporunun 15. sayfasında " Görüşme yapılan Suriyeli öğrencilerin büyük çoğunluğu Suriye'de savaş sona erse de ülkelerine dönmeyeceklerini belirtmiştir."

Benzer şekilde AFAD tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları Ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" raporunun 113. sayfasında " Buna göre Suriyeli misafirlerin yaklaşık yüzde 41'i Suriyelilerin yarısının Türkiye de kalıcı olacağını belirtmişlerdir. Bu oran kamp içinde yaklaşık yüzde 34 iken, kamp dışında yaklaşık yüzde 42'dir." denilmektedir.

Bu anlamda Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesince kurulması planlanan Suriyeliler Rehabilitasyon merkezinin sadece kısa vadede değil, orta ve uzun vadede de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tablo-45 Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'ye Dönme İsteği		
Eğitim	Kişi Sayısı	Yüzde
Evet	163	32,6
Belki	145	29
Hayır	192	38,4
Toplam	500	100

Türkçe bilme seviyesinin uyum seviyesini etkileyip, etkilemediği birlikte analiz edilmiş olup, sonuçlar Tablo-46'da verilmektedir. Buna göre Türkçe bilme seviyesi ile Kahramanmaraş'a uyum sağlama arasında kuvvetli bir korelasyon olduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe seviyesi "çok iyi" olanların %78'inin; Türkçe seviyesi "iyi" olanların %77'sinin Kahramanmaraş'a uyumlarının da iyi ve çok iyi olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Türkçe seviyesi "hiç" olanların %68'inin; Türkçe seviyesi "çok az" olanların %64'ünün Kahramanmaraş'a uyumlarının da "orta" ve altında seviyelerde olduğu görülmektedir.

Türkçe seviyesi "çok iyi" olanların %78'inin; Türkçe seviyesi "iyi" olanların %77'sinin Kahramanmaraş'a uyumlarının da iyi ve çok iyi olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Türkçe seviyesi "hiç" olanların %68'inin; Türkçe seviyesi "çok az" olanların %64'ünün Kahramanmaraş'a uyumlarının da "orta" ve altında seviyelerde olduğu görülmektedir.

Tablo-46 Katılımcıların Türkçe Bilme Seviyesi ile Uyum Seviyesinin Birlikte Analizi			
Türkçe Bilme Seviyesi	Uyum Seviyesi	Kişi Sayısı	Kategori İçinde Yüzde (%)
Hiç	Hiç	7	10
	Çok Az	22	31
	Orta	20	28
	İyi	17	24
	Çok İyi	6	8
Çok Az	Hiç	6	4
	Çok Az	32	20
	Orta	63	40
	İyi	41	26
	Çok İyi	17	11
Orta	Hiç	0	0
	Çok Az	13	10
	Orta	56	43
	İyi	46	36
	Çok İyi	14	11
İyi	Hiç	0	0
	Çok Az	3	3
	Orta	19	20
	İyi	58	61
	Çok İyi	15	16
Çok İyi	Hiç	1	2
	Çok Az	3	7
	Orta	6	13
	İyi	14	31
	Çok İyi	21	47

Ankete katılanların ve ailelerinin Suriye'deyken ve Kahramanmaraş'ta çalışma durumları Tablo-47 ve Tablo-48'de gösterilmektedir. Buna göre ankete katılan 500 kişiden 141'i Suriye'deyken çalışıyormuş, şu anda ise 94'ünün çalıştığı anlaşılmaktadır. Ailelerinde çalışan sayısına bakıldığında ise toplam 2500 kişi den 508'inin Suriye'deyken çalıştığı ancak şu anda sadece 280'ninin çalışabildiği görülmektedir.

Tablo-47 Katılımcıların Suriye'de ve Kahramanmaraş'ta Çalışma Durumları		
Meslek	Suriye' deyken Çalışan Kişi Sayısı	Kahramanmaraş'ta Çalışan Kişi Sayısı
İşçi	56	36
Esnaf	38	43
Mühendis	9	-
Öğretmen	17	13
Memur	19	-
Doktor	2	2
Toplam	141	94

Tablo- 48 Katılımcıların Ailelerinin Suriye'de ve Kahramanmaraş'ta Çalışma Durumları		
Meslek	Suriye'deyken Çalışan Kişi Sayısı	Kahramanmaraş'ta Çalışan Kişi Sayısı
Öğretmen	57	-
İşçi	185	154
Esnaf	136	102
Mühendis	17	-
Memur - Ofis Çalışanı	76	24
Çiftçi	37	
Toplam	508	280

"Nereden ve Nasıl İş Bulabileceğinizi Biliyor musunuz?" sorusuna olumlu cevap veren katılımcı sayısı 84 olup, geriye kalan %83'ün nereden ve nasıl iş bulacağını bilmediği anlaşılmaktadır. Bu konuda ciddi bir desteğe ihtiyaçları olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılanların ailelerinde aşırı kilolu olup, olmadığı sorulmuş ve toplam 153 kişinin aşırı kilolu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da toplam 2500 kişi üzerinden yaklaşık %6 yapmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2016 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması" raporun 77. sayfasında "Genel olarak Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik BKİ risk kategorileri; 18-69 yaş grubundaki mülteci nüfusunun %1,4'unun az kilolu, %38,3'unun normal kilolu, %32,6'sının fazla kilolu ve geri kalan %27,7'sinin obez olduğunu ortaya koymuştur. Daha da önemlisi BKİ risk kategorilerine ilişkin anket sonuçları, erkeklerin %35,6'sının fazla kilolu ve %20,7'sinin obez olduğunu göstermiştir. Çarpıcı bir sonuç da kadın mülteci nüfusunun %29,0'ının fazla kilolu ve %36,2'sinin obez olmasıdır." denilmektedir.

Burada aşırı kilonun sadece aşırı yemek ile ilgili olduğu ve Suriyelilerin yeteri kadar beslenemediği düşünülebilir, ancak aşırı kilo sadece bir beslenme sorunu olmayıp vücudun yapısal bir sorundur.

Ankete katılanların ailelerinde engellilerin olup, olmadığı sorulmuş ve toplam 36 kişinin engelli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da toplam 2500 kişi üzerinden yaklaşık %1,5 yapmaktadır. 36 kişinin engel durumlarına bakıldığında ise 17 kişinin el-ayak fiziki engeli olduğu, 8 kişinin görme

engelinin olduğu, 8 kişinin zihinsel engelli olduğu, 3 kişinin de duyma engelinin olduğu görülmektedir.

AFAD tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları Ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" raporunun 49. sayfasında çeşitli illerdeki Suriyelilerin engelli istatistikleri verilmekte olup, Kahramanmaraş ile ilgili olarak "Kamp içinde erkeklerin eşit oranda (yüzde 3,40) fiziksel ve işitme engeline sahip olduğu, zihinsel ve görme engelli bireyin ise olmadığı görülmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli erkeklerin ise yüzde 3,90 ile fiziksel, yüzde 1,20 ile zihinsel, yüzde 0,60 ile görme ve yüzde 0,40 ile işitme engeline sahip olduğu görülmektedir. Kamp içinde yaşayan kadınların herhangi bir engelinin bulunmadığı görülmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların ise yüzde 2,80 ile fiziksel, yüzde 0,50 ile zihinsel ve yüzde 0,40 ile işitme engeline sahip olduğu, görme engelli bireyin olmadığı görülmektedir." denilmektedir.

Tablo-49 Ailede Son Bir Yılda Doktora Götme Sayısı	
Ailede Doktora Gidilme Sayısı	Cevap Veren Kişi Sayısı
0	100
1	32
2	44
3	49
4	22
5	20
6	13
7	4
8	11
9	2
10+	203

Ankete katılanların ailelerinde son bir yılda kaç kişi ve kaç defa doktora gidildiği sorusuna verilen cevaplar Tablo-49'da gösterilmektedir. Buna göre 203 kişinin ailesinde bir yılda 10 defadan fazla doktora gidildiği, 100 kişinin ailesinde ise hiç doktora gidilmediği anlaşılmaktadır. Verilen cevaplar toplandığında 4.308 defa doktora gidildiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 7. sayfasında "Türkiye'deki Suriyeli kadınlar en çok sağlık hizmetlerine erişim konusunda memnuniyet içindedir. Kadınların %86'sı yaşadıkları şehirlerde ücretsiz sağlık hizmetlerine erişebildiklerini ifade etmiştir." denilmektedir.

Ankete katılanlara "Ailenizde psiko sosyal destek alan var mı?" sorusu sorulmuş olup, 21 kişi bu soruya olumlu cevap vermiştir. Benzer şekilde ailelerinde yaşadıklarından dolayı bunalımda olan, depresyonda olan olup olmadığı sorulduğunda ise 50 kişi olumlu cevap vermiştir. Bu da %10 gibi yüksek bir oran yapmaktadır. Psiko sosyal desteğe ciddi ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Nitekim SETA - Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı tarafından 2017 yılında yayınlanan "Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak" raporunun 14. sayfasında "Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göçle gelmiş olan özellikle Suriyeli kadın ve çocuklarda anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik problemler önemli bir sağlık sorunu

oluşturmaktadır. Okullarda krizin ilk dönemlerine göre benzer oranda travmatik çocuğun olmadığını söyleyen öğretmenler halen özellikle babasını kaybetmiş çocuklarda belirgin davranış sorunları yaşandığını ifade etmiştir." ve " Görüşme yapılan Suriyeli çocuklarla çalışan psikologlara göre savaş ve göç travması aile içi travmalara dönüşmüş durumdadır. Her ne kadar özellikle ilkökul düzeyinde çocuklar savaşı hatırlamayacak kadar küçük yaşlarda Türkiye'ye gelmiş olsa da ailelerindeki travma aile içi ilişkilere de yansımaktadır." denilmektedir.

Benzer şekilde AFAD tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları Ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" raporunun 106. sayfasında " Genel toplam göz önüne alındığında Suriyeli misafirlerden kendilerinin veya aile üyelerinin psiko sosyal desteğe gereksinimleri olduğunu düşünenlerin yüzdesi (yüzde 41,90), bulmayanlara göre (yüzde 58,10) düşüktür. Genel toplamda psiko sosyal desteğe gereksinimleri olduğunu düşünen erkeklerin yüzde 40,30 iken kadınların yüzde 49,50'dir. Kamp içinde yaşayan Suriyeli misafirlerden kendilerinin veya aile üyelerinin psiko sosyal desteğe gereksinimleri olduğunu düşünen kadınların yüzdesi (yüzde 33,30) erkeklere (yüzde 20,40) göre daha yüksektir. Kamp dışında erkek ve kadınlarda kendilerinin veya aile üyelerinin psiko sosyal desteğe gereksinimleri olduğunu düşünenlerin oranı artış göstermiş olup, kadınların yüzdesi (yüzde 53), erkeklerin yüzdesine (yüzde 41,80) göre daha yüksektir." denilmektedir.

Ankete katılanların ailelerinde gerek eşler, gerekse çocuklar arasında sık sık tartışma ve kavga olup olmadığı sorulduğunda ise 37 kişi olumlu cevap vermiştir. Ailelerinde çok eşlilik durumu olanların sayısı ise 15 dir. Ailelerinde 18 yaşından küçük evlenme durumu olanların sayısı 24 tür.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2016 yılında yayınlanan "Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması" raporunun 107. sayfasında "Görüşülen STK temsilcileri, Suriyeli kadınların bir başka sorununu, evlilikten dolayı bir mağduriyet yaşadığı zaman kendisine destek verecek kurumları bulmakta ve onlara ulaşmakta zorluk yaşamak olarak tanımlamaktadır. Bu bilgilere sahip olmamalarının bir sebebi dil bariyeridir. Diğer bir engel ise kent içinde ulaşımının maddi imkânsızlıklardan dolayı kısıtlı olmasıdır. Özellikle erkenden evlenmiş Suriyeli kadınlar, aynı Türkiyeli kadınlar gibi, şehir içinde nasıl bir yereler ulaşacaklarını bilmemekte, böyle bir ulaşım için maddi imkân veya zaman bulamamaktadır." denilmektedir.

Buradaki cevaplar ve görüşmelerde elde edilen bilgiler doğrultusunda ciddi bir aile ve evlilik desteğine de ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılanlara mesleki eğitim kursu olsa ailelerinden kaç kişinin katılacağı sorulmuş olup, 820 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır. Aynı şekilde Türkçe dil kursu olsa ailelerinden kaç kişi katılacağı sorulmuş olup, 928 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır. 2500 kişilik toplam üzerinden değerlendirildiğinde her iki eğitime de %35 lerde bir katılım sağlanacağı anlaşılmaktadır. Eğitimler konusunda ciddi bir talep ve açık olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlara mesleki eğitim kursu olsa ailelerinden kaç kişinin katılacağı sorulmuş olup, 820 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır. Aynı şekilde Türkçe dil kursu olsa ailelerinden kaç kişi katılacağı sorulmuş olup, 928 kişinin katılacağı cevabı alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 8. sayfasında " Kadınların, yalnızca %7 kadar az bir kısmı mesleki eğitim almıştır ve aldıkları bu eğitim geleneksel cinsiyet rolleriyle yakından alakalı olacak şekilde kuaförlük (%30) ve dikiş-nakış (%27) olmuştur.

Mesleki eğitim alamamalarıyla ilgili konuşan kadınlar ana sebep olarak çocuk bakımı (%26), kursların yetersizliği (%17) ve kurslar hakkında bilgi sahibi olmamalarını (%15) göstermiştir. Kadınların %6'sı eş/partnerlerinin bu kurslara katılmalarına izin vermediğini ifade etmiştir. Ancak odak grup görüşmelerine katılan Suriyeli kadınlar dil kurslarına katılımın zorunlu hale gelmesinin önemi ve eğitim ya da mesleki eğitimlerine devam edebilmelerine yardımcı olmak için çocuk bakım hizmetlerine duydukları ihtiyaçları özellikle vurgulamaktadır." ve raporun 9. sayfasında da " Karma aktivitelerde bulunmak istemeyen ya da bulunamayan kadınları da destekleyebilmek adına yalnızca kadınlardan oluşan programların devam ettirilip bu kadınların toplumda daha faal, ev sahibi toplumla daha yakından ilişki sahibi ve daha dirençli olmalarına yardımcı olunması. Kadınların yalnızca geleneksel anlamda kadın mesleği olanlar (dikiş, aşçılık, kuaförlük, vb.) dışında düzenli istihdam edilebilecekleri alanlarda da mesleki eğitime erişimlerinin geliştirilmesi. Sosyal uyum ve birlikte yaşamayı kolaylaştırmak adına Suriyeli ve diğer sığınmacı toplum üyelerinin ev sahibi toplum üleriyle etkileşime girebilecekleri ortak alanlarının oluşturulması ve geliştirilmesi." denilmektedir.

Aynı raporun 38. sayfasında "Kadınlar STK'lar tarafından verilen mesleki eğitim kursları arasında en çok dikiş nakış ve kuaförlük eğitimlerine katılıp bu eğitimleri sonuna kadar devam etme eğilimindedir." ve raporun 40. sayfasında da " Mesleki eğitimin kadınların erişim sahibi olduğu yerlerde yapılması gerekmektedir. Çocuk bakımı hizmetlerinin sağlanması katılımı arttıracaktır." denilmektedir.

Suriyelilerin kendilerinin eğitim ihtiyacını hissediyor olması önemli bir bulgudur. Bunun bir sebebinin de Türklerle yaşadıkları sorunlarla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ankete katılanlara Türklerle en çok hangi konularda sorun yaşadıkları sorulduğunda, 300 kişi dil sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu da 500 kişi de %60 gibi bir oran yapmaktadır. Aynı soruya 154 kişi "sorun yok" şeklinde cevap verirken, 41 kişi de "algı" sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo- 50 Katılımcıların Ailelerinin Aylık Ortalama Gelir Seviyeleri	
Gelir Seviyesi (TL/Ay)	Kişi sayısı
500-	43
500-1000	132
1000-1500	90
1500-2000	79
2000-2500	83
2500-3000	22
3000-3500	26
3500+	25

Ankete katılanların ailelerinin aylık ortalama gelirleri Tablo-50'de gösterilmektedir. Buna göre aile geliri aylık 2000 TL'den düşük olanların sayısı 344 tür. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 6. sayfasında da "Toplanan verilere göre kadınların yalnızca %15'i gelir getiren işlerde çalışmaktalar. Görüşülen kadınlardan dul olanların neredeyse yarısının, boşanmış kadınların %36'sının ve bekar/ evlenmemiş kadınların %32'sinin aylık yaklaşık 160\$'ın (700 TL) altında bir gelir ile yaşadıkları ortaya çıkmıştır." denilmektedir.

Ankete katılanlara "Hukuki- yasal desteğe ihtiyacınız oluyor mu? Avukata soracak sorularınız var mı?" sorusu sorulmuş olup, 128 kişi bu soruya olumlu cevap vermiştir. Görüşmeler sırasında gerek kira kontratlarında, gerek iş yerlerinde, gerek günlük yaşamlarında, gerekse hukuki statüleri ile ilgili olarak yasal mevzuatı hiç bilmedikleri, bu konularda çözüme zor ulaştıkları bilgilerine de ulaşılmıştır. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 8. sayfasında "Genel olarak, Suriyeli kadınlar onlara sunulan koruma hakkı ve hukuki destek gibi hizmetler ile ilgili çok az bilgi sahibidir. Bu çalışma Suriyeli kadın ve kız çocuklarının günlük hayatlarında kötü davranışlar ve ayrımcılığa maruz kalmalarına rağmen %73'lük bir kısmının şiddet ya da taciz konularında nereden destek alabileceklerini bilmediğini ortaya çıkarmıştır. Kadınların %11'inin hali hazırda çocuklarıyla alakalı sorunlar yaşamış olmalarına rağmen %74'ü çocuklarıyla alakalı durumlarda nereden destek alacaklarını bilmemektedir. Suriyeli kadınlar çeşitli hizmetlerden haberdar değildir: %68'i ücretsiz hukuki danışmanlık, %63'ü evde bakım, %59'u psiko sosyal destek ve %57'si çocuk bakım hizmetlerinin mevcudiyetini bilmemektedir." ve raporun 9. sayfasında da "Kısa dönem kira düzenlemeleri, kiracı hakları ve sorumlulukları üzerine bilgilendirme yapılması faydalı olacaktır." denilmektedir.

Tablo-51 Devletten Ne Tür Destek Beklenme Durumu	
Destek Türü	Kişi Sayısı
İş Bulma	67
Eğitim	35
Maddi	186
Türk Vatandaşlığı	49
Cevap Yok	163

Ankete katılanlara devletten ne tür destekler bekledikleri de sorulmuş olup verilen cevaplar Tablo - 51'de gösterilmektedir. Buna göre en büyük pay 186 kişi ile maddi destek beklentisi olup, 163 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Türk vatandaşlığı talebi 49 kişiden, iş bulma talebi 67 kişiden, eğitim talebi de 35 kişiden gelmiştir.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 7. sayfasında "yapılan anketlere katılan kadınların yalnızca %28'i her gün evlerinden dışarı çıkabildiklerini belirtirken %39,8'lik bir kısmı haftada bir ya da daha az dışarı çıkabilecek şekilde evlerine hapsolmuş durumda olduklarını iletmiştir. Aynı zamanda, Suriyeli kadınlar yüksek kira bedelleri ve ev sahiplerine bel bağladıkları için sık sık taşınmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum kadınların komşuları ve ev sahibi toplumla sosyal ilişkiler kurmasının önüne geçmektedir. Suriyeliler genellikle belirli mahallelerde bir arada yaşamaktalar ve bu durum Türk toplumuyla kaynaşma ve bütünleşme açısından engel teşkil etmektedir" ve "Bu kadınlar ev sahibi toplum üyeleriyle daha derin ilişkiler kuramamalarını dil engeli ve bazı olumsuz önyargılarla ilişkilendirmektedir. Suriyeli kadınların bir kısmı Türk kadınların onlara bağımsızlık ve güçlenme konularında iyi örnek olup onlara istihdama erişim, erken yaşta evlilik ve eğitim alanlarında süregelen bazı tavırları sorgulamaları konusunda yardımcı olduklarını belirtmiştir." denilmektedir. Bu anlamda Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesince kurulması planlanan Suriyeliler Rehabilitasyon merkezinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ankete katılanlardan sadece 17 kişi Kahramanmaraş'a gelmeden önce başka şehirlerde yaşamış, geri kalan 483 kişinin tamamı direk Suriye'den Kahramanmaraş'a gelmişler. "Neden Kahramanmaraş?" sorusuna ise tamamı daha önce burada akrabalarının olması cevabını vermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından 2018 yılı mart ayında yayınlanan "Göç ve Uyum Raporu"nun 93. sayfasında "Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunu arttırmak için alınması gereken en acil önlem ise belediyelere ciddi manada destek verilmesidir. Çünkü uyum sürecinin sahadaki asıl sorumlusu belediyelerdir ve yerel entegrasyonu onlar yürütmektedir. Bundan dolayı belediyelerin daha çok hareket alanına ve mali kaynağa ihtiyaçları bulunmaktadır. Yereldeki uyum sistemini sadece valilikler ve kaymakamlıklar üzerinden yürütmek mümkün gözükmemektedir." denilmektedir. Bu anlamda Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesince kurulması planlanan Suriyeliler Rehabilitasyon merkezinin yerel entegrasyona katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 6. sayfasında "Yedi farklı şehirde toplamda 1.291 Suriyeli kadın ve kız çocuğu ile yapılan, yapılandırılmış ve derinlemesine görüşmelere dayalı bu analiz, katılımcıların başta sağlık olmak üzere hizmetlere erişimden memnun olduklarını ancak kendilerine sağlanabilecek desteklerin bütünü konusunda bilgi eksikliği yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır." denilmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından 2018 yılı haziran ayında yayınlanan "Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi" raporunun 52. sayfasında ve 55. sayfasında sırasıyla "Ev sahibi toplum üyeleriyle herhangi bir sosyal ilişki kurmamış olan katılımcıların %81,4'ü aslında bu tür ilişkiler kurmuş olmayı tercih edeceklerini belirtmiştir. Alınan eğitim seviyesi arttıkça kurulan sosyal ilişki seviyesi de artmaktadır. Lise mezunlarının %73'ü ve üniversite mezunlarının %71'i ev sahibi toplum bireyleriyle sosyal ilişkiler kurabilmişken ilkökul mezunlarında bu oran %54'e düşmektedir. Sosyal ilişkiler kurulmasının önündeki temel sorunlar arasında dil sorunu (%47), önyargılar (%19,4) ve yakın çevrede ev sahibi toplum üyesi bireylerin bulunmaması yer almaktadır" ve " Etrafındakileri anlayıp kendini doğru ifade edebilmek azami seviyede önem taşıdığı için dil engeli Suriyeli kadınların topluma entegre olabileme imkânlarını kısıtlamaktadır. Dil engeli mevcut oldukça bilgiye erişmek ve yeni düşünceleri benimseyebilmek için daha az seçenek bulunmaktadır. Bazı kadınlar Türkçe kurslarının önemli olduğunu ancak kadın sağlığı, çocuk eğitimi, vb. konularda verilen, kadınların hayatlarında önemli değişimlere yol açabilecek eğitimlerin Arapça verilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Suriyeli kadınlar Arapçanın da aile içerisinde kuşaklar arası iletişim ve kültür alışverişi açısından önemli olduğunu ve Türkiye'de doğan çocukları için Arapça dersleri verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Suriyeli kadınlar ev sahibi toplumun konuştuğu dili öğrenebilecekleri sosyal çevreleri bulmanın güçlüğünden bahsetmişlerdir ve bu durum hem kültürel hem de mekânsal anlamda ayrımcılığı daha derin seviyeye getirmektedir. Hatay'da yaşayan, 40 yaşında, evli ve dokuz çocuklu E. şu açıklamalarda bulunmuştur: "Türkler ile sosyalleşen Suriyeliler Türkçe öğrenebildiler. Kültürel anlamda da etkileşimler yaşayabildiler." denilmektedir. Bu anlamda Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesince kurulması planlanan Suriyeliler Rehabilitasyon merkezinin sadece Suriyelilere yönelik olmaması gerektiği ve yerel halktan da dezavantajlı ve düşük gelir grubunda yer alan kişilere de hizmet vermesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Marmara Belediyeler Birliği tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan "Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri" raporunun 78. sayfasında "Ancak burada temel sorunlardan biri olan dil sorunu karşımıza çıkmaktadır. Yeterli sayıda Arapça bilen hizmet sağlayıcılarının bulunmaması oldukça büyük bir

sıkıntılıdır. Belediyelerin Arapça bilen eleman istihdamı da çok kolay değildir. Bu bağlamda belediyeler tarafından Suriyelilere sağlanan psiko-sosyal destek ve tercüme hizmetlerinin yeterince yaygın olmadığı ve mutlaka güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir." denilmektedir. Aynı raporun 89. sayfasında da " Yoğun mülteci nüfusu barındıran ve uluslararası işbirliğine açık ilçe belediyelerinin

bazı uluslararası kurumlarla da projeler yürüttüğü gözlenmektedir. Özellikle Almanya, Amerika ve İngiltere merkezli yardım kuruluşları ya da STK' larla işbirliği yapan belediyelerin en ciddi sorunu ise yetki ve proje geliştirme kapasitesindeki sorunlardır. Buna rağmen son derece başarılı işbirlikleri yaparak çalışmalarını yürüten bazı ilçe belediyeleri de dikkat çekmektedir. İlçe belediyelerinin işbirliği yaptığı kurumlar içinde UNHCR, IOM, UNDP, UNICEF, WFP başta olmak üzere BM kurumları, ayrıca Welthungerhilfe, American Bar Association, Alman Teknik İşbirliği Kurumu (GTZ) çatısı altında kurulan Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ), Maya Vakfı, Sınır Tanımayan Doktorlar, Uluslararası Sağlık Çalışanları Derneği (International Medical Corps), Tayvan Vakfı, Tzu-Chi International Medical Association, Uluslararası Af Örgütü, Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA), EBRD gibi kurumlar dikkat çekmektedir. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Sultanbeyli Belediyesi ve Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği işbirliğinde Suriyeliler için bütün ilgili kurumları aynı çatı altında toplayan ve bu anlamda bir model olan bir koordinasyon merkezi oluşturulmuştur. Alman "Welthunger Hilfe" kurumu bu merkez için kısmi mali destek sağlamaktadır. Bu merkez, İstanbul'un Anadolu yakasındaki koordinasyon için de önemli bir işlev yüklenmiştir. Bu "model" işbirliği başka yerlerde de geliştirilebilecek niteliktedir." denilmektedir.

Kızılay tarafından 2018 yılında hazırlanan "Ankara Toplum Merkezi İnceleme Raporu"nun 17. sayfasında " Türk Kızılayı, geçici barınma merkezlerinde (çadır kent ve konteynır kentlerde) yaşayan yerinden edilmiş kişileri desteklemeye devam ederken ve kamp dışında yaşayan genç ve çocuklara dair genç ve çocuk dostu alanlar insani yardım hizmetlerini, (a) koruma, (b) psiko sosyal destek ve çocuk odaklı etkinlikler, (c) kapasite geliştirme ve topluluk bağlantılarını güçlendirme (d) birincil sağlık bakımı ve sağlıklı yaşam tarzı tanıtımı, (e) kentsel alanlar için odaklanmış gıda ve gıda dışı destek (f) formel olmayan ve yaygın eğitim faaliyetleri yoluyla eğitim desteği, (g) aile bağlarının yeniden tesisi – kayıp araştırma, aile mesajı iletimi, (h) kamplarda oluşturarak gelişimlerine, eğitim süreçlerine ve sosyal uyum süreçlerine destek olmak, (ı) Dünya'nın en büyük şartlı nakit yardımı kapsamında SUY-KIZILAYKART aracılığıyla yaklaşık 1.3 milyon ihtiyaç sahibine kriterlere göre nakit yardımı yapmak gibi koruma faaliyetleri ile kentsel alandaki yardımcı rolünü arttırmaktadır." denilmektedir.

Kızılay tarafından 2018 yılında hazırlanan "Ankara Toplum Merkezi İnceleme Raporu"nun "Sonuç ve Öneriler" bölümünde yer alan önerilerin bir kısmı şu şekildedir:

- Kadınların iş yaşamında daha görünür kılınması ve gelir getirici birtakım etkinliklere dâhil edilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Çocukların göç sürecinde yaşadıkları travmatik olayların etkilerini yaşamlarının devamında daha fazla hissetmelerini engelleyecek ve psiko sosyal esenliklerini artıracak çalışmalar toplum merkezi tarafından planlanmalıdır.
- Engelli bireylerin ve bebekli ebeveynlerin kuruma rahatça girip çıkabilmelerini sağlamak adına, kurumun girişine engelli rampası yapılmalıdır.
- Kurum-İçi alanlar, yaşlı ve engellilerin erişilebilirliğini artıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- Sağlık hizmetlerinden faydalanmayı engelleyen temel sebeplerden olan ekonomik gerekçeler ve dil/ iletişim sorunlarının ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Kadınlar, yaş almış bireyler, eğitim düzeyi düşük olan bireyler ve az gelire sahip bireyler ekonomik ve dil / iletişim yönünden desteklenmelidir.

- Suriyeliler, kira ve konut koşullarının iyileştirilmesi konularında desteklenmelidir. Ne var ki, toplumsal çatışma yaratmamak ve sosyal adaleti sağlamak adına, bu alandaki destekler toplumdaki tüm yoksul bireylere ulaştırılmalıdır.
- Yardımları yöneten kuruluşların koordinasyonunun sağlanarak yardımlar yeniden planlanmalıdır.
- Gençleri kuruma çekebilmek adına bilişimle bağlantılı kurslar artırılmalı ve çeşitlendirilmelidir.
- Erkek yetişkinlerin kurumdan daha fazla yararlanabilmesini sağlayacak daha çeşitli kurslar açılmalıdır.
- Çalışan erkek yetişkinlere yönelik psiko sosyal destek hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Yaşlı bireylerin bu kurumdan daha fazla yararlanabilmesini sağlayabilmek amacıyla bu bireylere yönelik kurslar açılmalıdır.
- Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkabileceği, farklı alanlarda kurslar açılmalıdır.
- Suriyelilerin gelir kazanabilmelerini ve yoksulluktan kurtulabilmelerini sağlayacak kurslar çeşitlendirilmelidir.
- Suriyelilerin yaşadığı birçok sorunun temel nedenlerinden biri olan dil ve iletişim ile ilgili sıkıntıları önlemek adına kapsayıcı bir okuma yazma eğitimi planlanmalıdır.
- Boşanmış bireyler için özel hizmet ve programlar geliştirilmelidir.
- Çatışma, aile parçalanması gibi travmatik olaylar yaşamış bireylere yönelik psikolojik destek ve travma sonrası destek programları geliştirilmelidir.
- Katılımcıların kurslarda ürettikleri ürünlerini gelir getirici bir şekilde değerlendirmelerini sağlayacak etkinlik ve çalışmalar yürütülmelidir.
- Kurum, daha fazla Suriyeli bireye ulaşmak adına, yapıyor olduğu ev ziyaretlerini artırmak üzere nitelikli personel ve araç sayısında artışa gitmelidir.
- Kurum personeli, Suriyeli bireylerle daha rahat iletişim kurabilmek için, dil bilmeye dayalı engelleri aşmalıdır.
- Arapça bilen daha fazla personel istihdam edilmelidir.
- Kurumun fiziki olanakları artırılmalı ve genişletilmelidir.
- Merkez etkinlikleri yaygınlaştırılıp artırılmalıdır.
- Kültürel adaptasyon, sosyal bütünleşme ve uyumu pekiştirmeye yönelik çalışmalar planlanmalıdır.
- Toplum merkezi, toplumsal kabul ve uyumu artırmak adına, sunduğu belirli hizmetleri ve kursları, bölgede yaşayan tüm nüfus kümelerini kapsayacak şekilde yeniden planlamalıdır.
- Toplum merkezi, yerel toplum ve Suriyeli bireyler arasındaki çatışmaları önlemek ve toplumsal kabul ve uyumu artırmak adına, arabuluculuk ve çatışma çözümü konularında çalışmalar planlamalıdır.

5.i.1.Talebi Belirleyen Temel Nedenler ve Göstergeler

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 3.10.2019 tarihi itibarıyla geçici koruma statüsünde olup ülkemizde yaşayan Suriyeli sayısı toplam 3.671.553 kişidir. Bunların sadece 63.204 kişisi geçici barınma merkezlerinde kalmaktadır. İllere göre dağılımı ve illerin nüfuslarına göre Suriyelilerin oranları aşağıdaki şekilde verilmektedir.

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN DAĞILIMI (03.10.2019 ALFABETİK)									
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
1	ADANA	239.033	2.220.125	10,77%	42	KAHRAMANMARAŞ	92.898	1.144.851	8,11%
2	ADİYAMAN	26.003	624.513	4,16%	43	KARABÜK	877	248.014	0,35%
3	AFYON	8.025	725.568	1,11%	44	KARAMAN	809	251.913	0,32%
4	AĞRI	1.104	539.657	0,20%	45	KARS	179	288.878	0,06%
5	AKSARAY	3.090	412.172	0,75%	46	KASTAMONU	2.689	383.373	0,70%
6	AMASYA	754	337.508	0,22%	47	KAYSERİ	80.097	1.389.680	5,76%
7	ANKARA	94.284	5.503.985	1,71%	48	KIRIKKALE	1.673	286.602	0,58%
8	ANTALYA	1.824	2.426.356	0,08%	49	KIRKLARELİ	2.699	360.860	0,75%
9	ARDAHAN	124	98.907	0,13%	50	KIRŞEHİR	1.395	241.868	0,58%
10	ARTVİN	34	174.010	0,02%	51	KİLİS	116.289	142.541	81,58%
11	AYDIN	8.014	1.097.746	0,73%	52	KOCAELİ	56.882	1.906.391	2,98%
12	BALIKESİR	4.715	1.226.575	0,38%	53	KONYA	109.304	2.205.609	4,96%
13	BARTIN	177	198.999	0,09%	54	KÜTAHYA	893	577.941	0,15%
14	BATMAN	22.383	599.103	3,74%	55	MALATYA	28.097	797.036	3,53%
15	BAYBURT	21	82.274	0,03%	56	MANİSA	14.603	1.429.643	1,02%
16	BİLECİK	604	223.448	0,27%	57	MARDİN	87.683	829.195	10,57%
17	BİNGÖL	1.088	281.205	0,39%	58	MERSİN	204.255	1.814.468	11,26%
18	BİTLİS	1.058	349.396	0,30%	59	MUĞLA	15.479	967.487	1,60%
19	BOLU	2.703	311.810	0,87%	60	MUŞ	1.504	407.992	0,37%
20	BURDUR	8.815	269.926	3,27%	61	NEVŞEHİR	10.019	298.339	3,36%
21	BURSA	177.087	2.994.521	5,91%	62	NİĞDE	4.856	364.707	1,33%
22	ÇANAKKALE	5.939	540.662	1,10%	63	ORDU	726	771.932	0,09%
23	ÇANKIRI	558	216.362	0,26%	64	OSMANİYE	51.138	534.415	9,57%
24	ÇORUM	2.656	536.483	0,50%	65	RİZE	1.004	348.608	0,29%
25	DENİZLİ	12.678	1.027.782	1,23%	66	SAKARYA	16.481	1.010.700	1,63%
26	DİYARBAKIR	32.989	1.732.396	1,90%	67	SAMSUN	6.242	1.335.716	0,47%
27	DÜZCE	1.870	387.844	0,48%	68	SİİRT	4.098	331.670	1,24%
28	EDİRNE	1.080	411.528	0,26%	69	SİNOP	153	219.733	0,07%
29	ELAZIĞ	14.073	595.638	2,36%	70	SİVAS	4.065	646.608	0,63%
30	ERZİNCAN	98	236.034	0,04%	71	ŞANLIURFA	428.299	2.035.809	21,04%
31	ERZURUM	1.132	767.848	0,15%	72	ŞİRNAK	15.028	524.190	2,87%
32	ESKİŞEHİR	4.995	871.187	0,57%	73	TEKİRDAĞ	14.574	1.029.927	1,42%
33	GAZİANTEP	451.183	2.028.563	22,24%	74	TOKAT	1.018	612.646	0,17%
34	GİRESUN	183	453.912	0,04%	75	TRABZON	3.310	807.903	0,41%
35	GÜMÜŞHANE	111	162.748	0,07%	76	TUNCELİ	54	88.198	0,06%
36	HAKKARİ	5.248	286.470	1,83%	77	UŞAK	2.390	367.514	0,65%
37	HATAY	439.869	1.609.856	27,32%	78	VAN	2.151	1.123.784	0,19%
38	İĞDIR	87	197.456	0,04%	79	YALOVA	3.916	262.234	1,49%
39	ISPARTA	6.724	441.412	1,52%	80	YOZGAT	4.605	424.981	1,08%
40	İSTANBUL	549.216	15.067.724	3,64%	81	ZONGULDAK	601	599.698	0,10%
41	İZMİR	146.891	4.320.519	3,40%					

Bu şekildeki verilere göre Kahramanmaraş'ta 03.10.2019 itibariyle 92.898 Suriyeli bulunmakta olup, şehrin nüfusuna oranı %8,11 dir. Bu sayının 10.999 kişisi Kahramanmaraş'ta bulunan geçici barınma merkezinde yaşıyor olup, diğerleri şehrin başkaca noktalarında yerel halk ile birlikte yaşamaktadır

Kahramanmaraş İl Göç İdaresi Müdürlüğünden alınan verilere göre 25.05.2019 tarihi itibariyle şehirde bulunan Suriyelilerin ilçelere ve yaşlara göre dağılımı Tablo-52'de verilmektedir.

Tablo-52 Kahramanmaraş İlçelerinde Bulunan Suriyeliler Sayıları Ve Yaş Dağılımı					
İlçe	0-6 Yaş	7-17 Yaş	18-59 Yaş	60+ Yaş	Toplam
Onikişubat	7.761	8.480	14.369	872	31.482
Dulkadiroğlu	11.149	12.941	20.038	1.378	45.506
Geçici Barınma Merkezi (Dulkadiroğlu İlçesi Rakamlarına Dahil)	3.492	4.081	6.048	438	14.059
İl Merkezi	18.910	21.421	34.407	2.250	76.988
Afşin	514	500	856	32	1.902
Andırın	7	1	8	1	17
Çağlayancerit	8	4	13	0	25
Ekinözü	13	6	14	1	34
Elbistan	1.075	1.268	1.746	82	4.171
Göksun	173	149	319	13	654
Nurhak	4	0	4	0	8
Pazarcık	352	383	601	33	1.369
Türkoğlu	513	537	913	53	2.016
İlçeler Toplamı	2.659	2.848	4.474	215	10.196
Genel Toplam	21.569	24.269	38.881	2.465	87.184

Buna göre Mayıs ayı ile Ekim ayı arasında ildeki Suriyeli nüfusunun 87.184'den 92.898'e arttığı görülmektedir. Bu artışa karşın aynı dönemde geçici barınma merkezindeki Suriyeli sayısı 14.059'dan 10.999'a düştüğü görülmektedir.

Buna göre Mayıs ayı ile Ekim ayı arasında ildeki Suriyeli nüfusunun 87.184'den 92.898'e arttığı görülmektedir. Bu artışa karşın aynı dönemde geçici barınma merkezindeki Suriyeli sayısı 14.059'dan 10.999'a düştüğü görülmektedir.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin Haziran 2019 verilerine göre üniversitede toplam 2.255 tane yabancı uyruklu öğrenci eğitim görürken bunun 1.406'sı Suriye vatandaşıdır. 1.406 kişinin 808'i erkek, 598'i kız öğrencidir. 409 öğrenci ön lisans, 962 öğrenci lisans, 18 yüksek lisans ve 17 öğrenci doktora eğitimi görmektedir.

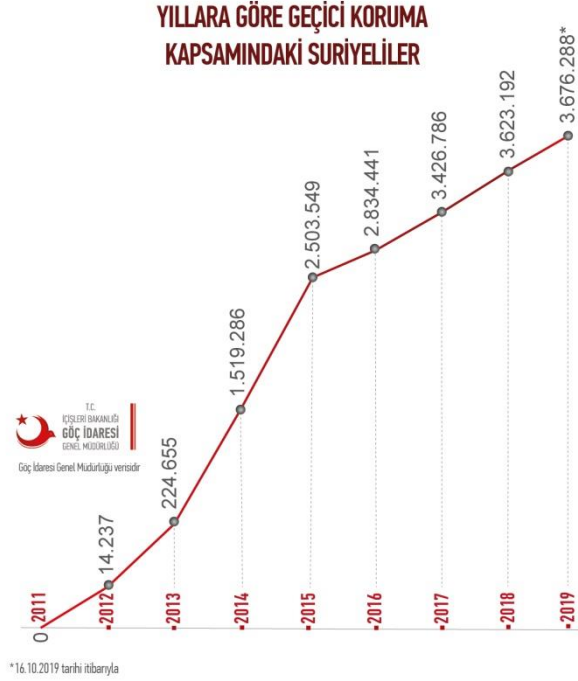
Kahramanmaraş İl Sağlık Müdürlüğünden alınan Mayıs 2019 verilerine göre 3'ü Dulkadiroğlu ilçesinde, 2'si Onikişubat ilçesinde, 1'i Elbistan ilçesinde ve birisi de geçici barınma merkezinde olmak üzere ilde toplam 7 tane göçmen sağlığı merkezi bulunmaktadır. Elbistan ilçesindeki merkez yaklaşık 5.000 kişiye hizmet verirken, diğer 6 merkezde yaklaşık 10.000 kişiye hizmet verilmektedir. Merkezlerin içerikleri birbirinden farklı olsa da Suriyeliler ildeki diğer hastanelerden de yararlanabilmektedirler.

Şehirde bulunan ve Suriyeli vatandaşlara destek olan sivil toplum kuruluşlarından birisi olan "Kahramanmaraş İSAR Derneği" kimi zaman ihtiyaç sahibinin durumuna göre soba, odun, kömür

desteği verirken, kimi zaman gıda, giyim ve ev eşyası desteği yapmaktadır. Alınan bilgilere göre 10.000 den fazla Suriyeli derneğin gıda yardımlarından yararlanmaktadır.

5.i.2. Talebin Geçmişteki Büyüme Eğilimi

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan aşağıdaki grafikte ülkemizde bulunan Suriyelilerin sayısının yıllara göre gelişimi gösterilmektedir. Suriyelilerin Kahramanmaraş'ta da benzer bir gelişim gösterdiği söylenebilir.

5.i.3. Mevcut Talep Düzeyi Hakkında Bilgiler

Kahramanmaraş'ta bir adet Kızılay tarafından kurulan ve işletilen "Toplum Merkezi" bulunmaktadır. Kızılay tarafından kurulan ve işletilen toplum merkezlerinin amaçları kendi internet sayfalarında şu şekilde açıklanmaktadır:

"Toplum Temelli Göç Programları kapsamında yürütülen Toplum Merkezlerinin temel amacı; Suriye krizinden etkilenmiş olan ve Türkiye'de kamp dışında geçici koruma altında yaşayan Suriyeli'lerin, diğer uluslararası ve geçici koruma altında bulunan göçmenlerin ve yerel halkın, psikolojik, sosyal ve ekonomik iyilik hallerinin sağlanması, yeniden toparlanma ve yerel toplum ile uyum içerisinde birlikte yaşama kültürünün geliştirilmesini sağlayarak kriz sonrası iyileştirme yardım faaliyetlerini yürütmektir.

Toplum Merkezleri çatısı altında; Türkiye'ye uyum eğitimi (yasal hakları ve insani hizmetlerle ilgili bilgilendirme), Türkçe dil eğitimi, mesleki eğitimler, bireysel ve grup psiko sosyal destek aktiviteleri, grup terapileri, bireysel terapiler, çocuklar için drama, müzik ve atölye çalışmaları, çocuk ve genç dostu alan faaliyetleri, sağlık bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları, kadınlar için bilgilendirme toplantıları, el sanatları, giyim üretim, sanat ve tasarım eğitimleri, işe yönlendirme, saha çalışmaları (ihtiyaç tespiti vb.), vaka takibi, koruma gibi faaliyetler yürütülmektedir."

Halen ülke genelinde 15 tane Kızılay Toplum Merkezi bulunmaktadır.

Kahramanmaraş Toplum Merkezi 16.04.2018 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır. Merkezde 4 ana program yürütülmektedir:

- Koruma Programı
- Psiko sosyal Destek ve Sağlık Programı
- Geçim Kaynağı Geliştirme Programı
- Uyum Programı

Bir yıl içinde merkezin hizmet verdiği yararlanıcı sayıları yaklaşık olarak aşağıda sunulmaktadır:

- Dezavantajlı gruptaki ailelerin çocuklarının ziyaret edilmesi 1.000 Çocuk
- Okullardaki çocuklara ayni yardım 3.000 Çocuk
- Medikal Malzeme, Ulaşım ve Konaklama Desteği 150 kişi
- Hukuk Semineri 400 Kişi
- Bireysel Hukuk Danışmanlığı 12 Kişi
- Sağlık Eğitimleri 7.000 Kişi
- Çocuk Dostu Alan 2.000 Çocuk
- Psiko sosyal Eğitimler 6.000 Kişi
- Muhtelif Meslek Kursları 1.000 Kişi
- Tarımsal Eğitim 100 Kişi
- İşe Yönlendirme 100 Kişi
- Sosyal Uyum Amaçlı Çeşitli Aktiviteler 11.000 Kişi

Buradaki sayılar irtibatta olunan kişi sayıları olup çoğu ile birden fazla kez görüşülmekte veya o kişiler birden fazla kez merkeze gelmektedirler.

Merkez yetkilileri henüz birinci yılda olduklarından, zaman geçtikçe yararlanıcı sayılarının hızla artacağını öngörmekteler. Aynı zamanda merkez yetkilileri Kahramanmaraş'ın en az 3 tane daha toplum merkezine ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler.

5.i.4. Mevcut Kapasite ve Geçmiş Yıllar Kapasite Kullanım Oranları

Bir üst bölümde açıklanmaktadır.

5.ii. Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Gelecekteki Talebin Tahmini

Ülke genelinde yapılan anket çalışmalarında da, şehirde yapılan yerel anketlerde de, bu rapor için yapılan anket çalışmalarında da Suriyelilerin büyük bölümünün ülkelerindeki savaş koşulları bitse bile geri dönmeyecekleri sonucu çıkmaktadır. Bu sebeple orta ve uzun vadede şehirde bulunan Suriyeli sayısı bir miktar azalma gösterecek olsa dahi kalanların dil ve sosyal uyum anlamında desteğe ihtiyaç duyacağı kesindir.

Bu sebeple orta ve uzun vadede şehirde bulunan Suriyeli sayısı bir miktar azalma gösterecek olsa dahi kalanların dil ve sosyal uyum anlamında desteğe ihtiyaç duyacağı kesindir.

Gelecekte Suriyeli sayılarında bir artış olacağı öngörülmemektedir.

5.ii.1. Bölgenin Ekonomik Büyüme Senaryosu ve Talep Tahminleri İle İlişkisi

Bölgenin ekonomik büyümesiyle geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin şehirdeki sayısının artışı arasında zayıf bir bağlantı vardır. Suriyelilerin sayısı daha çok Suriye'deki politik ortam ile doğrudan ilişkilidir.

5.ii.2. Talebin Gelecekteki Gelişim Potansiyeli ve Talebin Tahmini

Ülke genelinde yapılan anket çalışmalarında da, şehirde yapılan yerel anketlerde de, bu rapor için yapılan anket çalışmalarında da Suriyelilerin büyük bölümünün ülkelerindeki savaş koşulları bitse bile geri dönmeyecekleri sonucu çıkmaktadır. Bu sebeple orta ve uzun vadede şehirde bulunan Suriyeli sayısı bir miktar azalma gösterecek olsa dahi kalanların dil ve sosyal uyum anlamında desteğe ihtiyaç duyacağı kesindir.

Gelecekte Suriyeli sayılarında bir artış olacağı öngörülmemektedir.

5.ii.3 Talep Tahminlerine Temel Teşkil Eden Varsayımlar, Çalışmalar ve Kullanılan Yöntemler

Ülkemizde ve şehrimizdeki bulunan Suriyelilerin gelecekteki sayıları ile ilgili bilimsel bir tahmin metodolojisi bulunmamaktadır. Çünkü konu uluslararası konjonktüre ani gelişmeler göstermektedir. Sadece gerek şehirde, gerekse ülke çapında yapılan anket ve analiz çalışmaları ile Suriyelilerin beklentilere alınarak tahminlemeler yapılmaktadır.

6. MAL VE/VEYA HİZMETLERİN SATIŞ-ÜRETİM PROGRAMI

6.i. Satış Programı

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Herhangi bir satış faaliyeti bulunmamaktadır.

6.ii. Üretim Programı

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Herhangi bir üretim faaliyeti bulunmamaktadır. Ancak sosyal hizmet anlamında birçok faaliyetler gerçekleştirecektir.

Rehabilitasyon merkezinde yapılması planlanan bazı aktiviteler ve çalışmalar şu şekildedir:

- Üniversiteye gitme çağına gelmiş yararlanıcılara YÖS - Yabancı Öğrenciler Sınavına hazırlık kursu düzenlenmesi.

İzmir Toplum Merkezi-Tekstil Makineleri Operatörlüğü Eğitimi

- Tekstil Sektöründe mesleki eğitimlerin verilmesi; Tekstil Makineleri Operatörlüğü, Konfeksiyon İşçiliği Kursu, Ütücü, Paketlemeci, Tasarım, Modelleme ve Kalıp Çıkarma Kursu, Kesim Kursu vb diğer kursların düzenlenmesi.

Bağcılar Toplum Merkezi- Kreatif Çanta Tasarım Projesi

- Metal Mutfak Eşyası Sektöründe mesleki eğitimlerin verilmesi: Kaynakçılık Eğitimi, Paketleme Eğitimi, Polisaj İşçiliği Eğitimlerinin verilmesi.
- Kuyumculuk Sektöründe mesleki eğitimlerin verilmesi: Tasarım, Kuyumculuk Kaynak Eğitimi, Kalıp Çıkarma, Bağlantı Yapma vb eğitimlerin verilmesi.
- Ayakkabıcılık Sektöründe mesleki eğitimlerin verilmesi: Temel Ayakkabı Tasarım ve Üretimi Eğitimi, Tasarım, Stampa (Model), Kesim, Dikim, Montaj, Finisaj, Kalite Kontrolü ve Ambalaj eğitimlerinin verilmesi.
- Gıda mesleki eğitimlerin verilmesi: Hijyen Eğitimi, Gıdaların Korunması, Paketlenmesi

Mardin Toplum Merkezi –Tarımda İstihdam Projesi

- Tarım sektörlerinde mesleki eğitimlerin verilmesi: Temel Tarım ve Hayvancılık Eğitimleri, Fidan Yetiştiriciliği, Meyvelerin (elma, ceviz, biber, domates, marul, çilek, lavanta, kiraz, zeytin) Toplanması, Paketlenmesi ve Pazarlanması Eğitimlerinin verilmesi.

- Hizmet sektöründe mesleki eğitimlerin verilmesi: berber, kuaför, servis sorumlusu (garson), satış sorumlusu, otel işletmelerindeki personellerin eğitimleri, çağrı merkezi operatörlüğü eğitimlerinin verilmesi.

- Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi;

- Müzik kursları

Zeytinburnu Belediyesi - AKDEM - Müzik Kursu

- Türkçe ve İngilizce dil kursları

Zeytinburnu Belediyesi - AKDEM - Türkçe Kursu

- Bilgisayar kursları
- Fotoğrafçılık kursları
- Resim kursları
- Ebru kursları
- Sim sırma kursları
- Takı tasarımı kursları
- Yemek kursları
- Doğa kulüpleri etkinlikleri vb sosyal aktiviteler yapılarak yabancı uyruklu gençlerin sosyal gelişimlerinin desteklenmesi

Mardin Toplum Merkezi- Yağlı Boya ve Filografi Sergisi

-Kültürel geziler ile Suriyelilere şehrin tarihi mekânlarının ve kültürünün tanıtılması (müze gezileri, kültürel alandaki yerlerin ziyaret edilmesi vb)

Kahramanmaraş Toplum Merkezi- Adım Adım Maraş

-Türk ve Suriye kültürünün anlaşılması için birlikte etkinlik programlarının yapılması (Kardeş okullar, kardeş sınıf uygulamaları veya misafir aile etkinlikleri)

-Yabancı uyruklu geçici korunma altındaki gençler ile Kahramanmaraş'taki dezavantajlı gençlerle birlikte şiddet, bağımlılık, uyum sorunu, teknoloji bağımlılığının artması ve gençlerin suça sürüklenmelerini önlemek amacıyla etkinlikler yapılması, bilgilendirme seminerlerinin yapılması,

-Hukuksal açıdan geçici korunma altındaki vatandaşların hukuksal alanda sahip olduğu haklar konusunda bilgilendirme toplantılarının yapılması

Mersin Toplum Merkezi-Hukuk Semineri

-Kültürel ve sportif faaliyetlerin gerçekleştirilmesi; at biniciliği, bisiklet turları, spor müsabakaları, paraşütle atlama aktiviteleri, izcilik, kamp ve konaklama etkinlikleri, kış sporu, doğa gezileri etkinlikleri, mesire yerlerinde piknik etkinlikleri, bowling, satranç, bilgi yarışmaları vb etkinliklerle sosyal gelişimlerinin desteklenmesi

Mersin Toplum Merkezi-Bisiklet Turu

Bursa Toplum Merkezi- Uçurtma Şenliği

İzmir Toplum Merkezi-Futbol Turnuvası

6.iii. Pazarlama Stratejisi

Merkezin kuruluş amacı tamamen sosyal hizmet sunumuna yöneliktir. Yani kurulacak merkez de yapılan hizmetler için kullanıcılardan herhangi bir ücret talep edilmeyecektir. Bundan dolayı bir fiyatlandırma çalışması da yapılmayacaktır.

Merkez daha öncede belirtildiği üzere sosyal hizmet anlayışı içerisinde Geçici Koruma altındaki Suriyelilere ve Kahramanmaraş'ta yer alan dezavantajlı kesimlerinin faydalanacağı faaliyetleri uygulayacaktır. Bunun için gerek Suriyelilere gerekse Kahramanmaraş'ta yer alan dezavantajlı

gruplara yönelik tanıtım ve duyuru faaliyetleri ile daha çok kişiye ulaşılması hedeflenmektedir. Bunun için;

-Kızılay Toplum Merkezinde tanıtıcı faaliyet ve etkinlikler yapılacaktır. Mevcutta ilimizde Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere hizmet sunan merkezde buraya gelen kişilere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır. Buraya gelen mültecilere yeni merkez hakkında sözlü ve yazılı dokümanlar ile bilgilendirmeler yapılacaktır.

-İlimizde yer alan Geçici Koruma Altındakilerin yer aldığı Çadır Kentteki kullanıcılara yönelik ziyaretler ve tanıtıcı toplantıların düzenlenecektir.

-Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin fazla yaşadığı mahallelerde ve dezavantajlı kesimin ağırlıklı olarak yaşadığı mahallelerde yeni açılan merkez hakkında tanıtıcı toplantı ve bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır.

-Sosyal medya, yerel haber kanalları ve radyolarda yeni merkez ile ilgili haberlerin yayınlaması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

-Mültecilerin ve dezavantajlı grupların merkeze ulaşması ve merkez faaliyetlerin yararlanması için mahallelerden merkeze ring seferleri düzenlenecektir.

7. PROJE YERİ/UYGULAMA ALANI

7.i. Fiziksel ve Coğrafi Özellikler

7.i.1. Coğrafi Yerleşim

Kahramanmaraş Türkiye'nin, 14.327 km²'lik yüzölçümü ve deniz seviyesinden 568 m. yüksekte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır. Kahramanmaraş, kuzeyden Sivas, kuzey - doğudan Malatya, doğudan Adıyaman, güneyden Gaziantep, batıdan Adana ve Osmaniye ve kuzeybatıdan Kayseri illeri ile çevrilidir.

Doğu Akdeniz'de bulunan Kahramanmaraş, Başkonuş ve Yavşan yaylaları, Kapıçam Tabiat Parkı, Körçoban Tabiatı Koruma alanı, mağaraları, barajları, akarsuları, gölleri, dağları, Germanicia Mozaikleri, Eshab-ı Keyf Külliyesi, kaleleri, tarihi camileri ve çarşıları, geleneksel el sanatları, yöresel mutfağı ve coğrafi işaret olarak da tescil edilmiş olan tarhanası, pul biberi, dondurması gibi değerleri ile alternatif turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Akdeniz iklim kuşağında olmakla beraber Orta Anadolu ve Doğu Anadolu iklim kuşaklarıyla sınır teşkil etmektedir. Denize uzaklık ve yükselti nedeniyle değişikliğe uğramış karasallaşmış bir Akdeniz iklim tipi egemendir. Güney illerimize göre daha serindir. Berit, Engizek, Binboğa, Nur Dağı ve Ahır Dağı önemli yükseltilerdendir. Elbistan, Göksun ve Kahramanmaraş ovaları ilin önemli ovalarıdır. Ceyhan Nehri il sınırları içinde doğmaktadır. Akarsu ve kaynak suları bakımından zengin bir görünüm teşkil etmektedir.⁴

7.i.2. İklim

Kahramanmaraş ili, Akdeniz Bölgesi'nin Doğu Akdeniz Bölümü'nde yer almakla birlikte konum itibarı ile Akdeniz Bölgesi'nin Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerine geçiş alanında bulunmaktadır. Kahramanmaraş ilinde yıllık ortalama sıcaklıklar güneyden kuzeye doğru yüksekliğin artmasına bağlı olarak azalmakta ve karasallık ön plana çıkmaktadır.

⁴ <https://kahramanmaras.ktb.gov.tr>

Genel olarak, yıllık ortalama 16,8 °C Kahramanmaraş ve çevresinin kış aylarında Sibiryaya yüksek basıncının etkisi altında kalmasından dolayı sıcaklığın azaldığı, yaz aylarında ise basınç merkezlerinin yer değiştirmesi sonucunda Basra alçak basıncının etkisi altına girmesiyle sıcaklığın arttığı görülmektedir (Karabulut vd. 2010). Bu nedenle sıcaklığın ocak ayından itibaren ağustosa kadar tedrici olarak arttığı, eylül ayından ocak ayına doğru da hızlı bir şekilde düştüğü görülmektedir. Aynı zamanda yıllık ortalama sıcaklıklar güneyden kuzeye doğru yüksek ve karasallığın artmasına bağlı olarak azalmaktadır.

Kahramanmaraş il sınırları içerisinde yağış miktarının dağılışı yükselti, bakı, hava kütleleri, orografik özellikler ve konuma bağlı olarak farklılıklar göstermektedir (Karabulut ve Cosun, 2009). Kahramanmaraş ilinde Akdeniz yağış rejimine uygun olarak en yağışlı mevsim kış iken, en az yağış düşen mevsim yazdır. Kuzeye doğru gidildikçe iklimde karasallaşmanın görülmesiyle birlikte ilkbahar yağışlarının oranında artış gözlenmektedir. İl içerisinde yıllık yağış miktarları da çok değişiklik göstermektedir. Kahramanmaraş merkezde yıllık yağış miktarı 731,2 mm dir.

7.i.3. Toprak ve Arazi Yapısı İle İlgili Bilgiler

Kahramanmaraş'ta iklim, yeryüzü şekilleri ve zamana bağlı olarak farklı toprak yapıları oluşmuştur. Kireçtaşı, kumtaşı ve metamorfik taşlarla birlikte olan topraklar daha çok kahverengi (yüksek oranda kalsiyum içeren ve kuru tarım yapılan), kolüviyal (yan derelerin ve yüzeysel akışın getirdiklerinin eğimin az olduğu yamaç eteklerinde birikmesiyle oluşan ve sulu tarım yapılan) ve alüviyal (akarsular tarafından taşınan ve düz veya az eğimli alanlarda biriken verimli) niteliklerdedir ve tekstür yapıları killi, siltli-killi ve kumlu-siltli arasında değişmektedir. Bunların %15'i Elbistan ve Afşin'in Kuzeyinde geniş bir alandaki kahverengi topraklardır.

Kahverengi orman (yüksek kireç içeriğine sahip), kahverengi, kireçsiz kahverengi orman (dağlık alanlarda) ve kırmızı Akdeniz toprakları (kireçtaşı, marn, kil ve konglomeralar üzerinde oluşmuş iri taneli ve killi) gibi farklı niteliklerde toprak türleri de bulunmaktadır .Az miktarda organik toprak (eski Gavur Gölü alanında bozuk bir drenaja sahip yılın büyük bir kısmında suya doymun alanda) ve kestane rengi toprak (kurak iklimlerde görülen ve kireç bakımından oldukça zengin) da bulunmaktadır.⁵

Kahramanmaraş'ın arazisi kireç taşı, kumtaşı ve metamorfik taşlar üzerine oluşmuştur. Toprakları kırmızı kahverengi, kırmızı Akdeniz, kahverengi orman toprakları, alüviyat, kolüviyat ve organik toprak gruplarından meydana gelmektedir.

7.i.3. Bitki Örtüsü

Kahramanmaraş, Akdeniz ve İran-Turan Fitocoğrafya bölgelerinin geçiş kuşağında ve Anadolu Diyagonalı üzerinde yer alır (Varol, 1997:31). Buna karşılık Kahramanmaraş'ın bazı bölgelerinde Avrupa-Sibiryaya Fito Coğrafya bölgesine ait relik tarzda bitkileri de görebiliriz. Bitki örtüsünün ana iskeletini Akdeniz Fitocoğrafya bölgesine ait bitki türleri oluşturur. Fakat, ekolojik şartların belirlediği doğal bitki örtüsü beşeri tahribatlar sonucu tür, bileşim ve yoğunluk bakımından değişime uğramıştır. Kahramanmaraş ilinde ekolojik ve antropojenik şartların belirlediği üç vejetasyon kuşağı gözlenir. Sahada, maki ve çoğu yerde psödomaki elemanlarından oluşan çalı formasyonu geniş yapraklı ağaç ve çalılarında bulunduğu iğne yapraklı yarı nemli orman formasyonu, ormanın üst sınırının üzerinde alpin ot formasyonu yer alır.

İl topraklarının % 42'si orman ve fundalıklar, % 27'si ekili- dikili alanlarla, % 24'ü çayır ve meralarla kaplıdır. Dağların çoğu orman ve maki ile kaplıdır. Elbistan ve Andırın bölgeleri orman bakımından

⁵ DOĞAKA Kahramanmaraş bölge yatırım konuları s. 33

oldukça zengindir. Ormanlar çam, meşe, ardıç, kayın, sedir, köknar ve şimşirden meydana gelmektedir. Zeytinlikler de oldukça geniş yer kaplamakla birlikte son yıllarda düşüş olduğu gözlenmektedir. Kahramanmaraş ovalarının çoğu bozkır görünümündedir. Kahramanmaraş'ta yükseltiyeye bağlı olarak bitki örtüsü de değişmektedir. Çalı Formasyonu, Orman Formasyonu ve Alpin Formasyonu olarak üç çeşit bitki formasyonu görülmektedir. Bunlardan Çalı Formasyonu 500-1200 metreler arasında yer almaktadır. Karışık çalılardan meydana gelen bu bitki örtüsüne Maki Formasyonu denir.

900 ile 2000 metreler kadar olan kısımlarda kuru ve yarı nemli olarak ayıra bileceğimiz Orman Formasyonu vardır. Burada iğne yapraklı ağaçlardan Kızılçamlar bol miktarda bulunmaktadır. Kızılçamların arasında kışın yaprağını döken ağaçlara da rastlanmaktadır. 1400-2000 metreler arasında Karaçam (P.Nigra), Gökknar (Abies cilicica), Sedir (Cedrus libani), Ardıç türleri Meşe türleri, kızılçamların arasında karışık halde bulunmaktadır.(Kahramanmaraş Belediyesi)

7.i.4. Su Kaynakları

Kahramanmaraş ilinde Hacı Mustafa Çiftliği köyünde Kumaşır gölü, Nurhak ve Ahir dağları üzerindeki küçük krater gölleri dışında doğal göl bulunmamaktadır. Buna karşılık Kahramanmaraş ili baraj gölü bakımından zengindir. Ceyhan ırmağı ve kolları üzerinde yapılmış olan barajlar Kartalkaya (10,20 km²), Menzelet (42 km²), Sır (47,50 km²), Ayvalı (2,73 km²) ve Kılavuzlu (2,88 km²) Barajlarıdır.

7.i.5. Diğer Doğal Kaynaklar

Kahramanmaraş Türkiye'nin, 14.327 km²'lik yüzölçümü ile 11.nüfusa göre 18., büyük vilayettir. Topraklarının %59,7'si dağlarla, %24'ü plato ve yaylalarla %16,3'ü ovalarla kaplıdır. Deniz seviyesinden 568 m. yüksekte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır. Yeryüzü şekilleri genellikle Güneydoğu Toroslar'ın uzantıları olan dağlardan ve bunlar arasında kalan çöküntü ovalardan oluşmuştur. Kahramanmaraş dağlarının yüksek kesimleri genellikle çıplak kayalıklardan oluşmaktadır. Alt kuşaklar orman dokusu ile örtülüdür.

Bozkır, çalı, orman ve yüksek dağ formasyonu olmak üzere 4 çeşit bitki formasyonu görülmektedir. Bunlardan çalı formasyonu 500-1200 metreler arasında yer almaktadır. Karışık çalılardan meydana gelen bu bitki örtüsü maki karakterli olup kermes meşesi, mazi meşesi, laden, sandal, zeytin, dişbudak, sumak, akçakesme, karaçalı, erguvan gibi türleri içermektedir.

350 ile 2000 metreler kadar olan kısımlarda kuru ve yarı nemli olarak ayırabileceğimiz ormanlar vardır. 800 metreye kadar kızılçam bulunmaktadır. Kızılçamın arasında kışın yaprağını döken ağaçlara da rastlanmaktadır. 900-2000 metreler arasında karaçam, göknar, sedir, ardıç ve meşe türleri bulunmaktadır. Ayrıca ilin %35 'ine tekabül eden 508.450 hektar alan ormandır.

Yaz aylarında Kahramanmaraşlılar merkez ve yakın ilçe yaylalarına (Yavşan, Başkonuş, Yedi Kuyu, Karagöl, Yenicekele, Kazma, Kozludere, Bertiz gibi) çıkmaktadır. Bu yaylalar temiz havası ve soğuk suları ile ünlüdür.

7.ii. Ekonomik ve Fiziksel Altyapı

Ekonomik;

Kahramanmaraş'ta 2015 yılında SGK'ya kayıtlı işyerlerinin %79,1'i hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir. İkinci sırada %16,8'lik payı ile imalat sanayi bulunurken, üçüncü ve dördüncü sıralarda %1,7 ve %1,7'lik paylarla sırasıyla tarım ve elektrik, gaz, su sektörleri yer almaktadır. Sigortalı işçilerin %55,3'ü hizmetler sektöründe, %37'si imalat sanayinde %3,7'si elektrik, gaz, su sektöründe istihdam edilmekte ve tarımda istihdam edilen sigortalı işçi oranı yalnızca %2,5'tir.

2016 yılı sonu itibariyle İŞKUR Kahramanmaraş İl Müdürlüğü'nde 68,4 bin işgücü ve 38,7 bin işsiz kaydı bulunmaktadır. Yıl içinde 51,9 bin kişinin iş başvurusu alınmış ve bunlardan 14,2 bin kişi işe yerleştirilmiştir. İlde hem kayıtlı işgücünde hem de işsizlerde erkek nüfus daha fazladır. Türkiye'de kayıtlı işgücü yaklaşık 4,5 milyon, kayıtlı işsiz 2,4 milyon, yapılan iş başvurusu yaklaşık 3,3 milyon, işe yerleştirilen kişi sayısı 789,1'dir. İşe yerleştirilenlerin yıl içinde yapılan başvuruya oranı ilde %27,4, Türkiye'de %23,8 düzeyindedir.⁶

Fiziksel;

2015 yılı değerlerine göre Türkiye'de yolcu taşımacılığının %89,2'si karayolu ile yapılırken, %1,1'i demiryolu, %9,1'i de havayolu ile yapılmaktadır. Ülkemizde yük taşımacılığında ise yine karayolunun payı oldukça yüksektir. Yük taşımacılığında karayolunun payı %89,8 iken, bunu %6,3 ile denizyolu, %3,9 ile demiryolu, ve %0,2 pay ile havayolu izlemektedir.

Kahramanmaraş, Adana'ya 194 km, Hatay'a 178 km, Kilis'e 142 km, Osmaniye'ye 105 km, İskenderun'a 174 km ve Mersin'e 264 km mesafededir. Mersin-Adana-Gaziantep otoyoluna 40-50 km'lik duble yolla bağlanmaktadır. İlin karayolu ağı Türkiye karayolu ağı içerisinde %1,5 oranında, TR63 Bölgesi karayolu ağı içerisinde %50'lik paya sahiptir. Kahramanmaraş'taki toplam 937 km'lik il ve devlet yolunun tamamı asfalt yoldur.⁷

7.iii. Sosyal Altyapı

Kahramanmaraş'ın sosyal alt yapısı incelendiğinde Nüfus (2016 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine Göre) (Kişi) 1.112.634 kişidir. Okur-Yazar Nüfus Oranı (2016) (Yüzde) 91,6'dır. İmalat Sanayi İstihdamının Toplam İstihdam Sayısı İçindeki Payı (2016) (Yüzde) 0,92'dir.

Kahramanmaraş'ta 2015 yılında SGK'ya kayıtlı işyerlerinin %79,1'i hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir. İkinci sırada %16,8'lik payı ile imalat sanayi bulunurken, üçüncü ve dördüncü sıralarda %1,7 ve %1,7'lik paylarla sırasıyla tarım ve elektrik, gaz, su sektörleri yer almaktadır.

Kahramanmaraş'ta SGK'ya kayıtlı işyerleri ve sigortalıların faaliyet kollarına göre dağılımına bakıldığında ildeki sigortalıların %21,8'inin tekstil ürünleri imalatında, %12,1'inin bina inşaatında, %7,1'inin perakende ticaretinde, %5,9'unun bina ve çevre düzenleme faaliyetlerinde ve %3,8'inin gıda imalatı alanlarında çalıştıkları görülmektedir.⁸

Kahramanmaraş turizm değerleri incelendiğinde tarihi, kültürel, gastronomi, doğal güzellikleri, yayları, dini ve sağlık kültürü açısından birçok değeri bulunmaktadır. Son zamanlarda artan yatırımlar ve devlet teşvikleri ile Kahramanmaraş'ın bölgenin marka turizm şehri olması için adımlar atılmaktadır.

⁶ Kahramanmaraş-Potansiyel-Yatırım-Konulari-Arastirmasi

⁷ Kahramanmaraş-Potansiyel-Yatırım-Konulari-Arastirmasi

⁸ Kahramanmaraş-Potansiyel-Yatırım-Konulari-Arastirmasi

Kültürel değerleri incelendiğinde eski yapılar, Germenicia Mozaikleri, doğal kaplıcaları, su kaynakları, baraj gölleri, mesire alanları, dini ve sağlık turizmleri ile ön plana çıkmaktadır.

7.iv. Kurumsal Yapılar

- Kahramanmaraş ili Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı bölgesinde olup, Ajans “bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmaya katkı sağlayan, bölgesel ve ulusal paydaşların hedeflerine ulaşmasında destek veren, kurumsal kapasite geliştirmeyi ön planda tutan ve bölgesinde kalkınma süreçlerine liderlik eden bir kuruluş” tur.
- Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası; bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sağlama amacı ile üyeleri ve sivil toplum örgütleri ile İl ekonomisinin geliştirilmesi için faaliyetlerde bulunan, Kahramanmaraş’ın bölgesel ulusal arenada tanıtımını yapan, yatırımlar için altyapı çalışmalarını yürüten kuruluştur.
- Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi bünyesinde 2019 yılı itibariyle; 11 fakülte, 4 yüksekokul, 3 enstitü, 8 meslek yüksekokulu, rektörlüğe bağlı 5 bölüm, 21 uygulama ve araştırma merkezi ile 1 sağlık uygulama ve araştırma hastanesi bulundurarak ilgili bölümlerinde tarım ekonomisiyle ilgili birçok araştırma yapılmaktadır.
- Üniversite kampüsünde yer alan Teknopark girişimcilere Ar-Ge hizmetleri sunmak, üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmek, kobilerin yüksek teknolojilere yönelmesini sağlamak, bölge sektör odaklı projeler geliştirme amaçlı kurulmuştur.

Tüm bakanlıkların Kahramanmaraş ilinde İl Müdürlükleri bulunmaktadır.

7.v. Çevresel Etkilerin Ön-değerlendirmesi

Rehabilitasyon merkezi insan sirkülasyonunun olacağı bir nokta olup bunun dışında herhangi bir özel çevresel kirlenici etkisi bulunmamaktadır. Sadece evsel atık çıkacaktır.

7.vi. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti

Rehabilitasyon merkezinin kurulacağı yer kesin olmayıp, var olan bir binanın tadilatının yapılacağı düşünülmektedir. Yer belli olmadığından alternatif yer çalışması da yapılmamıştır.

8. TEKNİK ANALİZ VE TASARIM

8.i. Kapasite Analizi ve Seçimi

5. bölümde ihtiyaç analizlerinde detayları verildiği üzere rehabilitasyon merkezinde aşağıdaki bölümlerin bulunması uygun olacaktır:

- Meslek ve Hobi Atölyesi
- Fizik Rehabilitasyon Birimi
- Gençlik Birimi
- Çocuk Birimi
- Psiko-sosyal Destek Birimi
- Aile Okulu Birimi
- Sosyal Uyum Birimi
- İş ve Meslek Danışmanlığı Birimi

- Hukuki Destek Birimi
- Bilgisayar Dersliği
- Mutfak
- Yemekhane
- Kreş
- Beslenme Sağlığı Birimi

Rehabilitasyon merkezinin gerek derslikleri, gerek atölyeleri, gerek çocuk ve gençlik birimi ile gerekse de çok amaçlı salonu ve görüşme odaları ile aynı anda günlük 300-400 kişiye hizmet verebilecek kapasitede olacaktır.

Bölmelerin görevleri, yapması gereken çalışmalar ve sağlayacakları faydalar şu şekildedir:

- Meslek ve Hobi Atölyesi:

Merkez bünyesinde 4 adet yaklaşık 40 mt² lik meslek ve hobi atölyesi yer alacaktır. Burada mesleki eğitimler verilebileceği gibi çeşitli geniş katımlı hobi aktiviteleri de yapılabilecektir. Mesleki eğitimlerin türler kesin olarak belirlenmemiş olup, zamanın ve ekonomik şartların gelişimine göre ve de uluslararası fonlardan alınacak hibe desteklerinin özelliklerine göre belirlenecektir. Mesleki eğitimlere örnek olarak: konfeksiyon, tekstil işçiliği, metal işçiliği, tarımsal işçilik, kuaförlük, berberlik, nakış, dikiş, vb. Hobi aktiviteleri olarak da ahşap boyama, örgü, bitki süsleme, mozaik, resim, müzik, takı tasarım vb. sıralanabilir.

Dört atölyeden birisinde 20 adet dikiş makinesi olacak olup, dikiş ve tekstil ile ilgili gerek hobi gerekse mesleki eğitim için kullanılacaktır.

- Fizik Rehabilitasyon Birimi:

Bu birimde fiziki engeli bulunan rehabilitasyon merkezi yararlanıcılarıyla çeşitli çalışmalar yapılacak olup hem rehabilitasyon çalışmaları, hem de tedavi yönünde çalışmalar yapılacaktır. Birim içerisinde çeşitli fizik tedavi cihazları ve aletleri bulunacaktır.

Örnek bir fizik tedavi biriminden görüntü

-Gençlik Birimi:

Sosyal uyumun en önemli unsurlarından ve hedef kitlelerinden olan gençlerin merkezde bu birime gelip gitmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla bu birimde düzenli aktiviteler, eğlenceler, yarışmalar ve geziler düzenlenmelidir. Dışarıda sosyalleşme imkânı bulamayan gençlerin burada bu eksikliklerini gidermesi beklenmektedir. Bu birime gelen gençler aynı zaman da diğer birimlerinde potansiyel yararlanıcı konumundadır.

Birimde gençlere müzik, resim kursları gibi kurslar düzenleneceği gibi sinema izleme, mini konserler, şiir dinletileri, kitap okuma kulübü gibi sosyal kulüp çalışmaları da yapılacaktır.

- Çocuk Birimi:

Sosyal uyumun en önemli unsurlarından ve hedef kitlelerinden olan çocukların merkezde bu birime gelip gitmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla bu birimde düzenli aktiviteler, eğlenceler, yarışmalar ve geziler düzenlenmelidir. Dışarıda sosyalleşme imkânı bulamayan çocukların burada bu eksikliklerini gidermesi beklenmektedir. Bu birime gelen çocuklar aynı zaman da diğer birimlerinde potansiyel yararlanıcısı konumundadır.

Birimde çocuklara müzik, resim kursları gibi kurslar düzenleneceği gibi sinema izleme, mini konserler, şiir dinletileri, kitap okuma kulübü gibi sosyal kulüp çalışmaları da yapılacaktır.

- Psiko-sosyal Destek Birimi:

Bu birime direk gelen yararlanıcılar olabileceği gibi diğer tüm birimlere gelen yararlanıcılar da bu birime yönlendirilebilecektir. Her ne kadar savaşın üzerinden yıllar geçtiyse de hala özellikle kadınlarda ve o dönemin çocuğu, bugünün gençlerinde savaş psikolojisi yer bulmaktadır. Bu amaçla birimdeki psikologlar yararlanıcılarla görüşmeler yapıp, takiplerinde tutacaklardır. Zaman içerisinde yararlanıcılar faydasını göremeye başlayacaklar ve buna bağlı olarak da sosyalleşme, dil öğrenmeleri daha hızlı ve kolay olacaktır.

- Aile Okulu Birimi:

Bu birim özellikle evlilik kurumu üzerine çalışmalar yapacak olup; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının "Aile Eğitimi Programı"(AEP) eğitimlerini verecektir. Çocukların erken yaşta evlendirilmemesi, çok eşliliğin sakıncaları, eş ve aile hukuku, eşler arası davranış, çocuk bakımı gibi bir çok konuda eğitimler düzenlenecektir. Ayrıca birebir görüşmeler ve aile ziyaretleri de yapılacaktır.

- Sosyal Uyum Birimi:

Genel kapsamlı bu birim tüm yaş grupları için farklı farklı aktiviteler ve eğitimler organize edecek olup, merkezde diğer birimlere gelen yararlanıcıları da takip edecektir. Türk tarihi, gelenekleri, yerel örf ve adetler gibi bir çok konuda çalışmalar yapacak olup, ana hedef her faaliyette Türk ve Suriyelileri bir araya getirmek olacaktır.

- İş ve Meslek Danışmanlığı Birimi:

Bu birim İŞKUR, Ticaret ve Sanayi odası, Esnaf ve Sanatkârlar odası ve işadamları dernekleri ile koordineli çalışıp eleman ihtiyaçlarına göre merkeze gelen yararlanıcıların ilgili yönlendirmelerini yapacaktır. Hem Suriyelilerin çalışma şartları hakkında yerel işverenlere bilgiler verecek, hem de Suriyeli çalışanlara Türk çalışma hayatı hakkında bilgiler verecek.

Kendi iş yerini açmak isteyen yararlanıcılara da yol gösterilecek olup, girişimcilik eğitimleri almaları, kamu desteklerinden faydalanmaları sağlanacaktır.

- Hukuki Destek Birimi:

Suriyelilerin yoğun olarak kanunları bilmemesinden dolayı çeşitli mağduriyetler yaşadıkları bilinmektedir. Bu birimdeki avukatlar merkezdeki yararlanıcılara hukuki danışmanlık yapacaktır. Kira kontratlarından, iş yerinde yaşadıkları hukuki sorunlarına; kendi aralarında veya Türklerle yaşadıkları hukuki sorunlardan, mülteci haklarına; evlilik ve boşanma hukukundan, trafik cezalarına kadar çeşitli

konularda hizmet verilecektir. Dönem dönem yararlanıcılara toplu seminer şeklinde de bilgilendirmeler yapılacaktır.

- Bilgisayar Dersliği (Bilişim Sınıfı):

Mesleki eğitimin bir parçası olan bilişim eğitimleri bu sınıflarda verilecek olup her ne kadar adı bilgisayar dersliği olsa da bilişimin çeşitli konularında eğitimler verilebilecektir. Tabletler üzerinden mobil uygulama eğitimleri, kurulacak yerel ağ sayesinde de ağ yönetimi konularında da eğitimler verilecektir.

Bu birim gençler ve çocuklar arasında revaçta olup, eğitimler yanında oyun oynanmasına da müsaade edilmelidir.

- Türkçe Eğitim Birimi:

En yoğun çalışacak birimlerden birisi olup, her yaştan yararlanıcıya Türkçe eğitimler verilecektir. Burada sorun sadece eğitim için gelenlerin azınlıkta olup, sadece eğitim yararlanıcıların ilgisini yeteri kadar çekmemektedir. Ancak diğer birimlerle birlikte düşünüldüğünde gelen yararlanıcıların bu katılacağı düşünülmektedir.

- Mutfak - Yemekhane:

Rehabilitasyon merkezinde günlük yemek yapılıp gelen yararlanıcılara sunulabileceği gibi düzenli mutfak atölye çalışmaları yapılmalıdır. Bu bayan yararlanıcıların dikkatini çekip, diğer birimlerden de faydalanmaları hedeflenmektedir.

Toplu yemek organizasyonları da sosyal uyum ve kaynaşma açısından önemli olup, buradaki yemekhanede verilebilecektir.

- Kreş:

Merkeze gelecek annelerin küçük çocuklarını bırakabilmesi için organize edilmiştir. Çocuğun yaşı büyükse çocuk biriminde, çocuğun yaşı küçükse kreşte misafir edilecektir. Bu sayede bayan yararlanıcıların çocuklarını bıraktıktan sonra rahat rahat merkezdeki işlerini halledebilmeleri, eğitimlere katılabilmeleri sağlanmış olacaktır.

- Beslenme Sağlığı Birimi:

Öncelikle obezite sorunu olanların gelebileceği, bunun yanında çeşitli hastalıkları olan kişilerin hastalıkları süresince nasıl beslenebileceklerini öğrenecekleri bir merkez olup, merkez binasında yer alacak olan göç sağlığı merkezinin uzantısı konumunda olacak olan bir birimdir.

Birimlerde çalışacak kişiler sadece kendi birimleri ile ilgili işleri yapmayacak olup, diğer birimlere de zaman ve iş müsaitliğine göre destek vereceklerdir. Bu anlamda dönem dönem yoğunluğu artacak olan birimlere diğer birim çalışanları destek verecektir. Aynı zamanda Suriyeliler ile iletişim geliştikçe bazıları seçilerek merkezin gönüllü çalışanı olabilecektir. Bu da ek bir insan gücü desteği olacaktır.

Rehabilitasyon merkezindeki birimler sadece dışarıdan yararlanıcı gelmesini beklemeyip, düzenli olarak sahaya da çıkacaktır. Sahada gerek ev ziyaretleri, gerek mahalle sohbetleri şeklinde daha çok kişiye ulaşılması hedeflenecektir.

Bu birimlerin dışında rehabilitasyon merkezinin bir katında, Sağlık Bakanlığı kontrolünde "Göç Sağlığı Merkezi" kurulması önerilmektedir. İl Sağlık Müdürlüğü ve İl Göç İdaresi tarafından ihtiyaç olduğu ve yer gösterilmesi durumunda kurulabileceği de belirtilmiştir. Bu bina içerisinde yer

almasının ana sebebi göç merkezinde oluşacak trafiğin rehabilitasyon merkezinin bilinirliğini arttıracak olmasıdır. Göç sağlığı merkezine gelen kişiler rahatlıkla rehabilitasyon merkezinin faaliyetleri, sağladığı imkânlar hakkında bilgi sahibi olacak olup, rehabilitasyon merkezinin cazibesi artacaktır.

Rehabilitasyon merkezi sadece Suriyelilere hizmet veremeyecek olup, şehrin gelir seviyesi düşük mahallelerinde yaşan yerel halka da hizmet verecektir. Aynı imkânlardan onların da faydalanması sağlanacaktır. Bu sayede her iki taraf açısından da toplumsal uyum desteklenmiş olacaktır.

Rehabilitasyon merkezinin yerinden bağımsız olarak yararlanıcıların ulaşım sorunları belediyenin desteği ile çözülebilecektir. Suriyelilerin yoğun yaşadığı belli mahallelere belli saatlerde ring seferi konulması sayesinde rehabilitasyon merkezinin yararlanıcı sayısı artacaktır.

8.ii. Alternatif Teknolojilerin Analizi ve Teknoloji Seçimi

Rehabilitasyon merkezinde verilmesi planlanan mesleki eğitim kurslarının belirlenmesi için Kahramanmaraş İŞKUR tarafından hazırlanan "2018 Kahramanmaraş İşgücü Piyasası Analiz Raporu" incelenmiştir. Bu rapora göre 2017 yılında İŞKUR'a bildirilen açık iş sayısı 34.389 olup, mesleklere göre dağılımı Tablo 53'te verilmektedir.

Tablo -53 En Fazla Açık İş Olan Meslekler	
Meslek	Açık İş Sayısı
Beden İşçisi	19.419
İplik Eğirme Operatörü (Ring, Vater, Vargel)	1.925
Örgü Makinesi Operatörü	1.243
Satış Danışmanı / Uzmanı	963
Konfeksiyon İşçisi	933
Diğer Fırıncılar, Pastacılar ve Şekerleme İmalat İşçileri	515
Dokuma Makineleri Operatörü/ Dokumacı	503
Open End Makinası Operatörü	431
Reyon Görevlisi	382
Müşteri Hizmetleri Görevlisi / Asistanı	352

Halen çalışanların analizi yapıldığında ise en fazla çalışanı olan meslekler:

Tablo- 54 En Fazla Çalışanı Olan Meslekler
İplik Eğirme Operatörü (Ring, Vater, Vargel)
Örgü Makinesi Operatörü
Beden İşçisi (Genel)
Dokuma Makineleri Operatörü/ Dokumacı
Open End Makinası Operatörü
Paketleme İşçisi
Makine Bakımcı
Muhasebeci
Büro Memuru (Genel)
Vater Makinası Operatörü

Raporda 2018 yılında temininde güçlük çekilen meslekler de ortaya konmaktadır:

Tablo -55 Mesleklere Göre TGÇM Dağılımı
Beden İşçisi
İplik Eğirme Operatörü (Ring, Vater, Vargel)
Dokuma Makineleri Operatörü/ Dokumacı
Örgü Makinesi Operatörü
Konfeksiyon İşçisi
Makineci (Dikiş)
Open End Makinası Operatörü
Garson (Servis Elemanı)
Boyahane Tesis Takip İşçisi

2018 yılında Kahramanmaraş İŞKUR tarafından verilen ve piyasanın ihtiyaçlarına göre belirlenen mesleki eğitim kurslarının konuları aşağıda verilmektedir:

Tablo- 56 Mesleki Eğitim Kurlarının Cinsiyete Göre Meslek Dağılımı		
Toplam	Erkek	Kadın
Müşteri Hizmetleri Görevlisi / Asistanı	Çoban/Sürü Yönetim Elemanı (Küçükbaş Hayvan)	Müşteri Hizmetleri Görevlisi / Asistanı
Çoban/Sürü Yönetim Elemanı (Küçükbaş Hayvan)	Müşteri Hizmetleri Görevlisi / Asistanı	Bünyan Halı Dokumacısı
Süt Sığırı Yetiştiricisi	Süt Sığırı Yetiştiricisi	Dekoratif El Sanatları Üretim Elemanı
Bünyan Halı Dokumacısı	Gazaltı Kaynakçısı	Kilim dokuyucu (El Tezgâhı)
Dekoratif El Sanatları Üretim Elemanı	Meyve Ağaçlarında Aşılamacı	Ahşap Hediyeelik Eşya Yapımcısı
Kilim dokuyucu (El Tezgâhı)	Sığır Yetiştiricisi	Kadın Giysileri Dikim Elemanı (Düz Dar Etek-Kadın Pantolonu-Bluz-Elbisesi-Fantezi Elbise)
Ahşap Hediyeelik Eşya Yapımcısı	Nohut Yetiştiricisi	Bindallı (Üç Etek) Yapımcısı
Kadın Giysileri Dikim Elemanı (Düz Dar Etek-Kadın Pantolonu-Bluz-Elbisesi-Fantezi Elbise)	Koyun Yetiştiricisi	Düz Dikiş Makineci
Bindallı (Üç Etek) Yapımcısı	Çoban/Sürü Yönetim Elemanı (Büyükbaş Hayvan)	Çilek Yetiştiricisi
Düz Dikiş Makineci	Sulama Sistemleri Montaj İşçisi	El Nakışçısı

Yine benzer şekilde 2018 yılında Kahramanmaraş İŞKUR tarafından koordine edilen işbaşı eğitim programlarının konularından bazıları şu şekildedir:

Tablo -57 En Fazla Çalışanı Olan Meslekler
İplik Eğirme Operatörü (Ring, Vater, Vargel)
Satış Danışmanı / Uzmanı
Konfeksiyon İşçisi
Büro İşçisi
Paketleme İşçisi
Diğer İplik İşçileri ve Sarıcıları
Reyon Görevlisi

Tüm bu analizlerin sonucunda raporda "En fazla talep gören meslekler" tanımlanmıştır:

Tablo- 58 Meslekler
Beden İşçisi
Konfeksiyon İşçisi
Dokuma Makineleri Operatörü/ Dokumacı
Örgü Makinesi Operatörü
Metal Levha İşçisi
Garson (Servis Elemanı)
Ram Makinası Operatörü (Tekstil)
Open End Makinası Operatörü
Dondurma Üretim Elemanı
Elektrikçi (Genel)

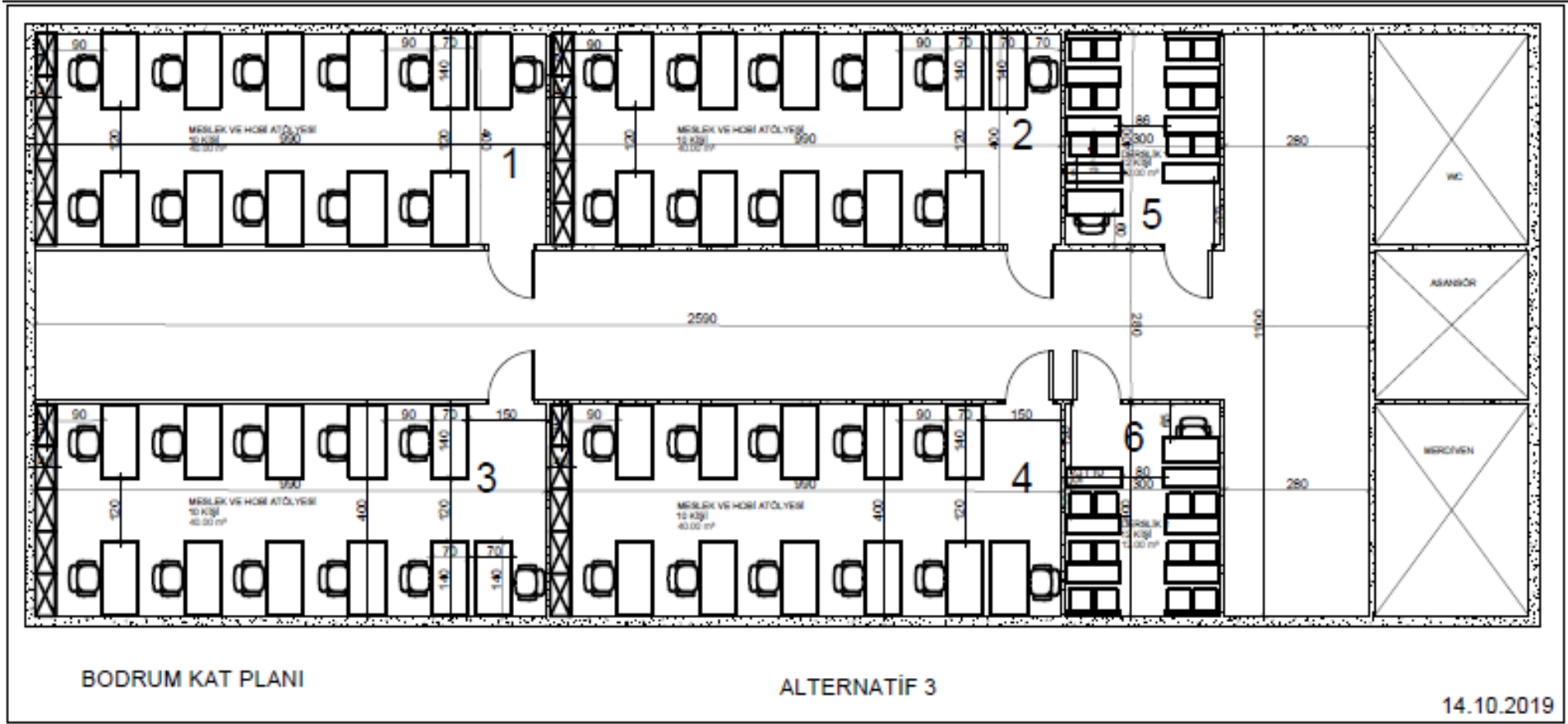
8.iii. Seçilen Teknolojinin Çevresel Etkileri, Koruma Önlemleri ve Maliyeti

Rehabilitasyon merkezi insan sirkülasyonunun olacağı bir nokta olup bunun dışında herhangi bir özel çevresel kirlenici etkisi bulunmamaktadır. Sadece evsel atık oluşacaktır.

8.iv. Teknik Tasarım

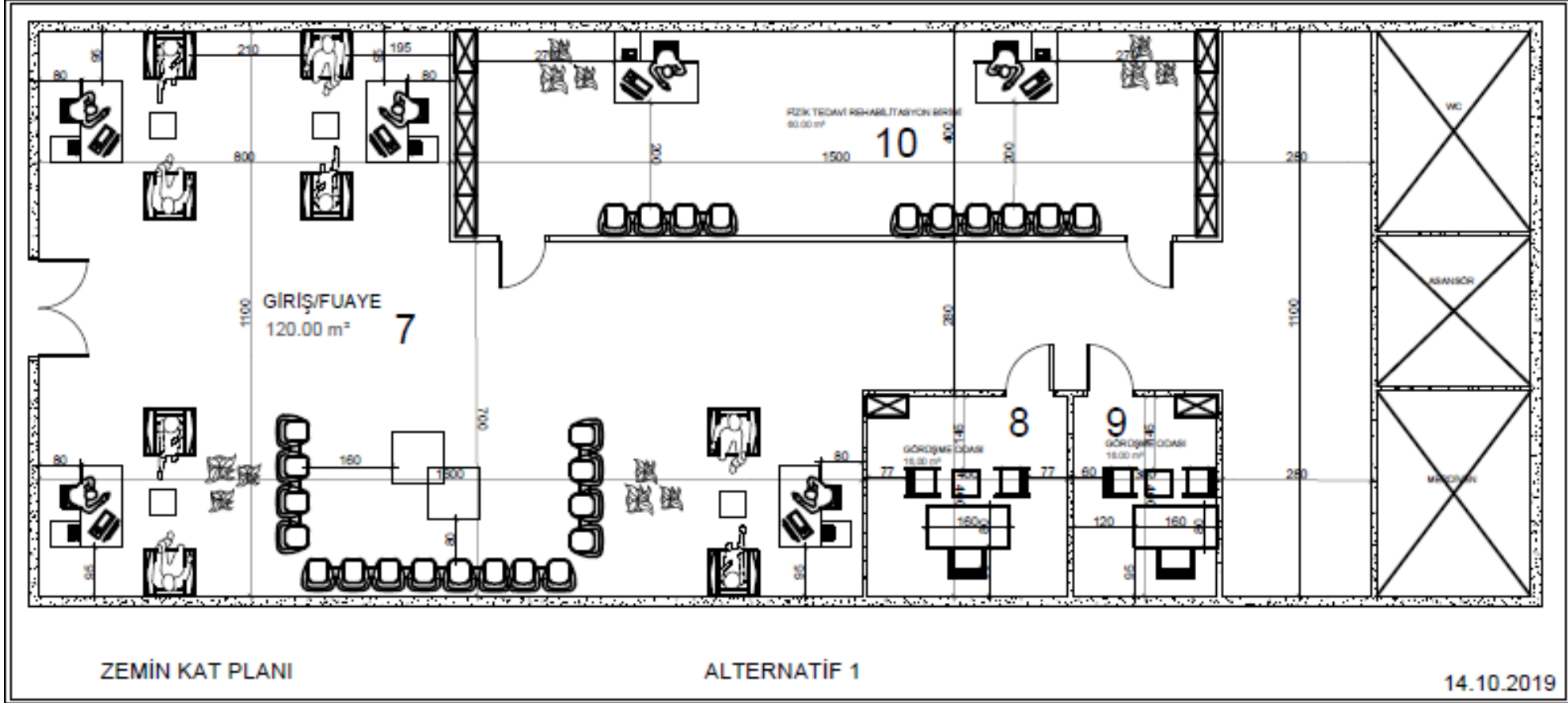
Merkez kapsamında kurulacak birimlere ait yerleşim planları şu şekildedir;

Bodrum kat: Meslek ve hobi atölyelerinin bulunduğu kattır.

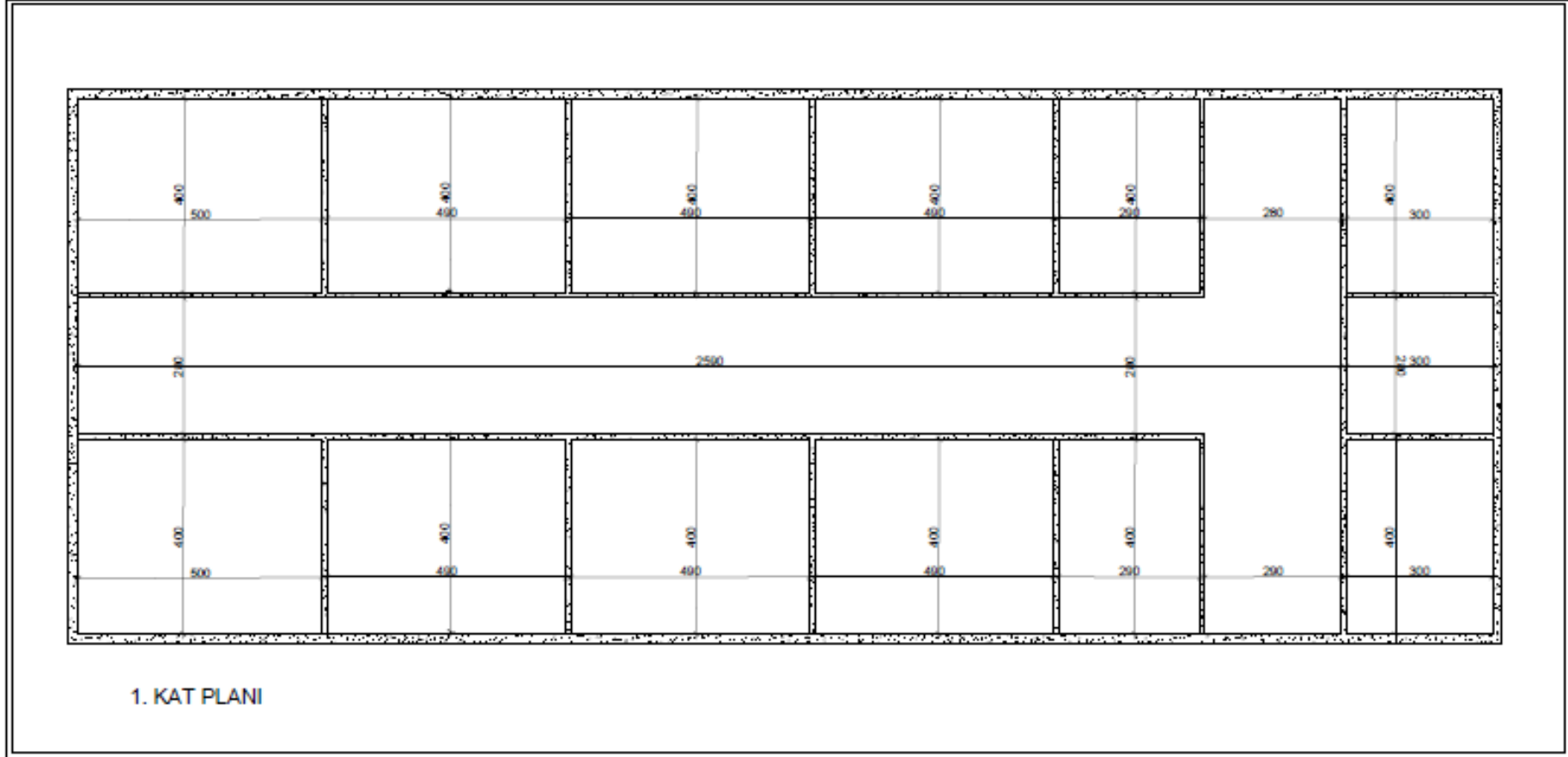

14.10.2019

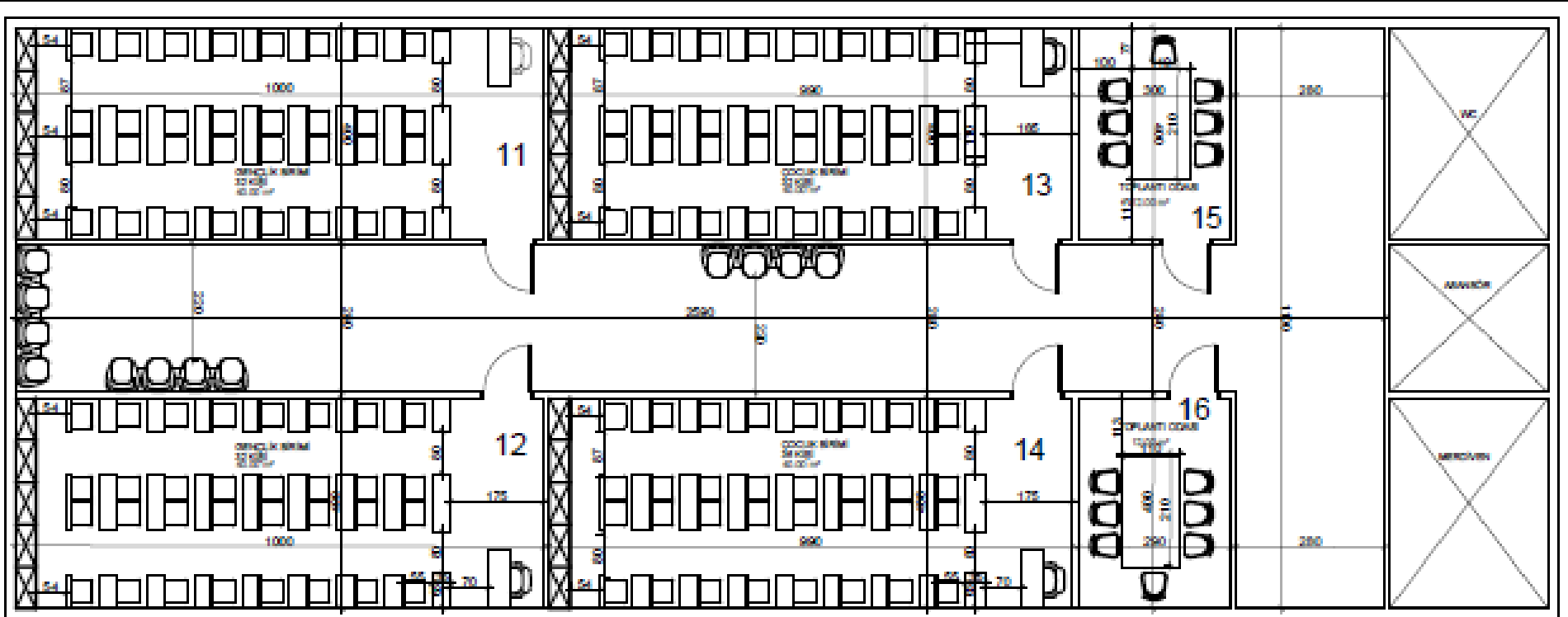
Zemin Katta; fizik tedavi rehabilitasyon odası, yüz yüze görüşme odaları, bekleme alanları bulunmaktadır.

Birinci kat Göçmen Sağlık Merkezi planlaması için ilk etapta boş tutulmaktadır.

İkinci kat planı; çocuklar için oluşturulmuş birimler bulunmaktadır.

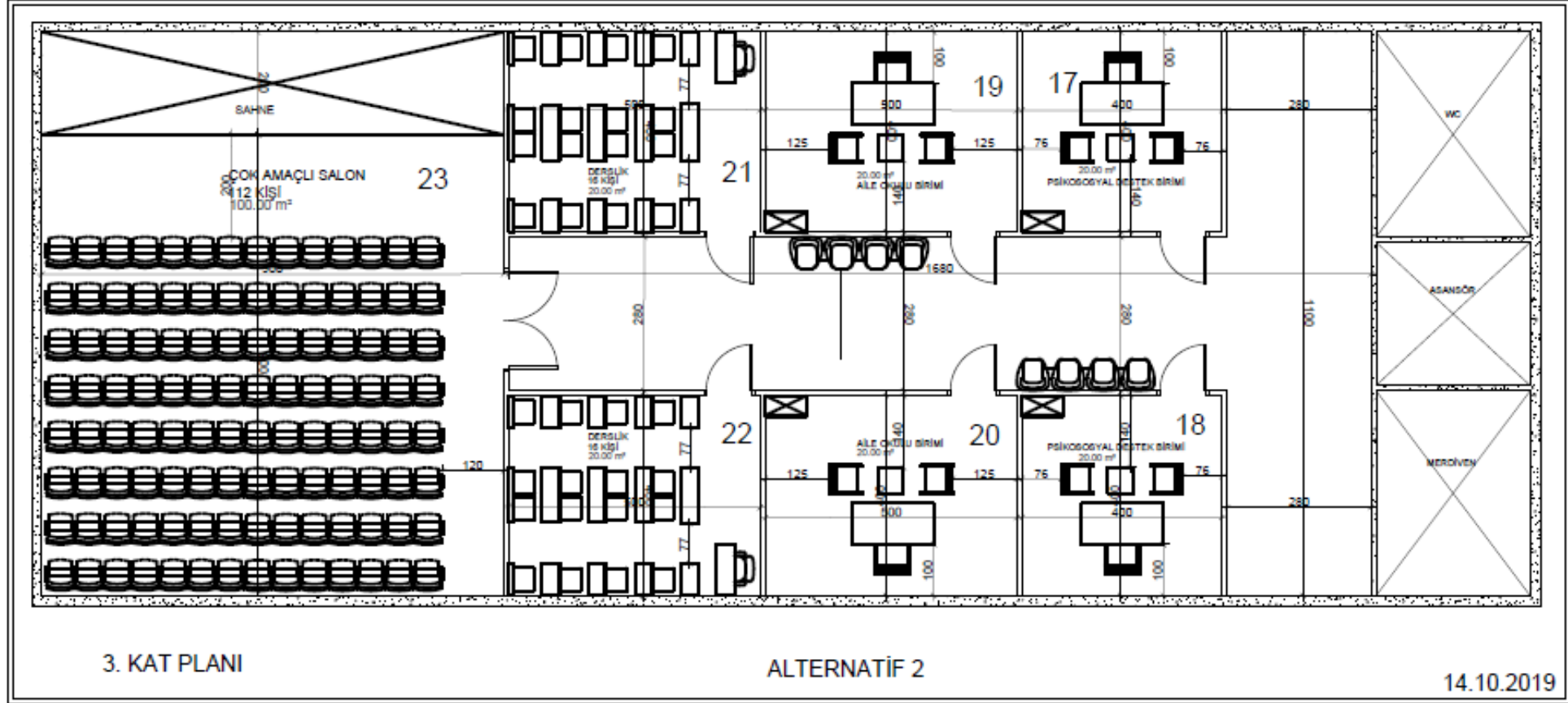

2. KAT PLANI

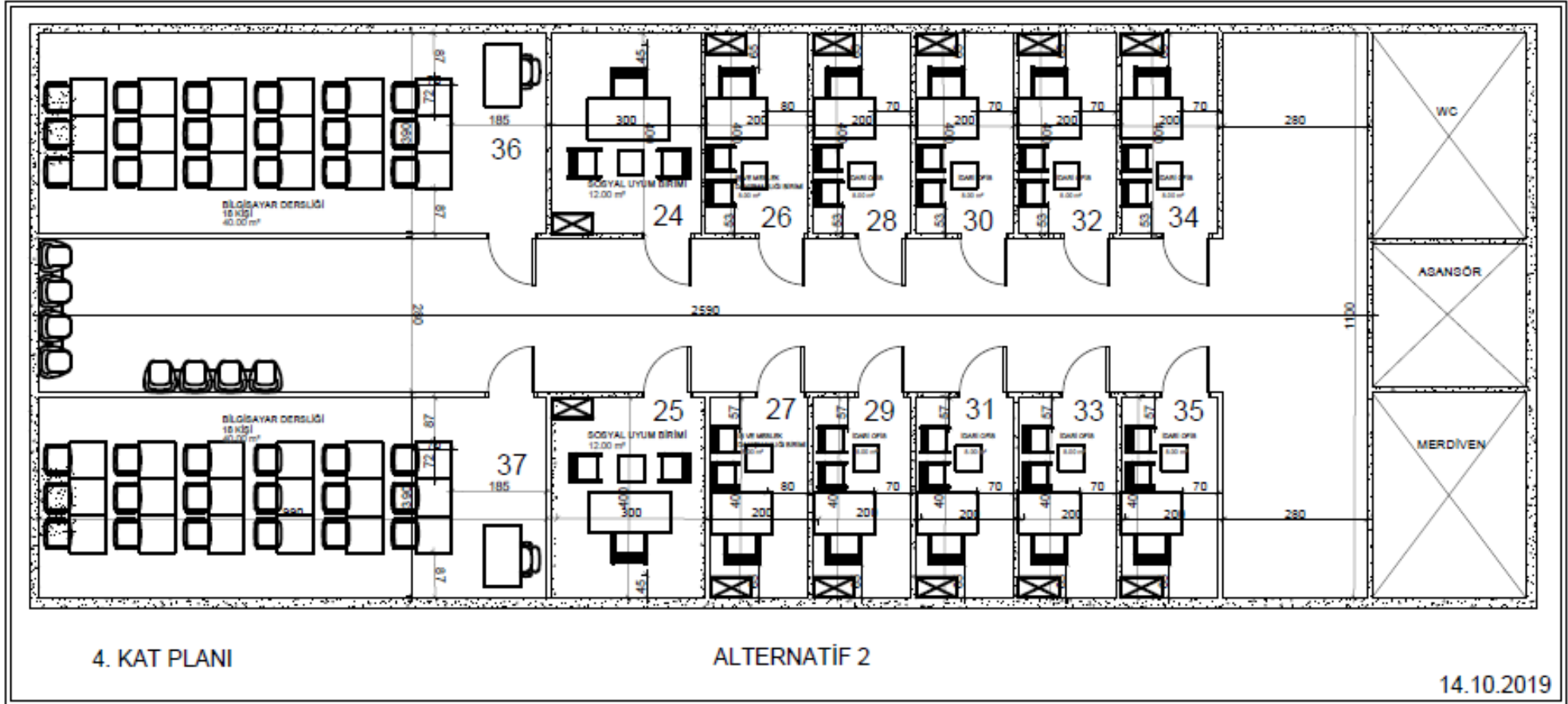
ALTERNATİF 1

14.10.2019

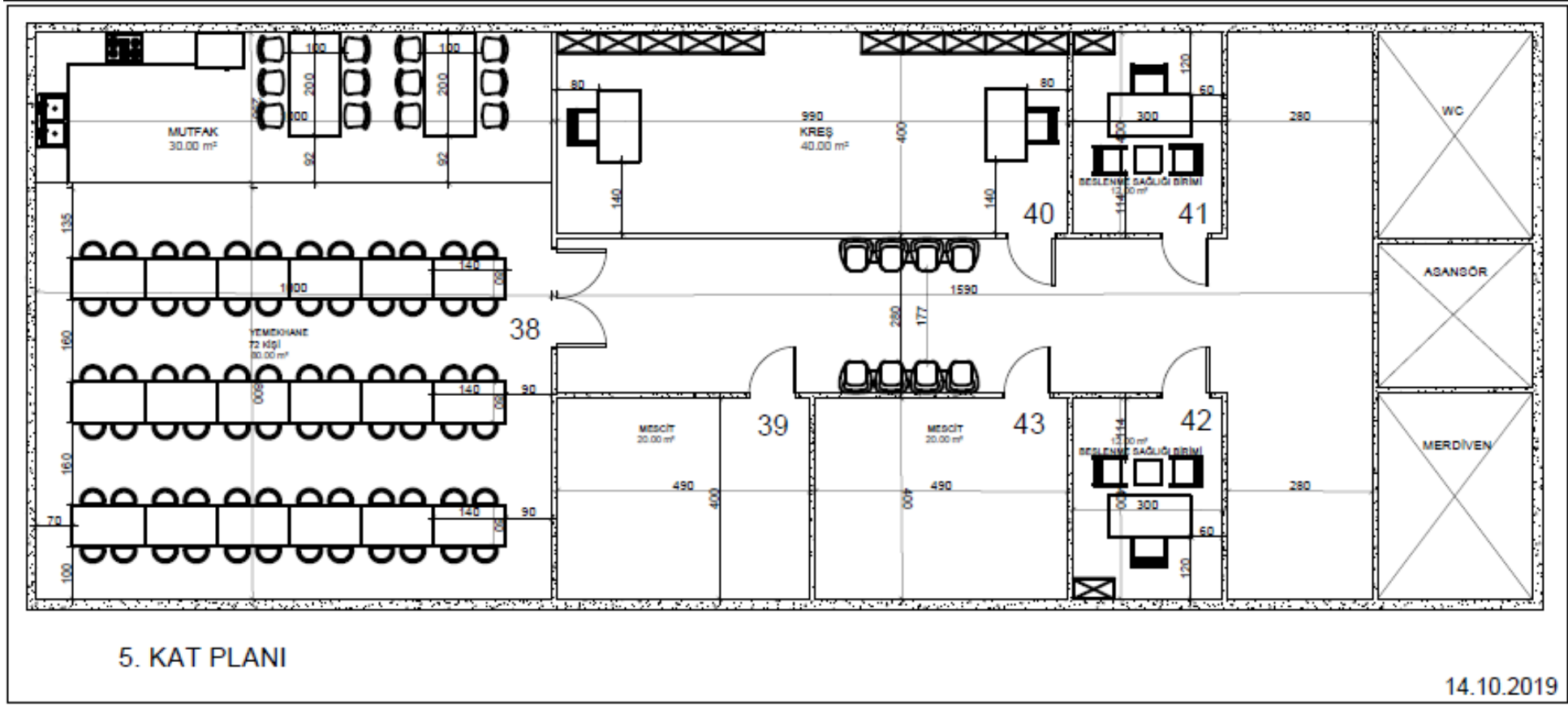
Üçüncü kat planında; çok amaçlı salon, derslikler, psiko-sosyal alan birimi, aile okulu birimi yer almaktadır.

Dördüncü katta; bilgisayar derslikleri, sosyal uyum birimi, idari ofisler, iş ve meslek danışmanlığı ofis birimleri bulunmaktadır.

Beşinci katta; beslenme sağlığı birimi, kreş, mescit, yemekhane ve mutfak bulunmaktadır.

8.v. Yatırım Maliyetleri

Merkezin kurulumu için yapılan finansal hesaplamalar sonucunda 1.866.000,00 TL lir bir yatırım harcaması öngörülmektedir. Yatırım harcamalarına ilişkin detaylı bilgi Tablo-59'de sunulmaktadır.

Tablo -59 Yatırım Harcamaları	
Türü	Harcama
Mobilyalar	400.000
Klima	120.000
Kreş Tefrişat	30.000
Fizik Rehabilitasyon Tefrişat	70.000
Çocuk ve Gençlik Alanları Tefrişat	50.000
Dikiş makinesi	40.000
Bilgisayar, Tablet ve Server	250.000
Ofisler için Laptop	150.000
Akıllı tahta	30.000
Tv	50.000
Projeksiyon cihazı	6.000
Bina tadilat	500.000
Yazılım lisansları	50.000
Etüd, Plan, Proje, Kontrollük	20.000
Beklenmeyen Giderler	100.000
Toplam	1.866.000

9. PROJE GİRDİLERİ

9.i. Girdi İhtiyacı

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Herhangi bir üretim faaliyeti bulunmamaktadır.

Merkezin işletmesi sırasında verilecek hizmetin oluşması için muhtelif kırtasiye ve sarf malzemeleri kullanılacaktır. Bunlar girdi ihtiyacı olarak nitelendirilebilir.

9.ii. Girdi Fiyatları ve Harcama Tahmini

Merkezin işletmesi sırasında verilecek hizmetin oluşması için muhtelif kırtasiye ve sarf malzemeleri kullanılacaktır. Bunlar girdi ihtiyacı olarak nitelendirilebilir.

Bu harcamaların aylık 5.000 TL olacağı öngörülmüş olup, yıllık girdi maliyetinin 60.000 TL olacağı söylenebilir. Bu harcama işletme giderlerinin içerisinde yer almaktadır.

10. ORGANİZASYON YAPISI, YÖNETİM VE İNSAN KAYNAKLARI

10.i. Kuruluşun Organizasyon Yapısı ve Yönetimi

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezinin kendi içerisinde yönetimi olacak ve olabildiğince Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nden bağımsız hareket etmeye çalışacağı düşünülmektedir.

Her birimin içinde bir yönetici olup, yöneticiler de idari kadroya bağlı olacaktır. 5 kişi kişilik idari kadroda birinin koordinatör, iki kişinin yardımcı ve diğer iki kişinin de ofis elemanı olması planlanmaktadır.

10.ii. Organizasyon ve Yönetim Giderleri

Rehabilitasyon merkezinde personel giderleri yanında elektrik, su, doğalgaz ve yakıt giderleri ile bakım, onarım, tamirat ve temizlik giderlerinin de olacağı öngörülmektedir.

Elektrik,su, doğalgaz ve yakıt giderleri için aylık 3.000 TL olmak üzere yıllık 36.000 TL gider öngörülmektedir.

Bakım, onarım, tamirat ve temizlik giderleri için de aylık 2.000 TL olmak üzere yıllık 24.000 TL gider öngörülmektedir.

10.iii. İnsan gücü İhtiyacı ve Tahmini Giderler

Rehabilitasyon merkezinde çalışacak kişi sayıları ve görev dağılımları Tablo-60'da verilmektedir. Buna göre toplam 42 kişinin çalışması planlanmaktadır.

Atölyelerde görev alacak 4 öğretici, konusuna göre dönem dönem tekstil, kuaförlük, metal işleme, konfeksiyon vb. dallarda uzman kişilerden oluşacaktır. Danışma alanında sürekli 2 kişinin görev yapacağı düşünülmüş olup, bu kişilerden en az birisinin Arapça bilmesi gerekmektedir.

Fizik rehabilitasyon biriminde fizyo terapi ve rehabilitasyon bölümü mezunlarından 2 kişi çalışmalıdır. Bu çalışanlar merkeze gelen fiziki engeli olan kişiler ile çalışmalar yapacaktır.

Gençlik biriminde ve çocuk biriminde de 2'şer kişi çalışacak olup, bu çalışanlar branştan bağımsız öğretmenlik mezunlarından olabilir.

2 adet psikolog çalışan merkeze gelenlere psiko sosyal destek verecektir. Sosyal uyum ve aile okulu birimlerinde psikoloji, sosyoloji veya benzer bölümlerden mezun kişiler görev almalıdır.

İş ve meslek biriminde işletme, iktisat veya mühendislik mezunu olan 2 kişi çalışacaktır. 2 avukat merkeze gelenlere hukuki destek verecektir.

Yönetim 5 kişiden oluşacak olup daha önce benzer görevlerde yer almış kişilerden seçilecek olup, içlerinden en az iki tanesinin Arapça bilmesi sağlanmalıdır.

Merkezde 2 tane bilgisayar öğretmeni, 2 tane de diyetisyen görev alacaktır. Merkeze gelen kadınların çocuklarını bırakabilecekleri bir kreş kurulacak olup, 2 tane anaokulu öğretmeni çalışacaktır. En az birisinin Arapça bilmesi sağlanmalıdır.

Mutfak bölümünde görev alacak 2 kişi gastronomi öğretmeni veya öğretici şef aşçı olmalı ki bu birimde çeşitli mutfak aktiviteleri ve eğitimleri yapılabilmesi için.

Merkezde 4 tane Türkçe öğretmeni yer alacak olup, her yaştan Suriyeliye Türkçe öğreteceklerdir.

Merkezde günlük önemli miktarda insan sirkülasyonu olacağı için 2 kişi temizlik, 1 kişi de güvenlik için çalıştırılmalıdır.

Tablo-60 Rehabilitasyon Merkezi Çalışan Sayıları	
Birim/ Görev	Kişi Sayısı
Atölyeler İçin Öğretici	4
Danışma	2
Fizik Rehabilitasyon	2
Gençlik Birimi	2
Çocuk Birimi	2
Psikolog	2
Sosyal Uyum Birimi	2
Aile Okulu Birimi	2
İş ve Meslek Birimi	2
Avukat	2
Yönetim	5
Bilgisayar öğretmeni	2
Diyetisyen	2
Şef aşçı ve öğretici	2
Kreş Öğretmen	2
Türkçe Öğretmeni	4
Temizlik	2
Güvenlik	1
Toplam	42

Temizlik ve güvenlik personeli dışındaki görevler uzmanlık isteyen görevler olup, brüt maliyeti aylık 5.000 TL olacağı öngörülmüştür. Bazı görevliler daha yüksek maliyetli olsa da temizlik ve güvenlik personeli de asgari ücretli olduğundan maliyeti aylık brüt 3.000 TL olacaktır. Hesap kolaylığı açısından tüm çalışanların aylık brüt maliyetlerinin 5.000 TL olacağı ve aylık maliyetin 42 çalışan için 210.000 TL olacağı öngörülmektedir. Buna göre yıllık personel gideri 2.520.000 TL olacaktır.

11. PROJE YÖNETİMİ VE UYGULAMA PROGRAMI

11.i. Proje Yürütücüsü Kuruluşlar ve Teknik Kapasiteleri

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi 20 Daire başkanlığı 20 daire başkanı; 60 Şube Müdürlüğü 60 müdür; 90 şef; 606 memur, 30 sözleşmeli personel ve 423 işçi olmak üzere, toplam 1.229 tam zamanlı personel çalışmaktadır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bünyesinde toplam 2.080 elektronik malzemeden oluşan ekipman, 520 tane kapalı ofis ve 780 kişinin oturduğu açık ofisten oluşmaktadır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi faaliyet alanları;

Basın Yayın ve Halkla İlişkiler;

Çevre Sağlık Hizmetleri;

Emlak İstimlak Hizmetleri;
İmar Hizmetleri
İşletme ve İştirakler
İtfaiye Hizmetleri;
Kültür ve Turizm Hizmetleri
Özel Kalem
Park ve Bahçe Hizmetleri
Sağlık Hizmetleri
Sivil Savunma Hizmetleri
Sosyal Hizmetler
Gençlik ve Spor Hizmetleri
Etüt Proje İşlemleri
Ulaşım Hizmetleri
Zabıta Hizmetleri
Hal Hizmetleri

11.ii. Proje Organizasyonu ve Yönetim

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezinin kendi içerisinde yönetimi olacak ve olabildiğince Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nden bağımsız hareket etmeye çalışacağı düşünülmektedir.

Her birimin içinde bir yönetici olup, yöneticiler de idari kadroya bağlı olacaktır. 5 kişi kişilik idari kadroda birinin koordinatör, iki kişinin yardımcı ve diğer iki kişinin de ofis elemanı olması planlanmaktadır.

11.iii. Proje Uygulama Programı

Proje kapsamında merkezin kurulması için öngörülen süre 6 aydır.

12. İŞLETME DÖNEMİ GELİR VE GİDERLERİ

12.i. Üretimin ve/veya Hizmetin Fiyatlandırılması

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Rehabilitasyon merkezinin verdiği hizmetler tamamen ücretsiz olacağından, merkezin bir gelir üretmesi söz konusu değildir.

Ancak rehabilitasyon merkezinin sürdürülebilirliği için sürekli projeler ile uluslararası fonlardan destek alınması gerekmektedir. Bu yardım organizasyonlarından bazıları aşağıda verilmektedir:

- Uluslararası Kızıllaç Kızılay Hareketi Federasyonu (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC))
- Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları (EUROPEAN CIVIL PROTECTION AND HUMANITARIAN AID OPERATIONS (ECHO))
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü -UNHCR

- Uluslararası Göç Örgütü - IOM
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu - UNICEF
- Alman İnsani Yardım
- Alman Kızıllhaçı
- Norveç Kızıllhaçı
- Welthungerhilfe WHH - Almanya
- Çocukların Açlık Fonu - Children's Hunger Fund - CHF - Amerika Birleşik Devletleri
- GİZ GMBH - Almanya
- Relief International - RI
- Sequa GMBH - Almanya
- Conscience International - Amerika Birleşik Devletleri
- Uluslararası Mavi Hilal Derneği
- LIMBS International - Amerika Birleşik Devletleri (Fiziki Engellilere Yardım)
- Hanan Foundation - Amerika Birleşik Devletleri
- United Work Vakfı - Hollanda (Mültecilerin İş Dünyasına Entegrasyonu)
- TAMEB- Türk Alman İşbirliğinde Mesleki Beceri Geliştirme Projesi
- Suriye Forum Derneği
- American Bar Association - Amerika Birleşik Devletleri (Hukuki Destek)
- ,Uluslararası Sağlık Çalışanları Derneği (International Medical Corps)
- Tayvan Vakfı
- Tzu-Chi International Medical Association (TİMA)
- Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA)

12.ii. İşletme Gelir ve Giderlerinin Tahmin Edilmesi

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Rehabilitasyon merkezinin verdiği hizmetler tamamen ücretsiz olacağından, merkezin bir gelir üretmesi söz konusu değildir.

İşletme giderleri Tablo-61'de verilmektedir. Buna göre personel gideri yıllık 2.520.000 TL olup, detayları 10. bölümde verilmektedir. Merkezin sarf edeceği elektrik, su, doğalgaz ve araçların yakıtı için aylık masrafın 3.000 TL olacağı öngörülmüş olup, yıllık masraf 36.000 TL olmaktadır.

Merkezin içerisinde insan sirkülasyonu fazla olacağından bakım, onarım, tamirat ve temizlik için aylık yaklaşık 2.000 TL harcanması planlanmakta olup, yıllık gider 24.000 TL olacaktır.

Rehabilitasyon merkezlerinin en önemli gider kalemlerinden birisi de yararlanıcılarla yapılan aktivitelerde kullanılan sarf malzemeleridir. Kimi zaman bu bir kırtasiye malzemesi, karton, renkli kalem olabildiği gibi kimi zamanda tekstil atölyesi için kumaş olabilmektedir. Aylık yaklaşık 5.000 TL tutarında bir gider olacağı öngörülmüş olup, yıllıkta 60.000 TL olacaktır.

Merkez çalışanlarının saha ziyaretlerini gerçekleştirebilmeleri için araçlara ihtiyaçları vardır. Bunu satın alma yerine kiralama modeliyle çözmenin uygun olacağı düşünülmektedir. 3 tane binek araç, 1 tane de minibüs kiralanacaktır. Birimler bu araçları ihtiyaçları doğrultusunda ortak kullanacaktır. Araç başın aylık 4.000 TL kira bedeli olacağı öngörülmüş olup aylık toplam 16.000 TL, yıllık toplam 192.000 TL olacaktır.

Tablo-61 İşletme Giderleri		
Gider Kalemi	Yıllık Tutar (TL)	Açıklama
Personel Gideri	2.520.000	42 çalışan
Elektrik, Su, Doğalgaz, Yakıt	36.000	Yaklaşık aylık 3.000 TL
Bakım, onarım, tamirat, temizlik vb.	24.000	Yaklaşık aylık 2.000 TL
Atölyeler ve aktiviteler için sarf ve kırtasiye malzemeleri	60.000	Yaklaşık aylık 5.000 TL
Araç kiralama bedeli	192.000	1 minibüs ve 3 adet binek araç kiralaması. Araç başına yaklaşık aylık 4.000 TL
Toplam	2.832.000	

Bu şekilde yıllık işletme gideri 2.832.000 TL olarak hesap edilmektedir. Giderler cari fiyatlar ile hesaplanmış olup, değerlendirilme zamanında güncellenmelidir.

13. TOPLAM YATIRIM TUTARI VE YILLARA DAĞILIMI

13.i. Toplam Yatırım Tutarı

13.i.1. Arazi Bedeli

Her hangi bir arazi veya kamulaştırma maliyeti öngörülmemektedir. Rehabilitasyon merkezi var olan bir bina içerisinde kurulacaktır.

13.i.2. Sabit Sermaye Yatırımı

13.i.2.1. Etüt-Proje, Mühendislik ve Kontrollük Giderleri

Binada yapılması planlanan tadilatlarla ilgili olarak plan, proje ve kontrollük giderleri olarak 20.000 TL öngörülmüştür.

13.i.2.2. Lisans, Patent, Know-How vb. Giderleri

Rehabilitasyon merkezinde kullanılacak bilgisayar, server ve tabletlerde çalışacak ofis yazılımlarının lisansları ve eğitimi verilecek muhtelif yazılımların lisansları için toplam 50.000 TL harcama yapılması öngörülmüştür.

13.i.2.3. Arazi Düzenleme ve Geliştirme Giderleri

Rehabilitasyon merkezi var olan bir bina içerisinde kurulacaktır.

13.i.2.4. Hazırlık Yapıları

Rehabilitasyon merkezi var olan bir bina içerisinde kurulacaktır.

13.i.2.5. İnşaat Giderleri

Rehabilitasyon merkezi var olan bir bina içerisinde kurulacaktır. Bu sebeple sadece binanın istenen amaca uygun hale getirilmesi için tadilat yapılacağı öngörülmektedir. Bu tadilatın 500.000 TL tutacağı öngörülmektedir.

Eğer yeni bir bina yapılması düşünülürse de kurulması planlanan merkezin 6 kat ve her katın 330 m² olacağı düşünülüp toplam yaklaşık 2.000 m² lik bir inşaat olacağı düşünülmektedir. Bu tip bir bina için m² birim fiyatı 2.000 TL olarak kabul edilip, toplam bina inşaat maliyetinin yaklaşık 4.000.000 TL olacağı söylenebilir.

13.i.2.6. Çevre Koruma Giderleri

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.7. Ulaştırma Tesislerine İlişkin Giderler

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.8. Makine-Donanım Giderleri

Mobilya:

Rehabilitasyon merkezi var olan bir binada kurulacağı için gerekli altyapı tadilatlarından sonra içerisinde tefrişatı yapılacaktır.

Atölyelerde 20 kişi için üzerinde çeşitli çalışmaların yapılabileceği tezgâh ve oturacakları sandalyeler olacak. Bir de öğretmen masası ve sandalyesi yer alacak.

Tüm derslikler de 20 kişilik sınıf düzeni ve öğretmenin masası olacak. Bir de derslerin anlatılacağı akıllı tahta yer alacak. Giriş bölümünde danışma yer alacak ve gelenlerin oturabileceği bekleme koltukları yer alacak. İdari ve görüşme ofislerinin tamamında ofis masası ve koltuğu, masa önünde de 2 ziyaretçi koltuğu yer alacak.

Bilgisayar dersliklerinde 20 şer tane bilgisayar yer alacak olup sınıf düzeni oluşturulacaktır.

Diğer birimlerde de benzer şekilde ofis mobilyaları yer alacaktır.

Kat planlarında detayları da verildiği üzere toplam 161 tane ofis masası, 417 tane koltuk ve sandalye, 26 tane orta sehpa, 60 tane evrak dolabı ve 132 tane de derslik sırası kullanılacaktır.

Klima:

Tüm mekânlar da ayrı klima olması uygun olacaktır. Bu anlamda mekanın büyüklüğüne bağlı olarak salon tipi veya duvar tipi klima kullanılacaktır. Klima maliyetinin 120.000 TL olacağı öngörülmektedir.

Kreş Tefrişatı:

Kreşte küçük çocukların oynayabileceği, uyuyabilecekleri ve çeşitli aktivitelerin yapılabileceği şekilde malzemeler alınacaktır.

Resimde örnek bir kreş görüntüsü verilmektedir. Kreş tefrişatının yaklaşık 30.000 TL tutacağı düşünülmektedir.

Fizik Rehabilitasyon Tefrişatı:

Fizik rehabilitasyon biriminin tefrişatı yaklaşık 70.000 TL tutacağı öngörülmektedir. Aşağıda da örnek bir fizik rehabilitasyon merkezi görüntüsü verilmektedir.

Çocuk ve Gençlik Birimleri:

Bu birimlerde 20 şer kişilik sınıf düzeni yanı sıra çeşitli aktivitelerin yapılabileceği müzik, resim, salon sporları ve benzeri ekipmanlar yer alacaktır. Örnek bir gençlik ve çocuk birimi görüntüsü aşağıda verilmektedir. Bu birimlerin tefrişatı için 50.000 TL öngörülmektedir.

Dikiş makinesi:

Merkezde yer alan 4 atölyede çeşitli mesleki ve hobi kursları verilebilecektir. Bu atölyelerden birisinde 20 adet dikiş makinesi olacak ve yararlanıcılar gerek hobi aktivitesi olarak gerekse iş hayatına hazırlık olarak dikiş eğitimi alabileceklerdir.

20 adet dikiş makinesinin maliyetinin 40.000 TL olacağı öngörülmüştür.

Bilgisayar, Tablet, Server:

Merkezde 2 adet sınıfta toplam 40 adet bilgisayar yer alacak olup, hem bu bilgisayarların hem de ofislerdeki tabletlerin bağlanacağı bir server da yer alacaktır. Hem işler bu server üzerinden yürüyecek, hem de ağ eğitimleri verilebilecektir. Yararlanıcılara mobil yazılımlar konusunda da eğitimler verilebilmesi için 40 adet de tablet alınacaktır. Tüm bu masrafların 250.000 TL olması planlanmaktadır.

Ofisler için Laptop:

Ofis çalışanları için 30 adet laptop ihtiyacı olup maliyetin 150.000 TL olacağı öngörülmektedir.

Akıllı Tahta:

Sınıflarda derslerin anlatılacağı 10 adet akıllı tahta bulunacaktır. Maliyetin 30.000 TL olması beklenmektedir.

Televizyon ve Projeksiyon Cihazı:

Merkezde muhtelif noktalarda kullanılmak üzere 10 adet geniş ekran televizyon alınacak olup, toplantı ve eğitimler de kullanılmak üzere de 3 adet projeksiyon cihazı alınacaktır. Toplam maliyetin 56.000 TL olması öngörülmektedir.

Tablo -62 Makine ve Donanım Harcamaları	
Türü	Harcama
Birim Tefrişatları	
Kreş Tefrişatı	30.000
Fizik Rehabilitasyon Tefrişatı	70.000
Çocuk ve Gençlik Alanları Tefrişatı	50.000
Diğer Donanımlar	
Mobilyalar	400.000
Klima	120.000
Dikiş makinesi	40.000
Bilgisayar, Tablet ve Server	250.000
Ofisler için Laptop	150.000
Akıllı tahta	30.000
Tv	50.000
Projeksiyon cihazı	6.000

13.i.2.9. Taşıma, Sigorta, İthalat ve Gümrükleme Giderleri

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.10. Montaj Giderleri

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.11. Taşıt Araçları

Her hangi bir taşıt satın alınması öngörülmemiş olup, rehabilitasyon merkezinde kullanılacak araçların kiralanması planlanmaktadır.

13.i.2.12. Genel Giderler

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.13. İşletmeye Alma Giderleri

Bu kalemde gider öngörülmemiştir.

13.i.2.14. Beklenmeyen Giderler

Bu kalem 100.000 TL olarak öngörülmüş olup, beklenmedik şekilde ortaya çıkacak giderleri kapsayacaktır.

13.i.2.15. Yatırım Dönemi Faizleri

Yatırım finansmanı için kredi kullanılmayacak olup her hangi bir faiz giderinin oluşması beklenmemektedir.

Tablo -63 Yatırım Harcamaları	
Türü	Harcama
Mobilyalar	400.000
Klima	120.000
Kreş Tefrişat	30.000
Fizik Rehabilitasyon Tefrişat	70.000
Çocuk ve Gençlik Alanları Tefrişat	50.000
Dikiş makinesi	40.000
Bilgisayar, Tablet ve Server	250.000
Ofisler için Laptop	150.000
Akıllı tahta	30.000
Tv	50.000
Projeksiyon cihazı	6.000
Bina tadilat	500.000
Yazılım lisansları	50.000
Etüd, Plan, Proje, Kontrollük	20.000
Beklenmeyen Giderler	100.000
Toplam	1.866.000

13.i.2.16. İşletme Sermayesi

Bölüm 12'de detayları verildiği üzere merkezin yıllık işletme giderlerinin 2.832.000 TL olacağı öngörülmektedir. Bunun aylık karşılığı 236.000 TL olup, ilk 2 ay uluslararası fon desteği sağlanamayabileceğinde 472.000 TL lik bir işletme sermayesi olmasında fayda görülmektedir.

13.ii. Yatırımın Yıllara Dağılımı

Rehabilitasyon merkezinin 6 ay içerisinde faaliyete geçeceği düşünülmektedir.

14. PROJENİN FİNANSMANI

14.i. Yürütücü ve İşletmeci Kuruluşların Mali Yapısı

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin son 3 yıllık mali verileri incelendiğinde yıllık bütçe büyüklüğünün 850 milyon ile 1 milyar TL arasında değiştiği görülmektedir. Bu anlamda güçlü bir mali yapıya sahip olduğu söylenebilir.

14.ii. Finansman Yöntemi

Rehabilitasyon merkezinin finansmanı DOĞAKA GÜDÜMLÜ Proje Desteği ile sağlanacaktır. GÜDÜMLÜ Proje Desteği kapsamında Ajans, toplam proje maliyetinin yüzde yetmiş beşi oranında mali destek sağlamaktadır. Kalan %25 de Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi özkaynakları ile finanse edilmesi planlanmaktadır.

Merkezin uygulama aşamalarında gerçekleştirilecek faaliyetler için de ulusal ve uluslar arası fon kaynaklarından faydalanılması planlanmaktadır.

14.iii. Finansman Kaynakları ve Koşulları

Merkezin kuruluş amacı tamamen sosyal hizmet amaçlı olup, merkezin finansman kaynaklarında belli bir gelir modeli bulunmamaktadır. Merkezin uygulama aşamalarında gerçekleştirilecek faaliyetler için de ulusal ve uluslar arası fon kaynaklarından faydalanılması planlanmaktadır.

Merkezin kurulumu (inşaat, makine ekipman vb.) aşamasında Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı destekleri kapsamında yer alan GÜDÜMLÜ Proje Desteğinden faydalanılması planlanmaktadır. Buradan sağlanacak %75 destek ile kalan %25 de Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi öz kaynaklardan karşılanacaktır.

14.iv. Finansman Maliyeti

Proje finansmanı için her hangi bir kredi kullanımı yapılamayacaktır, bu sebeple finansman maliyeti de oluşmayacaktır.

14.v. Finansman Planı

Yatırım 6 ay içerisinde hayata geçirilecek olup, harcamalar özkaynak ve DOĞAKA desteği ile karşılanacak olup. Yatırım ödemeleri desteğe paralel olarak vadelendirilecektir.

15. PROJE ANALİZİ

Kurulması planlanan rehabilitasyon merkezi bir kar merkezi olmayıp, sosyal faydası olan bir yatırımdır. Rehabilitasyon merkezinin verdiği hizmetler tamamen ücretsiz olacağından, merkezin bir gelir üretmesi söz konusu değildir. Gelir tarafı olmayan bir yatırım olması sebebiyle bir kısım ekonomik ve finansal analizler geçersiz hale gelmektedir.

15.i. Finansal Analiz

15.i.1.Finansal Tablolar ve Likidite Analizi

Bu proje için uygulanabilir değil.

15.i.2. İndirgenmiş Nakit Akım Tablosu

Bu proje için uygulanabilir değil.

15.i.3. Finansal Fayda-Maliyet Analizi

Bu proje için uygulanabilir değil.

15.i.4. Devlet Bütçesi Üzerindeki Etkisi

Rehabilitasyon merkezi kurulumunda kamu desteği kullanılacak olup, işletme sürecinde uluslararası fonlardan kaynak sağlanacaktır. İşletme sürecinde kamu bütçesi kullanılması planlanmamaktadır.

Kurulacak merkezin faaliyetlerinde yapacağı harcamalar şehrin ekonomisine katkı sağlayacak olup, merkezde çalışanlar adına yapılacak vergi ve sigorta ödemeleri de devlet bütçesine pozitif etki sağlayacaktır.

Bir yatırımın istihdam etkisi, yaratılan istihdamın kişi başına yapılan toplam yatırım olarak tanımlanabilir. Rehabilitasyon merkezi için değerler Tablo 64'te verilmekte olup istihdam etkisi 44.429 TL olarak hesaplanmaktadır.

Tablo-64 İstihdam Etkisi	
Kalem	Tutar
Toplam Yatırım Tutarı	1.866.000
Tam Kapasitede Yaratılan İstihdam	42
İstihdam Etkisi	44.429

15.ii. Ekonomik Analiz

Ekonomik analizin temeli finansal değerlendirmelerin dışında görünmeyen, alternatif veya örtülü maliyet ve faydaların kullanılarak analizlerin yapılmasıdır.

15.ii.1. Ekonomik Maliyetler

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bu yatırımı yapmasaydı yatırım tutarının (1.866.000 TL) kurum payına düşüne kısmı olan 466.500 TL'yi bankada faizde değerlendirecekti. Faiz geliri alamayacağı için bu alternatif getiriden yoksun kalacağından bu bir örtülü maliyettir. Yıllık faiz oranı %15 kabul edildiğinde yıllık yaklaşık 70.000 TL ek bir maliyet ekonomik analiz için değerlendirmeye alınmalıdır.

15.ii.2. Ekonomik Faydalar

Rehabilitasyon merkezinden faydalanan yararlanıcıların aldıkları eğitim ve destekler sonucunda yeni girdikleri veya kendi kurdukları işlerde gelir elde etmesi direk merkezin bir geliri olmayıp örtülü faydadır. Merkezin yıllık işletme gideri olan 2.832.000 TL lik örtülü fayda sağlanacağı var sayılmaktadır.

15.ii.3. Ekonomik Fayda-Maliyet Analizi

Her ne kadar ekonomik maliyet ve fayda yukarıdaki maddelerde analiz edildiyse de rehabilitasyon merkezinin gelir getirici bir yatırım olmaması sebebiyle ekonomik fayda maliyet analizi proje için uygulanabilir değil.

15.ii.4. Maliyet Etkinlik Analizi

Bu proje için uygulanabilir değil.

15.ii.5. Projenin Diğer Ekonomik Etkileri

Kurulacak merkezin faaliyetlerinde yapacağı harcamalar şehrin ekonomisine katkı sağlayacak olup, merkezde çalışanlar adına yapılacak vergi ve sigorta ödemeleri de devlet bütçesine pozitif etki sağlayacaktır.

Katma değer etkisi, bir projenin genel ekonomi üzerindeki genel etkilerini gösteren temel ölçüttür. Katma değer, belirli bir dönem içerisinde yatırım projesinin yaratacağı üretim faktörleri gelirlerinin toplamıdır. Yatırımın ekonomiye katkısının hesaplanmasında, ücret ödemeleri, varsa faiz ödemeleri, kira giderleri, dolaylı vergiler ve amortisman giderleri hesaplanır.

Brüt Katma Değer = Vergiden Önceki Kar + Faiz + Maaş ve Ücretler + Kira Giderleri + Dolaylı Vergiler + Amortismanlar

Rehabilitasyon merkezi için sadece maaşlar dikkate alınacağından Brüt Katma Değer 2.520.000 TL olarak hesaplanmaktadır.

15.iii. Sosyal Analiz

15.iii.1. Sosyal Fayda-Maliyet Analizi

Merkezin sosyal fayda analizi ele alındığında öncelikli olarak merkezde çalışacak kişilerin istihdam edilmesi ile ilimizde kayıtlı istihdamın artışına katkı sağlanacaktır. İlimizde istihdamın artması ile kişilerin ekonomik gelirlerinin artması, kişilerin yaşam kalitesinin ve refah düzeylerinin artmasına katkı sağlanacaktır.

Merkez kapsamında faydalanıcıların mesleki, sosyal, fiziksel, sağlık imkânlarından yararlanması ile toplumsal uyum süreçlerine tam adaptasyonlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Toplumsal açıdan yaşanan uyumsuzluk, kavga, iletişimsizlik gibi sorunların yaşanması kapsamındaki sorunların da azaltılmasına, toplumsal bütünlüğün ve huzur ortamının oluşturulmasına katkı sağlanacaktır.

15.iii.2. Sosyo-kültürel Analiz

Kurulacak merkezde kadınlara ve dezavantajlı kesimlere yönelik mesleki eğitimleri verilmesi ile onların gelişiminin desteklenmesi, yararlanıcıların iş hayatına kazandırılması, istihdam edilebilirlik düzeylerinin artırılması hedeflenmektedir.

Merkezde engelli, savaştan dolayı yaşanan psiko sosyal uyum sorunları yaşayan bireyler için Bireysel Görüşme ve Grup Terapileri, Sağlık Eğitimleri/Seminerler, Psikoeğitimler, Sağlık Hizmetlerine

Erişim sağlanacaktır. Bu hizmetler ile kişilerin fiziki ve sosyo-kültürel uyumlarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

15.iii.3. Projenin Diğer Sosyal Etkileri

Kahramanmaraş'ta yasayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sağlık, sosyal ve mesleki yönden desteklenerek ülke ve bölge ekonomisine katılım oranlarını artırmak ve ilimizin sosyo ekonomik kalkınmasında ve rekabet gücünün artırılmasında Suriyelilerin insan kaynağı gücünden yararlanmak ve Suriyelilerin işgücüne katılımları ve ekonomik entegrasyonlarına ilişkin sorunların çözümlenmesi amaçlanmaktadır.

-Verilecek mesleki eğitimler sonucu, is piyasasında kalifiye eleman ihtiyacı giderilerek istihdam edilmeleri sağlanacak, şehrin ithalat ve ihracat oranları yükselecek; şehrin ve ülkenin ekonomik potansiyeli artacaktır.

-Mesleki eğitimler ile istihdam edilebilirlikleri artırılacak olan kemsin ekonomik anlamda gelir elde edecek olan Suriyeli ve dezavantajlı kesimin yaşam kalitelerinin artırılmasına etki edilecektir.

-Ekonomik gelir seviyeleri artan grupların, yerel halkı ile sosyal uyum alanlarına erişimleri desteklenecektir.

15.iv. Bölgesel Analiz

15.iv.1. Projenin Bölgesel Düzeydeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri

Kurulacak merkez ile gerçekleştirilecek hizmetler kapsamında öncelikle ilimizde yaşayan Suriyelilerin ve dezavantajlı kesimin toplumsal, sosyal, kültürel uyumlarının sağlanmasına, birlikte yaşam ortamının oluşturulmasına, toplumsal huzurun ve barış ortamının sağlanmasına katkı sağlanacaktır.

Daha sonra Suriyelilerin ve dezavantajlı kişilerin mesleki eğitim almaları ile ilimizin önde gelen sektörlerine yönelik nitelikli personel geliştirilecek, hem bölgesel anlamda sektörün ihtiyacı olan işgücü geliştirilecek hemde kişilerin istihdam edilmesi ile ekonomik özgürlüklerini kazanmaları sağlanacaktır.

Ekonomik özgürlükleri artan bireylerin yaşam kalitelerinin artması, yaşam refahının iyileşmesi de desteklenecek. Ekonomik gelişim ile geçim kaygı düzeyleri azalan kişilerin kendilerini sosyal ve kültürel anlamda geliştirmelerine, kendileri ve aileleri için yeni deneyimler yaşamalarına imkan sağlanacaktır. Böylece içinde buldukları psikolojik sorunlarında azaltılmasına etki edilecektir.

15.v. Duyarlılık Analizi

Rehabilitasyon merkezinin bir gelir getirme durumu olmadığından, ekonomik ve finansal faydadan çok sosyal fayda hedeflendiğinden duyarlılık analizi geçerli olmamaktadır.

15.vi. Risk Analizi

Merkezin risk analizi incelendiğinde;

En büyük risk merkezin tanıtımının yapılmaması ve bunun sonucu olarak beklenen talebin oluşmamasıdır.

Diğer bir risk ulaşım sorunudur. Potansiyel faydalanıcılar buldukları noktadan rehabilitasyon merkezine mali sebeplerden dolayı ulaşım imkanı bulamayabilirler. Bu durumda da rehabilitasyon merkezine gelen faydalanıcı sayısı düşük kalacaktır. Buna çözüm olarak Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi belli mahallelere ücretsiz ring servisi koyabilir.

Merkezin diğer bir riski ise finansal kaynak sorunudur. Merkez öncelikle ulusal ve uluslar arası destek mekanizmalarından fon sağlamayı planlamaktadır. Belirli bir fon kaynağının sağlanamadığı veya yetersiz kaldığı dönemlerde, hizmetin aksamaması için Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin finansman sağlaması gerekebilecektir.

Merkezde mesleki eğitim alan kişiler şehirde yeteri kadar iş bulamayabilirler. Bu sebeple mesleki eğitimler iş çevreleri ile koordineli verilerek, ihtiyaç olan meslek gruplarında eğitimler düzenlenmelidir.

16. EKLER

EK-1 Suriyeliler Mevcut Durum Analiz Anketi

1	Kaç Yaşındasınız?								
2	Cinsiyet (Erkek - Kadın)								
3	Evlü Misiniz, Bekar Mısınız?								
4	Eğitim Durumunuz Nedir?								
5	Ne Kadar Türkçe Biliyorsunuz?	Hiç		Çok Az		Orta			
			İyi		Çok İyi				
6	Kaç Yıldır Kahramanmaraş'tasınız?								
7	Suriye'deyken Çalışıyor Muydunuz? Mesleğiniz?								
8	Şu Anda Çalışıyor Musunuz? Ne İş Yapıyorsunuz?								
9	Kahramanmaraş'a Ne Kadar Uyum Sağladınız?	Hiç		Çok Az		Orta			
			İyi		Çok İyi				
10	Ailenizde Kaç Kişi Var?								
11	Ailenizdekilerin Yaşları:								
12	Ailenizdekilerin Cinsiyetleri: (E/K)								
13	Ailenizde Evli Olan Kaç Kişi Var?								
14	Ailenizde Türklerle Evlenen Var Mı?								
15	Ailenizdeki Kaç Kişi Suriye'deyken Çalışıyordu? Meslekleri?								
16	Şuanda Ailenizde Kaç Kişi Çalışıyor? Hangi İşlerde Çalışıyorlar?								
17	Ailenizde Kaç Kişi Türkçe Biliyor?								
18	Aileniz Kahramanmaraş'a Uyum Sağladı Mı?	Hiç		Çok Az		Orta			
			İyi		Çok İyi				
19	Nasıl Ve Nereden İş Bulabileceğinizi Biliyor Musunuz?								
20	Ailenizde Kaç Kişi Çok Şişman?								
21	Ailenizde Engelli Olan Var Mı? Engeli Nedir?								
22	Savaş Bitince Suriye'ye Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?	Evet		Belki		Hayır			
23	Ailenizden Kaç Kişi Son 1 Yılda Doktora Kaç Defa Gitti? Hangi Hastalıklar İçin Gittiniz?								
24	Ailenizde Psiko-sosyal Destek Alan Var Mı?								
25	Ailenizde Yaşadıklarından Dolayı Depresyonda, Bunalımda Olan Var Mı? Kaç Kişi?								
26	Ailenizde Eşler Arasında Veya Çocuklar Arasında Çok Tartışma Oluyor Mu?	Çok Az		Bazen		Çok Sık			

27	Ailenizde 18 Yaşından Küçük Evlenen Var Mı?	
28	Ailenizde Birden Çok Eşi Olan Var Mı?	
29	Ailenizde Kaç Kişi Eğitim Alıyor? Hangi Eğitimler?	
30	Mesleki Eğitim Kursu Olsa Ailenizden Kaç Kişi Katılır?	
31	Türkçe Dil Kursu Olsa Ailenizden Kaç Kişi Katılır?	
32	Türklerle En Çok Sorun Yaşadığınız Konular Nelerdir?	
33	Ailenizin Aylık Ortalama Geliri Ne Kadardır?	
34	Hukuki- Yasal Desteğe İhtiyacınız Oluyor Mu? Bir Avukat'a Soracak Sorularınız Var Mı?	
35	Devletten Ne Tür Destekler Bekliyorsunuz?	
36	K.Maraş'tan Önce Neredeydiniz? Neden K.Maraş'a Geldiniz?	